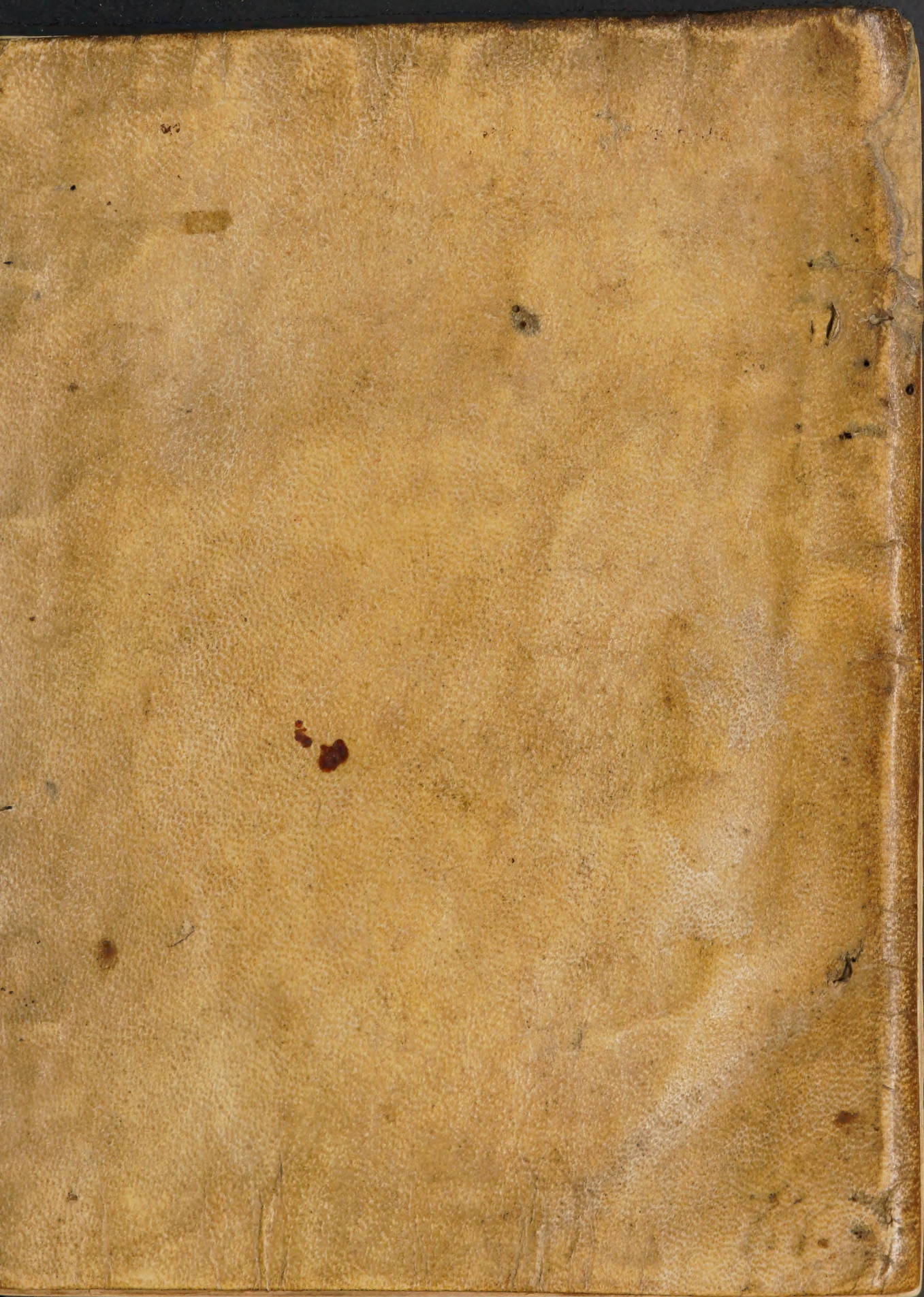

Le
and

1545

tury
sert

1544

atio

546

f4000

rs 659

3 items

Without the Commentary.
to "Cypria cantus"
60 leaves

Lord Hauconberg Booke
1677

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and includes words such as "Lords", "Bishops", and "Clergy".

Suppl.

Afrentio inestifrimi Arterij
Regis Britannio.

a Jo. Lelando. Lond. 1544.

Laudatio Pacis.

a J. Lelando. Lond. 1544.

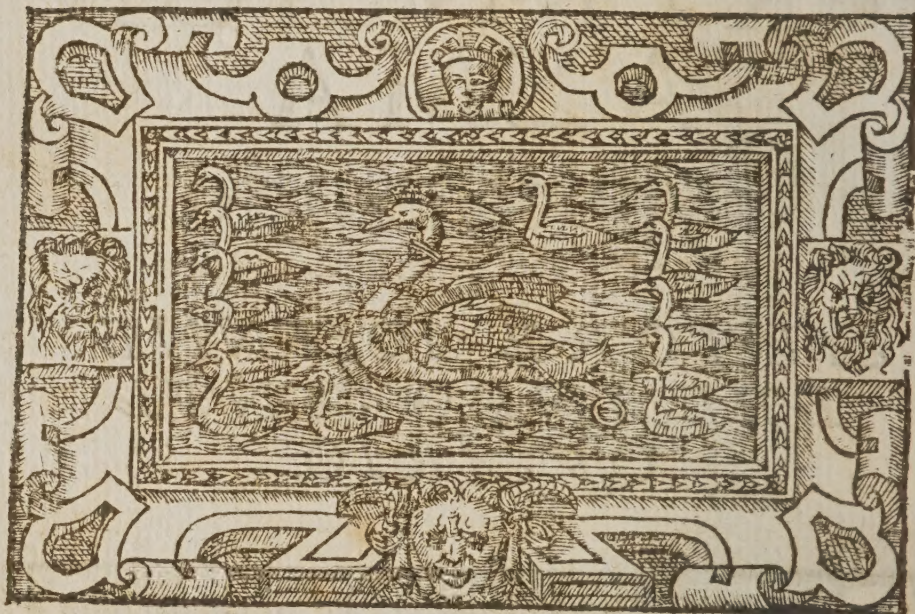
ΚΥΚΝΕΙΟΝ
ΑΣΜΑ.
Cygnea cantio.

AUTORE IOANNE
LELANDO ANTI-
QVARIO.

Londini.
M. D. XLV.

CYGNI NOSTER AMOR.

IN CYGNEAM
POMPAM.

*Aspice qua pompa Tamesinis fertur in undis
Isiaca ueniens Cygnus speciosus ab urbe.
Utque ducem placide sequitur chorus almus ouantē.
Ille suas resono celebrabit carmine ripas,
Nomen & Henrici Regis feliciter amplum
Concentor sublime feret super æthera lætus.
Præbeat attentas auditor musicus aures.
Rara quidem Cygnum res est audire canentem:
Concinuisse tamen doctorum turba uirorum
Prædicat, & melicæ uocis punctum omne tulisse.*

Longe inuictiss. Hen=
RICO EIVS APPELLA
tionis Octauo, Regi Angliæ, Franciæ, &
Hiberniæ. Fidei defensori, ac Anglicane,
& Hibernicæ ecclesiæ proximè à Chri
sto supremo capiti Ioannes Lelan
dus Londinensis felicitatem
optat perpetuam.

ANTA est tui nominis cum
celebritas, tum gloria cum maie
state coniuncta Rex illustrissime,
ut me scribentem magnitudine
quadam sua facile deterreant. At
rursus cum mecum cogito qua te natura totum
solers facilitate, humanitate, beneuolentia, can
dore, denique ingenuitate beauit: non possum
certè calamo temperare, quo minus animum, at
que adeò officium erga te meum luculento ali
quo contester exemplo. Accipe igitur quid mu
neris in præsentia apportem. Adolescens totus
planè conflagrabam Camœnarū amore: qui ar
dor eo me tandem impulit, ut treis Epigramma
ton libellos scriberem diligentia quidem magna,
at interim an pari eloquentia, felicitate, & gratia
nescio

PRAEFATIO

nescio. Primo Græcum addidi titulum, uidelicet
 Εγκωμιασμός. Secundo uerò Latinum Sales nomen
 inditum. Tertius & Græcè inscriptus Επικήδου.
 Nec sic contentus Musas demeruisse, aggressus
 sum, magnis quidem ausis, Eadueardi Principis
 filij tui incomparabilis natalem diem percelebra-
 re. Qui libellus, quanuis gratias, ueneres, & le-
 pores antiquitatis maiestatem inimitabilem qui-
 dem illam exprimenteis à mea tenuitate accipere
 non potuit, futurum tamen sperat, de tuo tanta
 existimatio est Ascanio, quem prædicat, quem
 suspicit, quem denique colit, ut si non ingentem
 laudem, at interim suffragia qualiacunque & ui-
 tam à docta facile impetret posteritate. Decreue-
 ram hoc libello ædito manum de tabula tollere,
 & Musas eruditę iuuentuti relinquere. Nam me
 aliò iam olim uocauerat noua cura historiæ, at-
 que adeò antiquitatis Britannicæ studium, quam
 uidebam quorundam non modo negligentia, &
 socordia, uerum etiam ingratitude pressam, &
 tenebris plus quàm Cimmerijs obuolutam. Sen-
 ferat Calliope Musarum prima si non desertorẽ,
 saltem cessatorem esse me: monuitq̃, ut, si iam pla-
 nè apud me cõstituisẽ seueriora amplecti studia,
 cygneum aliquid decedens canerem, Musisq̃
 symmista consecrarẽ. Non potui certè tam æqua
 petenti operã pernegare meam. At interim so-
 llicitè

licite quærenti mihi unde potissimum cantionis exordium desumerem: Tamesis fluuiorum omnium, qui Britanniam alluunt tuam, facile princeps mihi in mentem uenit. Huius ego aliquando, uel ab ipsis fontibus, ripas, sinus, anfractus, diuortia, mæandros, denique & mediamnes insulas omneis curiosissimè collustraui, & memoriæ cōmendaui. Tamesim nemo ignorat cygnorum & altorem, et cultorem esse maximum, eo præcipuè loco, quo insulas prope Isidis uadum, urbem bonarum literarum cognitione uel ad æthera notā, medijs complectitur ulnis. Ego uerò cum nuper à te huc missus essem non sine honorifico munere ad Cygnos, ita delibutus sum loci tum amœnitate, tum gratia, ut meritò gaudeam me iam tandem nactū esse occasionē oportunā, qua Cygnos, & Tamesim pro dignitate celebrē, admirer, suspiciam: cuius tu etiam in ripis & faustissimo natus es sidere, & altus. Cygnum igitur ab Isidis uado ad Grenouicum palatium illud excelsum tuum secundo nauigantem flumine, multaq; ex penetralibus antiquitatis de Tamesi referentem: ac postremò res gestas tuas canentem, ea frōte accipe, qua minutissima tuæ maiestati exhibentes serenas. Vtque penitus intelligas, quæ illustriissimæ notæ scriptores suffragia Cygneæ cantioni olim cōtulerint, accuratè perscribam, quid

PRAEFATIO

de ea tum Græci, tum Latini scriptores pronun-
ciauerint . Principio Vergilius Latinorum
poetarum decus maximum de Cygno sic scribit
decimo Aeneidos libro.

*Nanque ferunt luctu Cygnum Phaëtontis amati
Populeas inter frondes, umbramque sororum
Dum canit, & moesta Musa solatur amorem
Canentem molli duxisse pluma senectam,
Linquentem terras & sidera uoce sequentem*
Ouidius libro Metamorphoseos secundo ea-
dem canit, elegantissimè expressa Cygni figura.
*Cum uox est tenuata uiro, canæque capillos
Dissimulant plumæ, collumque à pectore longè
Porrigitur, digitosque ligat iunctura rubenteis.
Penna latus uelat, tenet os sine acumine rostrum.
Eodem etiam libro Cygneæ cantionis memi-
nit.*

*Et quæ Mæonias celebrabant carmine ripas
Flumineæ uolucres medio caluère Caystro.*
Idem rursus decimo quarto eiusdem operis li-
bro hæc de Canente Pici regis coniuge refert.
*Illic cum lachrymis ipsos modulata dolores
Verba sono tenui mœrens fundebat, ut olim
Carminatam moriens canit exequialia Cygnus.*
Accedunt huc & uersiculi ex epistolis Hero-
idum.

Sic

IN CYG. CANT.

*Sic, ubi fata uocant, udis abiectus in undis
Aduada Mæandri concinit albus olor,
Et alibi.*

Veluti canentia dura

*Traiectus canna tempora cantat olor.
Denique & quarto de tristibus sic scribit.
Utque iacens ripa deflere Caystrius ales
Dicitur ore suam deficiente necem.*

Lucretius etiam libro quarto talia de Cygnis
sub mortem cantantibus infert.

*Vallibus & Cygni nece detorti ex Heliconis
Cum liquidam tollunt lugubri uoce querelam.
Martialis quoque poeta hoc disticho Cygneum
cantum in Xenij collaudat.*

*Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator Cygnus funeris ipse sui.*

Alexander Nechamius Anglus his uerbis Cyg-
neū magnificè melos exprimit in libro de laude
sapientiæ diuinæ.

Ludenti similis paulisper subleuat alas.

*Cedente tumido pectore sulcat aquas.
Atropos illa tuis iussis obtemperat ultro,
Extremum cum iam cernat adesse diem.*

Dulce melos resonat. Demulcet numina cantu.

Mellifluo notas ore salutat aquas.

Exequias cantu redimit cōtempitor honoris,

Et

PRAEFATIO

*Et gaudet præco funeris esse sui.
Gaudet præsentis se relinquere tædia uitæ,
Et lætus leti fata quicquid subit.
Iamque ualefaciens Lachesi cœlum sibi bustum
Eligit, & uolucres spernere fata monet.*

Causam uerò huius tam melici concentus hanc esse philosophi adfirmant, spiritus uidelicet per collum procerum, & angustum erumpere laboranteis. Pythagoras ea fuit opinione, ut crederet Cygnorum animas immortales esse, atque adeò hinc in funere lætari, ac concinere. Sed neque Cygni canunt, nisi flante zephyro uento geniali quidem illo, si quicquam Aeliani Græci iudicio tribuendū. Sūt qui & Cygnos sacros fuisse Apollini adfirmant. Vnde & Alexander Nechamius sic concinit.

*Quid, quod Apollinis est uolucris præsaga futuri?
Et latuit Cygno Iuppiter ipse suo.*

Nec desunt qui eosdem alumnos Veneris fuisse dicant: inter quos & Horatius lyricus, ut liquidò ex hoc apparet uersiculo.

Et Paphum iunctis uisit oloribus.

Subscribit & huic Statius libro Syluarū tertio:
Et molleis agit Venus aurea Cygnos.

Neque enim hîc ab instituto alienū erit meo, si aperte significauero Cygneam cantilenam in prouer-

prouerbio non modo Græcis, uerùm etiã Latinis scriptoribus fuisse, ut apparet in præclarissimo Prouerbiorũ Erasmi opere : quo loco Athenæum Chrysippi in hac parte imitatore, Aelianum, atque alios testes in medium producit.

Conuenire autem illud adfirmant senibus mellita tanquam postrema canentibus. Habent enim senes maturam quandam rerum memorabilium longo usu partam cognitionem, quæ circulum absoluat, & operis egregiè incepti, ac feliciter cõsummati deductam quandam harmoniam tersis instillet auribus : Tale quiddam uidetur Cicero Latine gloria eloquẽtiæ tertio de Oratore libro, de L. Crasso loquens, his uerbis innuere. Illa tanquam Cygnea fuit diuini hominis uox, & oratio, quum quasi spectantes post eius interitum ueniebamus in curiam, ut uestigium illud ipsum, in quo ille postremum institisset, contueremur.

Hieronymus denique sacrae interpretes scripturæ ait senes nescio quid Cygneum canere, perinde ac si diceret numeris quidpiam absolutum omnibus. Hactenus de Cygnea cantione. Addidi præterea, tanquam ad coronidem, quorundam antiquorum nominum & catalogum, & interpretationem, ut hinc Britannicæ antiquitatis cognitio à multis toties anxie quæsita, at non inuenta tamen, nunc quasi reperta uideatur. Tan-

tum

PRAEFATIO

tum in praesentia gustum erudito lectori maioris operis quotidie accrescentis exhibui, quem si sensero lautis placuisse palatis, tam fuscè, & accuratè scribam, ut aliquando & gratus, & utilis patriæ, adsit modò candidus censor, uidear. Tu Princeps omnium quos sol uidet humanissime, atque idem eruditissime cape læta manu hæc tui qualiacunque munuscula alumni, si non eloquentis, certè tibi tam bene, quàm qui optimè cupientis. Sic Scottos genus foedis fragum, & Gallos antiquos tui longè nobilissimi generis, unà ac imperij hostes, ut uictor strenuè incepisti, concutias, prosternas, tandemq; fortunatissimus debelles. Vale
præsidium, & dulce decus
Britanniæ.

Londini tertio calendarum
Iul.

ACCLAMATIO.

*Viue pater patriæ Rex illustrissime regum
Ascanius toto floreat orbe tuus.*

AD INVICTISS. HENRI:

cum Oct. Anglorum Regem.

Perge precor zephyris Princeps dare uela secundis
Hoc pater Oceanus, Neptunus poscit & ipse
Nereidumque chorus. Victoria læta triumphos
Promittit summos, precium immortale laboris.
Macte animo Victor felix: hac itur ad astra.

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
BY JOHN STOW
1618

ΚΥΚΝΕΙΟΝ
ΑΣΜΑ.
Cygnea cantio.

*Cygnus me genuit pater ligustris
Ipsis candidior, colunt Aprili
Albæ cum Venerem suam uolucres:
Et spirat Zephyrus, nouumque pictos
Ver fundit uario colore flores.
Cygnus me peperit niue, & colostro
Mater candidior: loco citatus
Isis quo patitur uadum sonorum.
Hic inter medios uenustus amnes,
Et diuortia curua brachiorum
Dum lentè uagor, & famem repello,
Depastis teneris lubenter herbis,
Nec non pisciculis, cibo suâui.
Casu nescio quo cupido magna
Inuasit mihi pectus otiosum,
Et multis monuit modis benigna,
Ripas Isidis ut uirentioreis
Intentis oculis, nouaque cura
Collustrarem auide, quousque salsas.*

C Y G N E A

*Vndas imbibere maris refusi.
Hæc dum sollicita uoluto mente,
Euincor studio migrationis.
Ergo ut magnificè expeditionem
Ornarem è numero quidem meorum
Bissenos comites chorum superbum
Selègo, reliquosque concione
Omneis hac habita pater benignus
Committo fidei Isidis probatæ.*

*Cygni noster amor, decusque nostrū,
Qui ritè Isidis insulas amenas
Felices colitis, genusque nostrum
Augetis numero undecunque claro,
Lætis accipite auribus meam nunc
Causam, consilioque promouete.
Quodam numine ducor ut secundo
Cursu fluminis infimas caduci
Ripas Isidis, & sinus liquenteis
Inuisam. Strepitum dedit sonorum
Cygnorum niueus chorus canentium,
Concussis alacri uigore pennis.
Applausus placuit mihi canorus.
Pandum hinc gurgite colluens profundo
Rostrum, talibus alloquor cohortem.
Nostrum hoc imperium insulas beatas,
Et*

CANTIO.

Et nidos etiam celebrioreis,
 Quos ambit salicis corona glaucæ
 A prædonibus impijs quidem illis
 Vos defendite fortiter: uenustas
 Nec permittite coniuges ab ullis
 Aduënis fluuiopremi maritis.
 Omnes his monitis statim adsonabant
 Aptantes capiti meo coronam
 Baccatam nitidis & hinc, & illinc
 Gemmis, ac niueum auræ catenæ
 Collum multiplici orbe circinantes:
 Postremoque uale uale canentes.

Tanti lumine prænitens decoris
 Bissenas medius feror uolucres
 Inter flumineas cò, citatæ
 Quo me cursus aquæ uocat perennis.
 Sic dum continuo fluore labor
 Abbandunica tecta derelinquens
 Cissæ cognita Saxönum tyranno:
 Mox cerno Hydropolim sacrã, Birino
 Quondam præsule, confluentiamque
 Tamæ, ac Isidis: insuper uetusti
 Castri culmina lapsa Sinnoduni
 Tum paulò inferiùs mihi obtulit se
 Vrbs clarissima semper Atrebätum

B.ii. Gaus

CYGNEA

Gaudens nomine pristino Caleuæ.
 Et Chauségalocus sacer, furentes
 Quam Dani miseris modis premebant.
 Hinc, lapsu rapidi cito fluenti
 Delatus, uideo oppidum, quod olim
 Pontes, si memini satis, uocatum
 Alfridi cecinit trophæa magni,
 Quâ CUNETIO fertur inquietus:
 Sunningum quoq; præsulum cathedram,
 Henlêgam & ucterem forum popello
 Vicino bene cognitum, frequensque.
 Hurstelêga ferax deinde syluæ
 Apparet, Mediamnis atque pulcher.
 Felix pertinet illa ad Atrêbates:
 Hæc spectat Catichlanicos colonos.
 Ad dextram ulterius nitet serena
 Bustelli domus, inclytum sepulchrum
 Montis nobilibus uiris acuti.
 Post hæc remigio feror superbo
 Ad ripas ubi uicus est Alaunus.
 Et tandem penetro impetu uolucris
 Pontem Vindelesoricum, duarum
 Qui uellimina gentium coarctat.
 Hic alas cohibens meas, ocellos
 Verto in sideream quietus arcem.

Mira

CANTIO.

Miratusque loci situm nitentem.
 Et turres ualidas, sacrumque templum,
 Dulce ex audio coelicumque melos:
 Clari quale quidem canunt olores
 Undis in medijs uagi Caystri.
 Tunc ripam citus ambiens sinistram
 Molem conspicio alteram, scholamque
 Sexti Principis elegantiolem,
 Nomen cui ueteres dedere Aquædon.
 Alas explico rursus, & labore
 Grato peruenio ad locum celèbrem
 Cerui antiquitus insulam uocatum:
 Erchenualdus ubi pius sacerdos
 Templum perpetuo Deo sacrauit.
 Et mox, defluuio uolans aquarum,
 Anchoreticum ego sinum benigne,
 Stenum & nomine uiculum saluto:
 Contendens uolucris deinde cursu
 Altæ ad conspicuas domos Auonæ.
 Non hic purpurei nitent galeri,
 Ut quondam soliti, cruces, columnæque
 At stant gemmiferæ, et nitent coronæ,
 Eduardumque suum colunt alumnum,
 Gentis delictum unicum Britannæ.
 Cuius dextera Scotticos tumultus

CYGNEA

Compescet, manibusque dura uincla
 Gallorum iniiciet. Sed adreceptum
 Munus confero me. Hoc cine est celēbris
 Famæ Regi ödunum, honore summo
 Quod treis regibus obtulit coronas?
 Ripas tam uirideis iuuat uidere.
 Et iam summa procul superbientis
 Shenæ culmina spendidè coruscant,
 Quas rex septimius serenus ædes
 Montem nomine diuitem uocauit
 A quadam regiuncula Brigantum.
 Hæres cuius erat domo paterna.
 Decursus Tameſis celer profundi
 Iam me ducit, & impigrè ad sinistram
 Ripam, fulget ubi uelut corona
 Sedes æthereus Sion decora.
 Quod templum posuit Deo supremo
 Quintus Maximus ille, Galliarum
 Gentes qui domuit manu potenti.
 Brentæ fluminis hinc uadum notando
 Binas conspicio insulas olorum
 Nidis officium suum exhibenteis.
 Cygni, qui medijs aquis frequentes,
 Admirarier, & decus, meamque
 Pompam, ac tollere cristulas comanteis.

Prudens

CANTIO.

Prudens ipse tamen, satisque certè
 Securus, Zephyro meo fauente,
 Ducor nauigio secundiori
 Ad Cheuam hospitio piæ Mariæ
 Gallorum Dominae celebriorem.
 Dehinc & Mortuus est lacus superba
 Villai effigies, domusque nota:
 Cygnorum insula promicat benigna
 Nostri quæ generis fouet uolucres.
 Puttennêga etiam nitens amœnum,
 Præter quas alacri feror uigore
 Procursum accelerans. Domus uolucrû
 Tum frontem exerit, ante multa sæcla
 Danis cognita uilla bellicosâ,
 Quam dum suspicio lubens micantem
 Amplis nobilium ædibus uirorum,
 Attentum me aliò uocat recurui
 Battersêga sinus polita cultrix.
 Et Chelfêga locus ferens coronam,
 Henrico ueniente Rege, primam.
 Ad dextram placido alueo, phaselo
 Tanquam, deuehor intuens apertè
 Lomithin titulo palatij alto
 Doruernensis episcopi nitentem.
 Ad leuam locus est scaturiente
 Circum-

CYGNEA

Circumseptus aqua, cui priores
 Thornégam proprium dedere nomen.
 Hic reges statuere præpotentes
 Sedem magnificam sibi, suisque,
 Quæ nunc temporis evolutione
 Splendoris decus omne comparauit.
 Henricus tamen omnium unus instar
 Octauus precium tulit laboris,
 Romanis solio suo galeris
 Excussis, spatijs palatiique
 Auctis mirifica expolitione.
 Quid magnas referam ædium nitelas
 Multarum, radiant suo emicanti
 Quæ nunc lumine, cliuus adiacet quâ
 Ripæ excelsior, aspicitque lymphas
 Nymphæ cæruleas sibi fauentis?
 Aedes turrigeræ hinc micant, & inde,
 Quas Antonius ille Beccus urbis
 Dunolmensis honos, decusque struxit.
 Dignas plumiferis quidem coronis
 Eduardi modo Principis sereni.
 Tum Sabaudia lucet alta sedes
 Olim nobilibus uiris dicata:
 At nunc pauperibus domus sacrata.
 Regis Septimij labore sancto.

Sed

CANTIO.

Sed nec laude sua carent uenustæ
 Aedes, Balnea cui dedere nomen.
 Hinc templi ucteris ruina sensim
 Frontem attollere cœpit excitata
 Splendent mirificè & superba tecta
 Queis fons nomina Brigidæ sacrauit
 Iam peruénimus alta Trenouanti
 Celsi ad mœnia, quâ per occidentem
 Amnis nomine Fluctus intumescit,
 Olim cuius in ostio, minaci
 Arx apparuit undecunque fronte.
 Illius periit decus sed omne,
 Bainardi & peperit novos honores
 Castellum radians nitore multo.
 Miranti similis feror per undas,
 Fanum suspicioque dedicatum
 Paulo, pyramidemque per celebrem,
 Tangit uertice quæ suprema cœlum.
 Mox & nobilium domos uirorum
 In ripa facile ad noto uirenti.
 Tum demum memini fuisse quendam
 Cygni munere maximo beatum
 Cultorem illius: at uirum impotentem
 Tandem mors rapuit manu cruenta.
 Atq; hæc dū meditor uagus per amnem
 C Germas

CYGNEA

Germanosque pio saluto nutu
 Merces sollicitè suas paranteis,
 Ad pontem uenio arcubus ualentem,
 Surgentem'que nouendecim, domorum
 Quos fastigia comprimunt suprema.
 Sunt & qui referant notæ probatæ
 Scriptores tabulatum opus fuisse
 Richardi imperio Leonis. Ignis
 At postquam uiolasset illud : ecce
 Ioannes ditione fratris auctus,
 Largo & munere ciuium bonorum
 E saxis solidis opus refecit
 Dignum laude quidem sua perenni.
 Hic me non patitur manere gurges
 Magno murmure defluens ab alto.
 Quin arcum penetrabo. Sudouerca
 Multis nominibus ualetio clara
 Tu Cygnum peperisti & elegantem,
 Quâ stant lucida tecta, Branodunus
 Reginae Mariæ potens maritus
 Struxit quæ studio nitoris amplo.
 Tu Ventæ hospitio foves alumnos,
 Giffardi ueteris tui patroni,
 Rupini'que Petri memor patroni.
 Tu felix colis insulam celebrem

Bermun-

CANTIO.

Bermundi niuea benignitate,
 Notam et Pontificum domum tuorum.
 Bellini uocor ad sinum frequentem
 Nautis, Turrigeramque regis alti
 Sedem, armaria Martis ampla magni.
 Arx hæc terminat urbis orientem
 Versus mœnia, calculoque gaudet
 Magni roboris, hostibus timorem,
 Ingentem obijciens, trucemq; mortem,
 Tot serpentibus æneis in omnem
 Sortem ad fulmina sæua comparatis.
 Sed nunc protinus urbe derelicta,
 Dextra Nauticus est sinus petendus
 Insignis statione puppium, tum
 Villis eximio labore cultis.
 En spirat Zephyri fauentis aura:
 Et me nunc Ruber ille cliuus altas
 Ad ripas uocat illici susurro.
 Est planè paradisus ista uilla
 Structuræ nitidæ ferens coronam,
 Pestanisque rosas suauioreis
 Profert, ac genus omne liliorum.
 Hic fons. Hic nemus est sacrû Camœnis.
 Cygnorum hic numerus pius canentûm.
 Hic uel perpetuò iuuat manere.

CYGNEA

Sed me Limödomus cupit uidere.
 Fiet: nam cupio uidere & illam.
 Hoc sentire quidem uidetur unda.
 Sic me flumine promöuet secundo.
 Fumus naribus ustulans oberrat.
 Creta hîc assiduo domatur igne,
 Albo & tota nitet colore ripa.
 Ventis uela dabo, sinusque curui
 Leni persequar ambitum natatu,
 Donec contigero Vadum profundum.
 Classẽ iam uideor mihi uidere.
 Galli, si sapitis fugam parate.
 Accedam propius, triremiumque
 Intentus numerum adnotabo iustum.
 Prima & maxima nomen imperantis
 Henrici retinet. Secunda uerò
 Et nauis Catarina bella fertur.
 Nomen tertia prædicat Mariæ,
 Inter quæ reliquas nitet puellas,
 Digna Semideûm thoris uirago.
 Gaudet quarta quidem Petrus uocari.
 Quinta insignia iactitat Leonis:
 Hæc est Prima rosa. Hæc est Hirûdo
 Hæc est Palmifera: & Phaselus illa
 Hæc Pinus uolucris: noua hæc Triremis
 Cui

CANTIO.

Cui præfectus erat meus *Viatius*
 Cultor *Oceanitidum* celebris:
 Cultor *Pieridum* celebris ille,
Nostri & *Martia* sæculi uoluptas.
 Quid plures memorem? Iuuat recessum,
 Et *naualia* peruidere uasta.
Gunteri mea filius *nitela*,
 Qui tot *naumachijs* *Getas* feroceis
 Et *Gallos* domuit genus superbum,
Vicinas habitat benignus ædes.
 Intrarem nisi me *suprema* cursus
 Meta hinc ad *Viridem* sinum uocaret.
 Alas *carbasa* candidas parata.
 Expando. *Fluius* fauere perstat,
 Et uentum *Zephyrus* meus ministrat.
 Ecce ut iam niteat locus petitus
 Tanquam *sidereæ* domus *cathedræ*
 Quæ fastigia picta? quæ fenestræ?
 Quæ turres uel ad astra se efferentes?
 Quæ porro *uiridaria*, ac perennes
 Fontes? *Flora* sinum occupat uenusta
 Fundens delicias nitentis horti.
 Rerum commodus æstimator ille,
 Ripæ qui *uarijs* modis amœnæ
 Nomen contulit eleganter aptum.

CYGNEA

*Acthelredus erat Britanniarum
 Princeps: Danicus hunc frequēter hostis
 Contorsit miseris modis, coëgitque
 Urbis præsidio sibi cauere.
 Danorum interea truces cateruæ
 Doruernum spoliant, trahuntque sæui
 Elphægum ad loca nota Grenouici
 Sacrum pontificem, necique ibidem
 Tradunt, ab capiti securi adacta.
 Longo temporis inde perfluente
 Cursu, nobilium decus uirorum
 Hunfridus ditione Claudiana
 Auctus, magnificas beatus ædes
 Hic primum posuit, Placentiamque
 Illustri titulo uocauit aptè
 Linguae candidus utriusque censor.
 Sed cum Curia sustulisset illum
 Pôli fraude, dolisque Sudouolcæ
 Festas deposuit relictæ cristas,
 Elugens Domini sui ruinam.
 Hortitunc periēre Adonidisque,
 Quos insignia tanquam amœniora
 Fatali omine pinxerat fenestris:
 Nimirum fragileis sciens honores,
 Et rerum instabileis uices nouarum*

Tam

CANTIO.

Tam clari meminit uiri togata
 Rectè Gallia: tum chorus suauis
 Cygnorum Isidis ad uadum incolentum,
 Cui magnum numerum dedit bonorum
 Librorum, statuitque sanctiori
 Diuinus studio scholæ theatrum
 Nostro quale quidem uidetur esse
 Magnum tempore, forsàn & futuro.
 Quid, quòd munere Verolamienses
 Non cessant meritò suum patronum
 Ipso reddere sole clariorem?
 Eduardus coluit deinde Quartus
 Aedes funera post cruenta Sexti.
 Tandem & Septimius potitus arce
 Regni, restituit locum decori,
 Auxitque egregiè domum uenusto
 Frontis lumine, splendidisque pinnis,
 Cognati memor inclyti, boniꝑ.
 Quàm regi bene cesserit secunda
 Structura indicat & potens alumnus
 Octauus patris æmulator altus:
 Quonon magnificentius potentum
 Quisquam ex ædificauit, aut deinceps,
 Nī fallor, faciet. Loquatur ipse
 Per me nunc Viridis sinus, suosꝑ
 Exauctos

CYGNEA

Ex aucto titulos, suos honores
 Amplos, culmina prædicetque celsa.
 Conventus liquidè canorus aures
 Percellit mihi. Fallor? an recessu
 Isto personat? Illud est receptum
 Cygnos hic habitare concinenteis,
 Qui famam Domini sui, decusque
 Summum lucida transferunt ad astra.
 Vos ergò comites profectionis
 Selectus numerus meæ uidetis
 Partes esse meas, labore plenè
 Confecto, unde quidè profectus huc sum,
 Ut laudes alacri sono celèbrem
 Henrici patriæ patris Britannæ.
 Nolo sollicitos mea esse causa
 Vos, quòd carmina concinam suprema.
 Certè non moriar, petam sed astra
 Cœlites habiturus inter ipsos
 Sedem conspicuo polo micantem:
 Phœbus noster ubi coruscat almus.
 Vidistis thalamos, sinusque curuos
 Cognati Isidis: Itionis huius
 Necuos pœniteat. Iuuabit olim
 Hæc fors an meminisse, Cantilenam
 Quin nunc aggredior fauente Phœho,
 Musas

CANTIO.

Musarumque nouem choro annuente.

Felix illa dies notanda gemmis
Planè ter niueis, suauibusque
Sertis, lumina quæ serena primum
Henrico tulit inclyto puello.

Felices genuère qui parentes
Talem sidere filium secundo.
Felix quo Viridis sinusque alumno.

Ridebant elementa sole tali
Orto, lumina qui referret orbi.
Fortunata fuit rotundioris

Quæ nutricula præbuit mamillas.
Fortunati etiam, & quater beati
Illi qui comites fuere paruo.

At cum iam teneros adultus annos
Vicisset, uelut Hesperus minora
Inter sidera totus enitebat.

Illum uir, mulier, puer, senexque,
Omnes denique prædicare magno
Certè numine maximis uolente
Natum rebus, et hoc probauit usque
Fortunæ facilis rota eminentis.

Solus fratribus omnibus superstes
Regni præcipuum decus ferebat,
Vnâ diuitiasque uel Midæas,

D Quas

CYGNEA

Quas congefferat usibus futuris
 Cura, & iusta quidem parentis illa.
 Quis nouit meritis modis referre
 Pompam conspicuam nouæ coronæ,
 Ibat quâ mediam nitens per urbem?
 Quis nunc munificentiam profusam
 Illius: ualidos quis aut lacertos
 Exculta satis exprimat camœna?
 Natos nam tenui loco beauit
 Multos, & Morinorum ab urbe uictor
 Insignis rediens tulit coronam
 Ex lauro, precium laboris altum.
 Regnorum Comes inclytus cruento
 Bello perdomuit genus malignum
 Scottos. Rex Iacôbus impetuq;
 Illo concidit, ac seuerioreis
 Poenas perfidiæ tulit tyrannus.
 O factum bene. Vicit Anglus absens.
 Patris gloria, filijq; uirtus
 Houerti uirideis ferent coronas:
 Et uictoria læta permanebit
 Henrici domitoris improborum.
 Tornaco interea potitus Anglus
 Fundamenta noui profunda castris
 Victor mox posuit perenne uallum.

Non

C A N T I O.

Non est nobilium chorus uirorum
 A me prætereundus, ille Carlum
 Quo Quintum hospitio fouebat amplo:
 Quâ stant moenia celsa Durouerni.
 Congressus celebris celebriorem
 Paulo post peperit. Corona fulgens
 Francorum, Angligenumque cõfluebat
 Guisnesum inter, & ardeam uirenti
 In ualle, Aurea quæ deinde dicta est
 A rerum insolito nitore quodam.
 Hic reges niuea benignitate
 Coniuncti specimen dedere tale
 Pompis, quale quidem à graui ruina
 Romani imperij extulere nulli.
 Admirabilis ædium uenustas,
 Quas erexerat eleganter illic
 Henricus subitum intulit stuporem
 Raptis Galli oculis amœnitate.
 Quintus Carolus Ictium petebat
 Portum Cæsareo nitens honore.
 Hinc fit continuò apparatus alter.
 Anglus splendidus erigit theatrum
 Iussit, nomen & inclytum loco ex re
 Miraculi domus inditum est decenter.
 Post annos aliquot reuisit ipse
 D ii Cæsar

CYGENA

Cæsar flauicomos potens Britannos,
 Londiniq̃ue celebrioris urbis,
 Henrico duce, mœnia alta uidit.
 Nunc si præterea canendo uellem
 Accuratiùs explicare fictæ
 Quæ pugnae simulachra equestris acer
 Ostentauerit is domi, forisque
 Longo carmine uix referre possem.
 At possum interea docere ueras
 Fictarum comites fuisse pugnæ.
 Ter Gallum impetijt seuerus hostem
 Henricus gladio, & quidem cruento,
 Virtutisque suæ tulit coronam
 Victor tot spolijs onustus amplis.
 Tum fortuna nouerca cœpit esse
 Gallo, Cæsareisque eum triumphis
 Captum tradidit illico molesta.
 Anglus candidus illius ruinæ,
 Quauis hostis erat, misertus egit
 Capti Cæsare cum potente causam.
 Illa redditus actione Gallus
 Regno est. Num poterit mereri inique
 Post hæc tam bene de merenti amico?
 Anglus sollicito obsides parenti
 Gallo filiolos studens labore

Grato

CANTIO.

Grato reddere: Carolo remisit
 Auri non leue pondus erogati.
 Hinc reges stabilem fidem dedere,
 Et iungere manus utrinque dextras
 Cincti nobilium uirum cateruis:
 Vrbes quâ Morini colunt superbas.
 Anglus tam placidæ quietis autor
 Gaudet munere pacis inuouato.
 Quosunque artifices fouens politos:
 Hac lege ut laceros palatiorum
 Muros restituant labore iusto,
 Conferantque suum nouis nitorem.
 Hinc creuit Viridis sinus corona,
 Hundesdênaque peruenusta sedes.
 Hinc Bellus locus extulit serenæ
 Frontis lumina, Brigidæ & sacer fons,
 Aedes magnifico decore festæ.
 Hinc Thornega uetus suos honores
 Auxit splendida Principum cathedra.
 Shelfesêga etiam domus renidens
 Signis uentiuolis, & albicante
 Crista. Sideris instar est Auona,
 Ottelandaque uerticem alta tollit,
 Et Nulli titulo domus secunda,
 Cœlo quæ caput inserit corusco.

D iii Sic

CYGNEA

Sic res publica prænitiens quiete
 Successum studijs dedit politis,
 Quæis florentibus, exuit ueternum
 Lex Euangelica, & suo uigori
 Sacro numine restituta plenè
 Incrementa tulit, bonosque fructus.
 Huc admouerat & manum ualentem
 Prudentissimus omnium fuere,
 Vel qui sunt modò Principum, labore
 Henricus facili, utiliq̃ue planè
 Orta hinc quæstio magna de suprema
 Romani quoque dignitate. Sanctus
 Illam Præsulibus senatus esse
 Communem asseruit, paremque cunctis.
 Tunc ecclesia cæpit Anglicana
 Romanas nibili æstimare merces:
 Et Rex magnanimus iugum reiecit
 Non portabile publico suorum
 Consensu: unde quidem petita longum
 Libertas redijt suum ad theatrum
 Romaniq̃ue uale beata dixit.
 Fraudes, seditio, doli, cauillæ
 Bella horrentia Principi intonabant.
 Princeps consilio ualens secundo
 Fraudes, dissidium, dolos, cauillas
 Euicit.

CANTIO.

Euicit. Deus hoc uolebat ipse.
 Prudens continuo peralta passim
 Arces littora confici iubebat.
 Pendinas tenet asperi cacumen
 Celsum montis, & intonat frequenter.
 Mauditi quoque subsidet rotundum
 Castrum, & fulminat impetu furenti
 Portus ostia quâ patent Falensis.
 Tum Portunia comminatur hosti
 Audax arce noua, crepantibusque
 Tormentis: breuis unde transitus per
 Scapham ad littora fracta Durotrigû
 Quo nec longius est loco arx timenda
 Saxa ingentia prouolent quod inde,
 Piratas quæ abigant procul scelestos.
 Couæ fulmineæ duæ coruscant.
 Hæc casum colit, illa solis ortum,
 Vectam quâ Neoportus intrat altam.
 Fauces Hursta premit minax Auonæ.
 Vincelsæga suos sinus tuetur,
 Quâ Limenus aquas agit profusas.
 Doris littore prominet bicorni
 Gallis tormina comminans superbis.
 Iactat Dela nouas celebris arces:
 Notus Cæsareis locus trophæis.
 Castrum

CYGNEA

Castrum Regius editum recepit
 Burgus fulmina dira, & insulanos
 Tutos seruat ab impetu uel omni.
 Sed nec Greua suo caret rotunda
 Moles praesidio: frequens uiator
 Urbem quâ uolucris petit celoce.
 Floret Regioduni honos uenusti,
 Castellique nouam sui figuram
 Lætis suspicit adsolens ocellis,
 Et pontem celebrat nouum, furentis
 Hulli nil reflui timens procellas.
 Sic gens Martia liberè Deiri
 Vicinum repetunt forumque, agrumque.
 Luguballia ciuitas Nouantum
 Incrementa quidem ter ampla cepit:
 Et maiora tulit Tuësis alta.
 Celsas insuper Iccius recepit
 Portus robora firmiora turre.
 Guinessus radiat, nouaq; fossa,
 Vallo & cingitur undecunq; forti.
 Oram littoris antea recensit.
 At nunc interiora concinam, & quæ
 Henricus fabricis tulit politis.
 Struxit splendida tecta Durouerni.
 Hinc & Durobreui uenustiore
 Sedem

CANTIO.

Sedem constituit sibi, suisque.
 Isuri quoque regiam uirenti
 In ripa posuit decenter amplam.
 Porro Fanum Iacobi opus renidens
 Erexit placidæ studens quieti.
 Et nuper posuit noua elegantis
 Fundamenta domus amœniori
 Derenti in fluuij uado liquentis.
 Sedes pontificum nouas sacrorum,
 Doctas instituit pius scholasque.
 Hinc se Dea putat beatiorem,
 Attollitque caput uenusta Venta,
 Quam lymphis gelidis Auona lambit.
 Hinc & Claudia ciuitas celebris
 Excelsum caput exerit, nitetque.
 Hinc & Petropolis micat serena.
 Quid, quod Granta nouë dicata Musis
 Henrici pietate litterati
 Tersis prænitent erudita linguis?
 Et Choecos celebrat suos alumnos,
 Doctam candida Smithiosque turbam.
 Ponetum sophiæ seueriorem
 Cultorem insuper approbat, fouetque
 Heueddunum etiam, cui supremam
 Dat phrasis Ciceroniana laudem,
 E Carrum

CYGNEA

Carrū, Christophorū, Aschamūq; cātāt.
 Postremò Isiacis suum nitorem
 Omnem reddidit insulis benignus
 Cygnorum apposuitque concinentiū
 Multis nominibus chorum celebrem:
 Nostræ gloria creuit unde stirpis.
 Felix Isidis hoc uadum patrono.
 Sunt testes fidei satis probatæ
 Shepreuus decus utriusque linguæ.
 Hocherus nitor artium bonarum.
 Colus Cæsarei fori uenustas.
 Cheadsegus resonæ scholæ columna.
 Visidunus apex sacræ cathedræ.
 Hebræi radius chori Bruernus.
 Caius rhetor, & elegans poeta.
 Petrus cosmographus ferax oliua.
 Facundus Curio Mineruæ alumnus,
 Harpesfeldius Atticæque linguæ
 Interpres facilis, disertus, aptus.
 Cultor præterea sacræ loquelæ
 Hardingus numerum politus auget.
 Dumque hæc magnificè pararet ille:
 Fractos undique pœnitudo Iberos
 Syluestreis domuit, suauē legis
 Ferre & perdociuit iugum Britannæ.

Quæ

CANTIO.

Quæ uictoria comparanda magnis.
 Scottus senserat eminentioris
 Fortunæ patruo fauere sortem.
 Gallus senserat, atque pertimebat
 Quorsum cresceret illius triumphus.
 Ambo conueniunt, manusque tradunt
 Coniuncti solitas: prior sed ipse
 Scottus Martia tela promouebat.
 Incerta alea Martis illa semper.
 Scottorum incaluit cruore fuso
 Iscæ fluminis alueus uadosus.
 Capta et nobilium uirum corona,
 Infelixque Iscôbus ingruenti
 Ex mœrore animi statim peribat.
 Gallus uulnere saucius tyranni
 Infestissima quæque cogitare
 Anglus bellipotens tumultuantis
 Victor conteret omne robur hostis.
 Postremó repetet sui que iuris
 Cælo lilia missa de sereno.
 Scotti perfidiæ graueis tulerunt
 Pœnas. Litha iacet redacta prorsus
 In mœstos cineres, minaxque classis
 Præda est facta quidē. Proinde castrum
 Cui nomen celebre inditum à puellis

C Y G N E A

Ter ferro uiolenter, atque flamma
 Concussum patitur meras ruinas
 Et clades similis ferocienteis
 Adflixit Morinos. Superba facti
 Testis uicta Bononia impotenter
 Quæ nunc fata uocat, Deos & astra
 Vel crudelia, sorte diminuta
 Galli, cuius erat colūna nuper.
 Syrtes nobilium madent cruore,
 Et Bessus peperit fuga salutem.
 Clades Ardea pertulit frequenteis,
 Neptunusque fauet suis Britannis
 Nostræ hic terminus esto cantionis.
 Vndis nou iuuat amplius manere.
 Henricus ualeat nitela regum.
 Centenos Catarina uiuat annis
 Casti coniugij decus supremum.
 Eduerdus quoque floreat uenustus:
 Et tandem solio potens auito
 Sublimis sedeat, piusque Princeps.
 Iam longum Viridis sinus ualeto.
 Te præconia: te manent coronæ.
 Me cœlum petit arduum canentem.
 At Cygni interea tui memento.
 Nutritor Tamesis ualeto chare,

Et

CANTIO.

*Et Cygnis facilis faueto nostris
Pulli, grex niueus, mei ualete:
Nymphis Isiacis, Fauônioque
Vos cōmitto. Agite: insulamq; uestrum
Unusquisque suam lubens reuisat.*

FINIS.

AD CVLTORES
ISIDIS.

*Isidis assidue ripas qui fluminis altas
Incolitis tacito uenerâtes pectore numē,
Accipite arguto redeunteis carmine cygnos
Aurea quod feriat resonanti sidera uoce.
Gloria perpetuò sic uos comitetur ouanteis,
Et fortuna parens tribuat faustissima quæq;*

AUGURIVM.

*Vergilius cecinit celeberrimus ille poeta.
Aspice bis senos lætanteis agmine cygnos.
Vos decet augurium uatis pernoscere magni
Sortis & euentum felicem amplectier ulnis.
Qui modò bis seni repetunt loca cognita Cygni
Candida Musarum referunt insignia secum,
Isidis inque uado statuent sua regna perennes.*

E iii

CYGNEA
AD CANDIDOS BO-
narum literarum amatores.

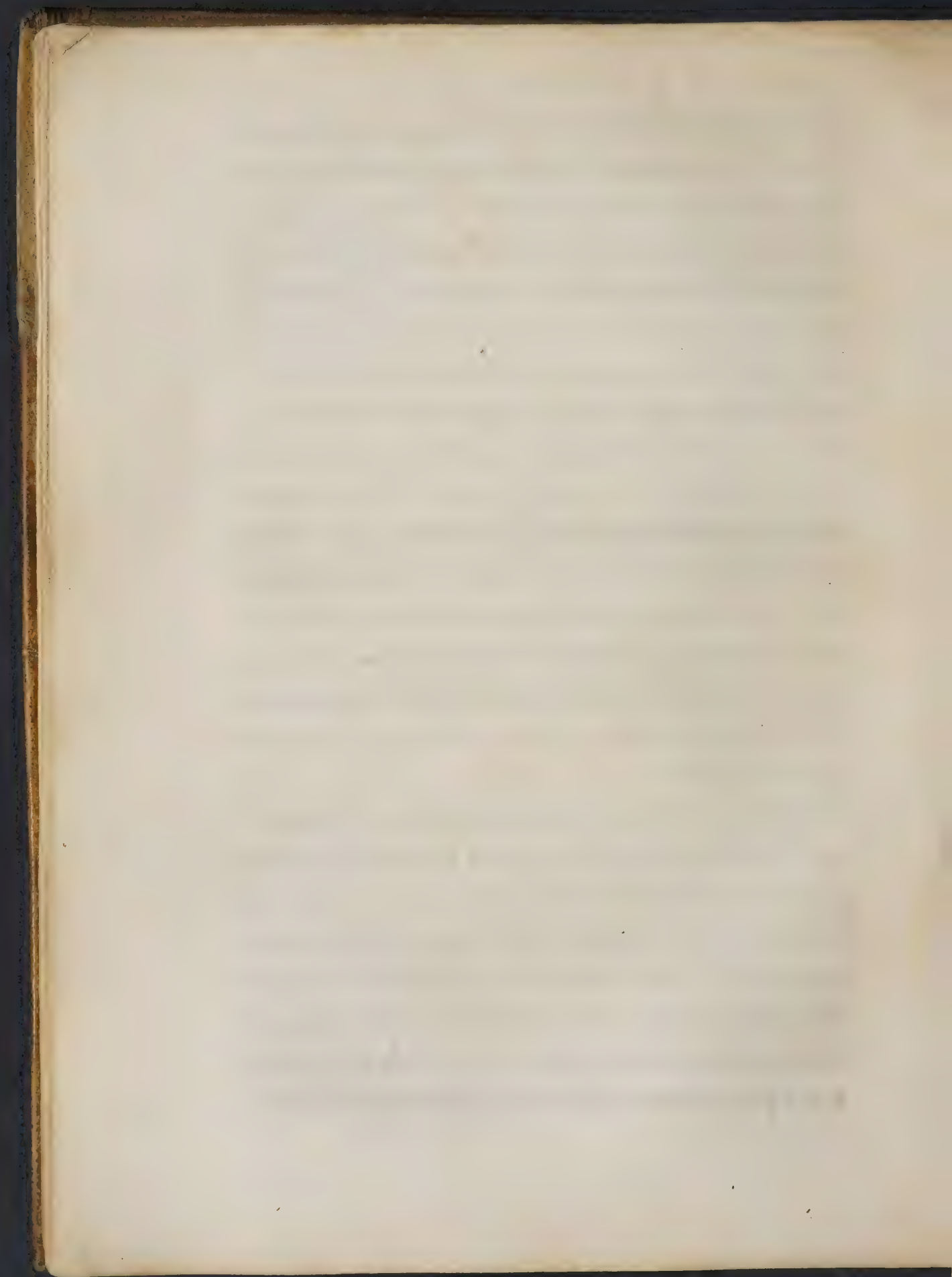
Ximie suum certè præstitit offi-
cium Cygnus cantorum decus im-
mortale, Henrici octavi Regis
incomparabilis cum maiestate, tum
gloria tam accuratè collaudata:
qua parte & uos oportunè admonet, ut eius non
modo facta in primis memorabilia, uerum etiam
animi ad ipsa uirtutis fastigia conscendentis ma-
gnitudinem simili diligentia, labore, studio postez-
ritati expeditè, alacriterque unanimes commens-
detis: cuius nec uos unquam operæ tam utiliter,
splendide, magnificè collocatæ poenitebit. Iuuabit
potius ista cura, & Princeps uestris, tum eloquen-
tiæ, tum ingenij, ueris testimonijs accensus incre-
menta suæ uirtutis meritò approbatæ ampliora,
duce bono Genio, feliciter cumulabit: tandemque et
uos amplissimarum splendore fortunarum illustra-
bit. Sic pietas, sic uirtus, sic cōscientia recti monēt,
iubent, imperant. At uos interim, quibus hæc bo-
nis auibus fortuna arriserit, infinitæ à Principe
ter optimo liberalitatis collatæ assidue meminisse
debet, quam nō alio ille nomine prudentissimus ex-
hibuit, nisi ut exemplo uobis, & quidem luculentis-
scenti

CANTIO.

simo præsens esset: quo rectè admoniti similia enas-
 scenti literatorum soboli benignè, promptè, proz-
 fuse conferatis: alioqui eius in uos beneficia omnia,
 unà cum oleo, & opera funditus perijsse. Memen-
 tote professionis, cui initiati estis, certè, si prudenz-
 tia adsit, & amor recti, longè honestissimæ. Cauez-
 te à sordibus, tanquam à scylla, & charybde.
 Aequales insigni artium cognitione consilio sano,
 aciudicio sancto promouete. Absit luxur studiorū
 bonorum inimicus longè pessimus. Adsit aurea mez-
 diocritas quietis alumna suspicienda illa. Maior-
 rum in dandis, conseruandisque fortunis erudito-
 rum mediocribus consuetudinem nunquam planè sa-
 tis laudatam modis omnibus honestis integrè con-
 seruate: ne uim interim raptores inferant, exquisi-
 tæ, elimatæ, consummatæ eruditionis cōtemp-
 tes iniquissimi.

Sint Mecœnates, non deerunt Flacce Marones.

At, sublati præmijs, ingentia alioqui felicissima
 frigent planè. Strenuè igitur uenienti occurrite
 morbo. Sic Principis nullo unquam emorituram
 tempore in doctos munificentiam felices imitabi-
 mini, & uestram quoque gloriam, institutum tam
 undecunque sanctum Deo. Opti. Max. promo-
 uente, perpetuam constituetis. Viuite, & ualete.

ASSERTIO
inclytissimi Arturij
REGIS BRITANNIAE.
IOANNE LELANDO
Antiquario
autore.

Ad candidos lectores.

*Delituit certè multis Arturius annis
Vera Britannorum gloria, lumen, honos.
Dispulit obscuras alacer Lelandius umbras,
Sidereum mundo restituitque iubar.
Plaudite lectores studiosa caterua disertæ,
Præstitit officium candidus ille suum.
Hinc procul at fugiāt Codrino felle tumētes.
Ne proprio crepitent ilia rupta malo.*

LONDINI. ANNO
1544.

AN ASSERTION
of the
RIGHTS OF THE
PEOPLE OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND
IN PARLIAMENT ASSEMBLED
1703

By JOHN TOWSE, Esq;
of the Middle Temple, Barrister at Law.
LONDON:
Printed by J. Sturges, at the
Sign of the Anchor, in St. Dun-
stons Church-yard, near
St. Dunstons Church, in
the Parish of St. Dunstons,
in the County of Middlesex.
1703.

Henrico octauo

inuietissimo Regi Angliæ, Franciæ, ac Hiberniæ, Fidei defensori, Angliæ ac Hiberniæ ecclesiæ proximè à Christo supremo capiti, Ioannes Lelandus Antiquarius. S. P. D.

ura semper meritò maxima eruditus fuit Rex longè serenissime, ut fortia illustriū uirorum facta sacrosanctæ posteritati accuratè, splendide, magnificè consecrarent: ne rerum undecunq; memorabilium, cōspicuum lumen crassa silentij umbra aliquando obduceretur. Hinc Hebræi Iudam Maccabæum magnis extollunt præconijs. Hinc Homerus Græcus poëtarum gloria Hectora, & Achillem cōmendatissimos orbi reliquit. Nec segniori usi sūt Græci diligentia in exornando Alexandro bel-latorum inuietissimo. Romani uerò Cæsaris facinora tantum non ad sidera tollunt. Burgundiones Gotthofridum Boillionensem Saracenorum flagellum ab insigni fortitudine exquisitè collaudūt. Nec defuere Britanni uiri, tum eruditione, tum rerum

EPISTOLA

rerum cognitione præcellentes, qui *Arturij* nobilissimi, inuictissimiq; genus, uitam, uirtutem, felicitatem, famam deniq; sollicita, at iusta interim diligentia, orbi testatissima reliquerint. Applausit eruditorum consensus multis iam sæculis tam celebri præstantissimorum Ducum memoriae, & res ab eis gestas magno quidem cum studio, maiori uerò uoluptate, & admiratiõe planè maxima letitat. *Historiæ de Arturio* scripta nota à nescio quo *Gulielmo Paruo Nouoburgensi*, homine, ut ego iudico, magis pio, quàm in *Britannica* antiquitate erudito, temere, & præter cõmune iudicium omne, iniusta est: qui cum post ducentos, & quinquaginta annos in manus *Polydori Vergilij* incidisset, ita in præfatione historiæ, quã de *Norrtomannis Angliæ* regibus scripsit, in *Arturiũ* rhetoricatus, aut potius cornicatus est, ut *Italũ* persuasione noua, sed uiolenta, uirum aliqui, probum, & eruditũ in suam pertraxerit hæresim, & pertractum, ne aliò dilaberetur, tam adamantinis arctè constrinxerit uinculis, ut illũ coegerit, ædita etiam historiæ, gloriam, nomenq; si dijs placet, *Arturij*, tanquam solem, de medio tollere. Vnde & graue quidem iam bellum non modo à *Gulielmo*

DEDICA.

mo Paruo, uerum etiã à Polydoro Galfredi Monæmuthensis manibus indictum est, hac præcipue calūnia, quod is primus assertor gloriæ Arturij, Arturius & ipse, esse uideatur. Durū me Hercle, & impium cum manibus decertare. Quid enim nobis cum laruis? Nennius Britannus scriptor, ut illa ferebant tempora, non ignobilis, Arturij gloriam luculēta celebrauit oratione. Vixit enim ille tempore inclinationis Britānici imperij: Tantum abest ut Arturius recentioris Galfredi Monæmuthensis sit inuentum, et fabula. Ut ta ceat Nennius, Theliesinus uates, Merlinus Caledonijs, et Melchinus antiquioris notæ homines Arturij illustrem fecēre mentionem. Certē nunquam temerè id imbibam, quod me à fide historiæ Arturij auertat: adeo uerò non magni æstimo, aut Gulielmi Parui qualemcunque opinionē, aut Polydori in hac parte iudicium, cuius tamen alioqui eruditionem excolo, eloquentiam adprobo, ingenium suspicio, et in bonis denique artibus auctoritatem complector. Non hīc de eloquentia, nō de orationis splendore, nō de styli perspicuitate, sed de solida fide, & historiæ ueritate agitur, qua fretus ausim audacter pronūciare, neque enim est
quod

EPISTOLA

quod metuum umbras obuersanteis, olim fuisse, res-
gnasse, atque adeo in precio stetisse magno Ar-
turium. Mentiar, nisi palam, liquide, & manifestè
testetur ingens nobilium suis temporibus scripto-
rum numerus Arturij originem, uitam, res lon-
gè fortissimè gestas, mortem, sepulchrū, denique
inventionem eius reliquiarum, unamq; & alterā,
ac etiam tertiā earundem latissimè famosam trans-
lationem: Quarum quæ ultima fuit, regnante
Eadueârdo Longo Angliæ rege uictore for-
tunatissimo, facta est. Quo tempore stipatus ma-
gna nobilium caterua præsens Arturij ossa præ-
sentia, reserato sepulchro, Aualoniæ uidit, & cō-
trectauit, ut ex eius diplomate, cui syngrapham
adfixit, luculentè apparet. Quare ut orbis uniuersus
posthac intelligat quanta, & quàm præclara
Arturij fama olim fuerit, non grauabor uel unius-
uersam eius uitam, et quid ueteres de eo senserint
autores, lucido quodam ordine perscribere. Sic
enim lucem obscuris, antiquitati suum decus, uacil-
lantibus præ ignorantia iustum robur, certitudi-
nem controuersæ, ueritati postremo suffragium
dedisse uidebor. Tu Princeps maxime, uictorq; fe-
licissime nouo libello tuis alacriter in lucem pro-
deuntē

DEDICA.

deunti auspicijs faue quaeso, quo munere nō modo
præsents famam opusculi, unā cum successu, pro-
mouebis, augebis, ornabis, uerum etiam lætissimo
mibi igniculos ad alia quoque non inferiora
propediem ædenda excitabis. Nam

¶ Cygnus meus tuarum encomi-
astes uirtutum ad te conuo-
lare mirificè cupit.

Vale Regum or-
namentum

unicum.

NOMENCLATURA AVTORVM

quorum testimonijs præsens utitur libellus.

Externi

Lucanus.
Iuuenalis.
Martialis.
Cornelius Tacitus.
Paulus Diaconus.
Claudius Gallus.
Ioannes Annæuillanus.
Valerius.
Boccatius.
Diuionensis.
Ponticus Virunnius.

Britannici.

Theliesinus
Ambrosius Maridunēsis.
Merlinus Caledonius.
Melchius.
Patricius Glessoburgēsis.
Gildas Bannochorensis.
Anonymus.
Nennius.

Samuel.
Beda Girouicanus.
Asserius Meneuensis.
Gulielmus Meildunensis.
Galfridus Monemuthēsis.
Aluredus Fibroleganus.
Hēricus Venātodunēsis.
Iosephus Iscanus.
Syluester Giraldus.
Matthæus Parisius.
Ioan:chrysfistoriographus
Gulielmus Paruus.
Ioannes Fiberius.
Thomas Vicanus.
Ranulphus Higedenus.
Matthæus Florilegus.
Ioannes Burgenfis.
Thomas Meilorius.
Scalæchronica.
Chronica Durenfis.
Chronica Glessoburgēsia
Chronica Persorana,

Affertio incompara

BILIS ARTVRII:

autore Ioanne Lelando

Antiquario

ERCVLEM ex

Alcmena adulterio Iouis
fuisse natum, magno scrip-
torum Græcorum, & La-
tinorum consensu liquet.
Qualis verò quantusq; o-
lim fuerit, arbitror vel me-
diocriter eruditis notius
esse, quàm vt in præsentia
vlla prorsus egeat insinua-

tionē. Fuerunt & alij complures ex adulterio geniti,
vt ex veteri abundè constat historia, quorum virtus
domi, militiaeque eximie claruit. Inter quos & noster
Arturius Britanniae ornamentum maximum, & sui
seculi miraculum vnicum effloruit. Liceat mihi igitur
cum bona gratia Gulielmi Parui, atque adeo eius fortis-
simi Succenturionis Polydori Arturium contra ter-
ra-
neum meum vel iustis prosequi laudibus; & eadem
opera Britanicae historiae à Galfredo Monæmuthen-
si viro non omnino inerudito, quicquid alias calum-
nientur scioli antiquitatis ignari, interpretatae præsi-
dio inniti firmo, potius quàm externorum ficulneo. Fa-

B

bulis

bulis verò, quæ in Arturij historiam inrepperunt, non magis applaudo quàm Polydorus censor. At vt perterritus alicuius vel senio, vel eloquentia, vel auctoritate demum veritatis partes vecors, atque idem desertor indefensas relinquam, committam planè nunquā. Aliò me æquum, honestum, famæ ratio, hinc & amor patriæ iustus, ac ipsa veritas, qua nil mihi charius vna, perducunt. Sed neque bellum cum doctis mihi suscipiendum puto. Liberum interim per rationem erit, patriæ, & veri maximè partes diligentia summa, industria expedita, labore alacri, consilio prompto, iudicio acri, denique modis omnibus erectissimas facere. Aggrediar igitur, candidorum lectorum beneuolentia, humanitate, ac gratia fretus, Arturij originem ab ouo aliquanto accuratius reperere.

Est locus Abrini sinuoso littore ponti
Rupe situs media, refluus quem circum æstus.
Fulminat hîc latè turrîto vertice castrum
Nomine Tindagium veteres dixere Corini.

Constans fama est per ora multorum tradita, & scriptis confirmata etiam eruditorū, Gorloiden Coriniæ regulum hîc sedem habuisse sibi, suisq̃. Erat ei Igerna vxor foemina formæ planè venustissimæ, at pudicitia improbatæ. Huc sepiusculè recreandi animi gratia Vtherius rex Britannorum cognomine Pendraco, à serpentina, vt ego arbitror, prudentia sic dictus, cuius & Gorlois beneficiarius erat, diuertebat.

Architrenius libro, si rectè computo, quinto hæc scribit.

Hoc trifido mundum Corinei postera sole
Irradiat pubes, quartiq̃ puerpera Phœbi

Pullulat

Pullulat Arturum, facie dum falsus adulter
 Tintagol inrumpit, nec amoris Pendragon æstum
 Vincit, & omnificas Merlini consulit artes,
 Mentiturq; ducis habitus, & rege latenti,
 Induit absentis præsentia Gorlois ora.

Consuetudo, familiaritas, conuictus amor ignicu-
 los subministrabant. Et quoniam, vt inquit poeta qui-
 dam. Lis est cum forma magna pudicitia: euicit libi-
 do continentiam. Vnde & postea Arturius, vna cum
 Anna virgine egregia genitus est. Illud non est omit-
 tendum quod refert Hector Boethius. Vtherium vi-
 delicet Gorloiden tandem ob Nathaleodem regulum
 contra Saxones pugnantem ab eo derelictum e medio
 tulisse, vel potius, vt Igerna liberius potiretur. Nomen
 vero Arturiorum Romanis nobile, iuxta ac familiare
 vel hinc fuisse dinoscitur quod Iuuenalis Poeta hæc
 Satyra. 3. scribat. Cedamus patria, viuant Arturius
 istic. Et Catulus. Samuel scriptor Britannicus Arctu-
 rium per Cappa pingit ad vrsam alludens, vt à Græco
 fonte etymon trahat. Non hic aut vitio, aut conuitio
 esse debet Arturio, quod pater adulter filium ad for-
 titudinem, felicitatem, & triumphos genitum relique-
 rit: quando per eum non stetit, quo minus à legitimo
 nasceretur coniugio. Neque vsque adeo refert quo pa-
 rente quis procedat, modo is in virum aliquando for-
 tem, probumq; euadat.

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
 Vix ea nostra puto.

Immensum quantum accreuit puer uirtuti, & iam pa-
 ter qui viribus, consilio, iudicio quoque non sine glo-
 ria floruerat diem vitæ obiit Verolamij, destinata ante

ASSERTIO

Imperij dignitate filio notho, quod legitimū non haberet.

Corona Arturij.

Ritannica adfirmat historia Arturium infulis regni decimo quinto etatis suæ anno initiatū fuisse à Dubritio vrbis Legionum episcopo. Ioannes Aureæ scriptor historiæ videtur octodecim adnumerare annos Arturio regiam sedem conscendenti. Scalæ chronica, cuius libri, vt cōiectura ducor, quidam Graius autor fuit, aiunt Arturium coronæ insignia Ventæ accepisse. Pictorum & Scottorum duo reguli Lotho, cui Anna soror Aurelij Ambrosij regis Britannorum nupserat, & Conranus cui Ada soror Annæ coniunx data fuerat, cœperunt tam lætis Arturij successibus inuidere: nam vterque, sed præcipue Lotho, ad Britannia imperium aspirabat. Hinc factum postea vt ille, adiuncto sibi Osca, alias Occa homine impurissimo, bellum Arturio intulerit. Tandem ad manus peruentū est, victusq; Pictus peioreis partes tulit, partim Hoeli inuictissimi præsidio, qui tunc ducem ibi agebat. Libellus de imperio Britannorum, & Anglorum in Scottos beneficarios adfirmat hanc victoriam Eboraci ab Hoelo partam: vtq; deuictis Scottis antiquas sedes precibus motus Arturius reliquerit sub Augufello suo, quem eis regulum præfecit. Nec fors melior Saxones excepit, interfecto Colgrino duce, Baldrico autem, & Cheldrico fugientibus. Victoriam secuta est concordia. Lotho se Britanno deditit. Mordredus, & Gallo
ambie

uinus filij Lothonis ex Anna, fauorem Arturij miris ambiebant modis, & tandem familiares illi facti sunt. Duxerat interea Arturius Guenheram Cadori Coriniensis alumnam raræ, formæ fœminam. Deinde & Saxones bellis cruentissimis contudit.

Duodecim bella ab Arturio gesta.

Ennius Britānus bonæ, & antiquæ fidei scriptor inter alios multos luculentissimam eius bellorum mentionem facit; cuius verba quanuis librariorum incuria, & temporis iniuria aliquantulū luxata sint, tamen, quia ad rem præsentem plurimum faciunt, & venerandam quandam secum adferunt antiquitatem, lubet hîc apponere, & suo ordine. Arturius pugnauit contra illos, videlicet Saxones, cum regulis Britonum: Sed ipse Dux erat. Primum bellum fuit in ostio fluminis Glein, alias Gledy. Secundum, tertium, quartum, & quintū super aliud flumen quod vocatur Dugles, quod est in regione Linueis. Sextū super flumen quod vocatur Bassas. Septimum fuit in sylua Caledonis, id est Catcoit celidon. Octauum in castello Guinion. Nouum bellum gestum est in vrbe Legionis. Decimū in littore quod vocatur Traitheurith, alias Rhydrhwyd. Vndecimum in monte, qui dicitur Agned cathregonion. Duodecimum in monte Badonis in quo multi corruerūt vno impetu Arturij. Hactenus Nennius. Ioannes aureæ scriptor historiæ hæc eadem de bellis duodecim aduersus Saxones comprobât. Aluredus etiam Fibroleganus histo-

ASSERTIO

ricus similia narrat. Atque adeo hæc sunt Hērici Venantodunensis verba. 2. historiæ suæ libro. Arturius belliger illis temporibus Dux militum, & regulorum Britaniæ contra Saxones fortissimè pugnabat. Duodecies dux belli fuit: duodecies victor. Et ibidem, Hæc autem bella, & loca bellorum narrat quidam historiographus. Videtur hîc Venantodunensis incidisse in Nennij historiolum, cuius nomen exemplari, ut videtur, non erat adscriptum. Hinc silentium illud. Neque erat libellus ille id tēporis in manibus frequēs, & nostra hac ætate planè rarissimus. Tantum tria eius exemplaria me vidisse memini. Ioannes Rhesus antiquitatis amator, atque idem sedulus illustrator habet libellum Gildæ titulo inscriptum, qui quantum ego, ex eius oratione colligo, non Gildam, sed Nennium parentem habuit. Elenchus bibliothecæ Bellici monasterij Gildæ historiam inter suos numerabat thesauros. Sedulo quæsitus à me liber, at nō inuentus tamē. Fama prædicabat exemplar Brecheniacū translatum fuisse. Hæc obiter inserui. Nunc repetenda bella. Scriptor non inelegans vite D. Dubritij archiepiscopi vrbis Legionum talia commemorat. Perempto tandem per venenum Aurelio rege, & regnante paucis annis Vthero eius fratre, Arturius filius eius, ope Dubritij successit: qui Saxones audacter pluribus prælijs aggressus est, nec tamen illos à regno funditus extirpare potuit. Subiugauerant enim sibi Saxones totam partem insule, quæ ab Humbro flumine vsq; ad Catnessinum æquor protenditur. Ea propter conuocatis regni primatibus, quid potissimum cōtra paganorum Saxonum irruptionem faceret, cōsuluît. Com-

muni

muni tandem consilio mittit ad Armoricam, id est minorem Britanniam ad Hoelum regem nuncios, qui ei calamitatem Britanniae notam facerent. Qui cum quindecim millibus armatorum Britanniam ueniens ab Arturio, & D. Dubritio honorifice susceptus ad urbem Lindocollinum à Saxonibus obsessam proficiscētes, commisso bello, sex millia Saxonum vel submersi, vel telis percussi perierunt. Cæteri uerò ad nemus Caledonis fugientes à Britannis obsessi ad deditionem coacti sunt: & susceptis obsidibus de tributo annuatim soluendo cum solis nauibus eos patriam repetere permisit. Elapso paruo deinde tempore, peractæ pactiōis Saxones puduit, & viribus reparatis foedus suum irritum fecerunt, urbemq; Badonis obsidione vallant, quæ nunc Bathonia dicitur: quo audito Arturius congregato exercitu, conspectis hostiū castris, sic alloquitur. Quoniam impijssimi Saxones fidem mihi obseruare dedignantur, ego fidē Deo meo seruans sanguinem ciuium meorum vlcisci conabor. Proditores ergo istos viriliter aggrediamur, quos procul dudio, suffragante Christo, cum votiuo triumpho deuincemus: Et irruens in Saxonum cuneos adiutus Dubritij precibus multa milia prosternendo victoriam obtinuit, & paucos, qui stragem aufugerant, ad deditionem coegit. Boccatius in libro de stagnis, & paludibus sic scribit. Murais stagnum est Arturij Britonum regis victoria clarū. Aiunt enim Scottos, Pictos, & Hibernienses ab eodem in stagno obsessos, in deditionem coactos. Idem libro octauo de viris illustribus illustrem Arturij facit mentionem, religione quadam ductus, ne tantum, talemq; virum ingrato

ASSERTIO

grato præteriret silentio. Neq; hic à nostro aliena instituto sunt, quæ in chronicis cuiusdam Diuionensis comparent. Cerdicius cum Arturio cõfligens sæpius, si vno mense vinceretur, in alio mense acrior surrexit ad pugnam. Tandem Arturius tædio fatigatus post duodecimum annum aduentus Cerdicij, fidelitate sibi iurata, dedit ei Auoniã meridianã, & Somariam, quã partem vocauit Cerdicius Visisaxoniam. Gulielmus à Meildulphi curia scriptor tum elegans, tum eruditus, & quod in historia primum fidelissimus, hæc de Arturio primo de regibus Britannicis libro infert. Et iam tum profecto pessum issent, Britannos intelligit, nisi Ambrosius solus Romanorũ superstes, qui post Vortigernum monarcha fuit, regni intumescents barbaros eximia bellicosi Arturij opera pressissit. Huc etiam pertinere videntur hæc, quæ in Gildæ Britanni fragmentis ad hunc leguntur modum. Virres capeffunt Britanni victores prouocantes ad prælium, quibus victoria, Domino annuente, ex voto cessit. Ex eo tempore nunc ciues, nunc hostes vincebãt, vt in ista gente experiretur Dominus solito more præsentem Israhælem, vtrũ eum diligat, an non, vsq; ad annum obfessionis Badonici montis, nouissimèq; fermè de furciferis non minimæ stragis, qui & meæ natiuitatis est. Hec ille. Ecce adest calumniator, & feroculus à me rationem exigat, cur Gildas Arturij, si tum fuit, hic non meminerit. Ad hæc respondeo me inferius de Gilda dicturum. Interea meminerit aduersarius Gildam tempore Badonici belli infantulum fuisse: quo nomine, & eius res gestæ, aut non ab eo, aut leuiter admodum intellectæ. Gulielmus à Meildulphi curia

curia paulò superius ita honorificū contulit Arturio testimonium, vt parum abfuerit, quin, si non superio- rem, equalem cum Ambrosio statuerit. Nennius uerò non malæ fidei autor tantum præstitit in gratiā Aurelij Ambrosij, quantum Gildas in Arturij: nem- pe vt illius omisso nomine, huic, & merito decus om- ne Badonici belli integrè attribuat. Sed neque hi soli hoc præstant. Numerus est bonorum autorum, qui idem autoritate quadam iusta cōfirmant: Nisi interim tam iniquus sit censor, vt nihil admittat, quantumuis fidele, quod non spiret Ciceronianum, aut Liuianū, cum ipse potius interim spiret nescio quid Aemilia- num, id quod mihi non displicebit, vbi eum hoc inge- nuè fateri intellexero. Interea recitabo Ioannis, qui au- ream scripsit historiam, de Arturio testimoniū. Hoc annò decimo Cerdicij regis Visisaxonum surrexit apud Britones Arturius belliger.

Arturij in Gallos expeditio.

Ritannicæ historiæ liber sextus fu-
 se loquitur de rebus ab Arturio in
 Gallia gestis: quam non ante petijt,
 quàm maturo, vt tum quidem vide-
 batur, consilio Britanniae immuni-
 tati prospexerat. Erat ei nepos qui-
 dam Mordredus nomine, filius Lothonis Pictorum
 regis, & Annæ sororis Aurelij Ambrosij regis Bri-
 tanniae. Huic, quia ei sanguine, & familiaritate fuerat
 coniunctissimus, omne regnū suum, vna cum Guen-
 hera suauissima cōiuge concedidit. Erat enim Mor-
 dredus

ASSERTIO

dredus fortitudinis nomine commendatissimus, tum præterea ingenio acri, & gerendis rebus expedito: quas virtutes, nisi libidine dominandi flagrantissima, sed interim principio ob metum tacita, & adulterij nota obscurasset, meritò quidem inter clarissimos viros numerandus esset. Iam Galliam Arturius inuaserat, & debellatis regulis virtutis suæ specimen vel illustre ostenderat. Ecce adfuit tyrannus immanis, truculentus, ferox, qui Helenam neptem Hoeli Armorici raptam, & ex Britania abductam, ad littus Gallicum vitiauerat, vnde & obiit. Non tulit Arturius tam insignem Helenæ factam contumeliam, & statim tyranni iugulum petiit, ac monstrum ingens, horrendūq; e medio sustulit. Nec multo post ab Hoelo erectus Helenæ sacer tumulus in insula qua periit, & Tumba Helenæ loco nomen aptè inditum, quod vel hodie seruat, Chronica Diuionensis scriptoris magna Arturium laude in Gallia militantem huiusmodi verbis attollunt. Arturius per nouem annos Galliam sibi subiugauit, commisso regno, & regina sua Mordredo nepoti suo. Ille verò regnare appetens, sed solum Cerdiciū timens dedit ei vt sibi faueret septem alias prouincias Sudofaxoniam, Sudorheim, Berrochia, Viugiam, Duriam, Deuoniam, & Coriniam. Cerdicius autem his consentiens suas prouincias accitis Anglis instaurauit, & coronatus est more gentili apud Wintoniam. Mordredus verò super Britones apud Londonium. Et ita Cerdicius cum regnasset tribus annis obiit, manente ad huc Arturio in Gallijs. Cui successit Kinrichus, cuius anno septimo Arturius rediit. Hactenus e chronicis. Habent, quæ modo citauimus, non solum

solum suam antiquitatem, verum etiam fidem, & serie quadam historiæ consonant. Vtq; triumphis Arturij de Gallis aliquanto indulgentius faueam multa præterea sunt, quæ ego studio planè quodā omitto. Illud tamen tanquam in transcurso attingendum est, constare ex inscriptione sigilli Arturij magni, de qua nos suo loco accurate dicemus, eum aliquando Gallici cognomento insignitum fuisse. Neq; enim hoc sine luculenta vnquam factum causa. Nam de sigilli & antiquitate, & cognitione vel certissima, adeo planè non dubito, vt certè confidam, adsint modo iudices candidi, & veterum monumentorum gnari, cōspicuis probaturum me rationibus genuinum esse illud, & ab archetypo profectum. Quin hæc rectius suo loco. Tantum in præsentia adiiciam Valerium quēdam triginta regnorum ab Arturio deuictorū meminisse. Nam eo seculò ingens regulorum turba insulas, vna cum Gallia, & Germania sub ditione tenebant.

Pugiles Arturio familiares.

Xpectaret hîc forsitan aliquis, vt & Arturij contra Romanos victorias, quarum & Britannica meminit historia, tuba magna personarem. Historici in hac parte certant, & ad huc sub iudice lis est. Ego verò temerè nihil pronuntiabo: quandoquidem manifestissimè constat, obscura, & absurda inrepsisse in Arturij historiam: id quod à curiosis facile deprehenditur. At hæc non satis quidem iusta causa est, ut

ASSERTIO

quis historiam aliàs luculentam, & veram negligat abijciat, proterat. Quanto rectius, abiectis nugis, reſectis anilibus fabulis, & auctarijs in speciem verò magnificis, at nihil ad fidem pertinentibus, demptis, quæ ex autoritate consonantia sunt legere, discutere, conſervare. Nam quod longo iam tempore à doctis receptum magno consensu est: non debet momento temporis quocunq; oblatrâte, vna cum fide e medio tolli. Aliter in tanto hætenus non stetiſſet honore historia. Ergo quia maioris operis est, quàm in præſentia agimus, exquisitè, curioſè, & ad unguem facta Arturij omnia excutete, omittamus tantisper Romanos, & familiares illius calamo illustremus. Hoelus Armoricæ regulus in hoc celebri nobilium choro proximum à primo locum iure quodam ſuo poſcit, de cuius in Britannia aduentu, & virtute bellica ſuperius in titulo de bellis ab Arturio geſtis ſcripſimus. Huc accedunt Mordredus, & Gallouinus germani fratres Arturio ſanguine, & conſuetudine coniuncti: quorum ille tandem veluti perfidus, atque idem deſertor nunquam ſatis vituperandus, vt de nota adulteri nihil loquar, occiſus eſt bello, Hectore parum vero teſte, Abrino, at, vt ego cum iudicio colligo, rectius Alaunico. Hic autem perpetuo ſui ſimilis, fideliffimam operam præſtitit cū bellis externis omnibus, tum præcipue in Dorenſi conflictu, ſub reditum Arturij ex Gallia in Britanniam, qui illi contra Mordredum ſupremus fuit. Melchinus vates Britannicus Gallouini celebrat nomen. Idem facit Ioannes Annæuillanus in ſuo Architrenio, nō ineleganti opere, his verſibus.

Et Vualganus ego, qui nūl reminifcor auara.

Illoculaſſe

Illoculasse manu: non hæc mea fulgurat auro,
 Sed gladio dextra: recipit quo spargat, & enses,
 Non loculos stringit: Nec opes in carcere miles
 Degener, & cupidè cumulado rusticus ære,
 Et me bella vocant: & tua forsitan virget
 Sollicitudo. Vale. Historia quoq; Arturij fabulosa
 quidẽ illa, quæ vulgo vernacula lingua scripta circũfer
 tur, adfirmat Gallouinũ Dori in sacello quodã sepultũ
 fuisse. Qua parte qualiscunque liber, adeo nõ omnino
 fallit, vt idẽ Scalæchronicon apertè referat: & castella
 ni eius ossa penè Gigantea etiam nunc miraculi osten
 tent loco. Quodq; olim tempore Lucij Magni sacellũ
 in Durenſi castro, prædicantibus Fugatio, & Damia
 no Britannis euangelium, Seruatori Christo optimo
 maximo positum sit, ex eiusdem urbis annalibus uene
 randam antiquitatis præ se ferẽtibus imaginem, liqui
 dò apparet. Vt sit receptissimum, iuxta ac verissimũ
 quod supra de Gallouini & cæde, & sepultura intuli:
 non tamen per me stabit, vt Gulielmi à Meildulphi cu
 ria iudicium de morte, & sepultura Gallouini, nunquã
 satis à fortitudine collaudati, aut intercìdat, aut emori
 atur. Quare operæ pretium duco illius verba ex tertio
 libro de regibus Anglicis hĩc apponere, vt hinc pru
 dens lector, veluti ad Lydium lapidem veri fulgorem
 genuinum ab adulterino curiosè excutiat. Tũc in pro
 uincia walliarum, quæ Rossia vocatur inuentum est
 waluuini sepulchrum, qui fuit haud degener Arturij
 ex sorore nepos. Regnavit in ea parte Britannia, quæ
 ad huc waluuithia vocatur miles virtute nominatissi
 mus, sed à fratre, & nepote Hengisti, de quibus in pri
 mo libro dixi, regno expulsus, prius multo eorum de

ASSERTIO

trimento exilium compensans suum; communicans
merito laudi auunculi, quod ruentis patriæ casum plu-
res annos distulerit. Sed Arturij sepulchrum nusquā
visitur, vnde antiquitas Neniarum ad huc eum ventu-
rum fabulatur. Cæterum alterius bustum, vt præmissi
tempore Gulielmi primi regis Angliæ repertum est
super oram maris quatuordecim pedes longum, vbi a
quibusdā, vt asseritur, ab hostibus vulneratus, & nau-
fragio eiectus: à quibusdam dicitur à ciuibz in publi-
co epulo interfectus. Sic Meildunensis de Gallouino.
Ego vero si mihi liceret tyroni cum Meildunensi ve-
terano ad dandos repellendosq; ictus exercitissimo
his telis cominus cum eo periculum virium facerem.
Non est verisimile homines giganteæ altitudinis, vt
ex sepulchro quatuordecim pedes longo colligo, fuisse
seculo Gallouiniano. Quare, mea quidem sententia,
credibile magis sepulchrum alicuius gigantis indigene
fuisse. Nanq; taleis Albionem primum incoluisse, &
externorū, & nostrorum scriptorum autoritate con-
stat. Quorum vnus, Iosephi scilicet Domnoniensis
Britanni poetæ omnibus numeris elegantissimi fidē
secutus, desumptis his paucis versibus ex eius Antio-
cheide opere immortalis, testimonio breuitatis studio
vtar.

His Brutus auito.

Sanguine Troianus Latij egressus ab oris
Post varios casus consedit finibus, orbem
Fatalem nactus, debellatorq; gigantum,
Et terræ victor nomen dedit.

Architrenius libro sexto de gigantibus Albionis
hæc refert.

Hos

Hos autidum belli Corineus robur auerno
Præcipites misit : cubitis ter quattuor altum
Gogmagog Herculeæ suspendit in aere lucta,
Anthæumq; suum scopulo detrusit in æquor.
Nec me fugit castellum olim fuisse nomine Gallouinū
in littore, de quo supra Meildunensis, cuius vel adhuc
vestigia comparent. Sed illud non fuit sedes gigantis,
vt neq; forsan Gallouini Arturiani, sed recentioris
alicuius subreguli eiusdem nominis. Quod autem re-
fert de sepulchro Arturij eo tempore verissimum est.
Nemo homo vnquam curiosius illo excusserat omnes
bibliothecæ Glessoburgensis thesauros. Hoc tantum
hic defuit ei ad cognitionem, quod Arturij sepulchrū
ignorauerit moriens circa primos annos Henrici se-
cundi regis Angliæ, cum sepulchrum postea inuen-
tum sit principio imperij Richardi Leonij. Quin in
gratiam de qua nec adhuc apertè excidi redeo cū Guli-
elmo Meildunensi, per quem, virum suo sæculo in om-
ni genere bonarum literarum planè eruditissimum, &
in eruenda antiquitate ingenio, diligentia, cura singu-
larem, fateor, & quidem ingenuè me in cognitione an-
tiquitatis frequenter adiutum fuisse. Candoris planè
est agnoscere per quem profeceris. Lubet hic ad coro-
nidem addere notationem, quam ipse ex lingua Britā-
nica colligo, nominis Gallouini. walle Gallum signi-
ficat. Guin album, perinde ac si quis hoc vocabulo vi-
rum bellum, elegantem, & forma conspicuū designa-
ret, nisi quis rectius putet à Saxonica barbarie origi-
nem sumpsisse. waulwine Gallus amicus, vt Leof-
wine charus amicus. Aldwine vetus amicus. Instat
Augusellus de quo pauca superius, qui in tam flagrā-
ti apud

ASSERTIO

ti apud Arturium gratia fuit, ut merito Scottis regulus beneficiarius praefectus sit. Retulit ille par pari. Accitus inter alios multos principes, ut se Arturio comitem in expeditione Gallica praestaret, adeo iniunctam sibi provinciam non recusavit, ut magno virtutis exemplo ibi aedito, maius multo in Rutupino littore domum rediens, bello civili Mordredo victo, & fugato ipse inter arma cadens, sanguine, & vita exhiberet, ut testis minime malus est autor Scalæ chronicorum, uti ego arbitror, Graius. Et quoniam de euocatione principum Arturio audientium superius verba fecimus, iuvat hic significare multas, & celebres ab eo fuisse indictas. At illa omnium celeberrima, quæ in Isca, alias vrbe Legionum enituit, quo tempore ad arma in Gallos conclamatū est. Quid musis cum Martem profecto aut parum, aut nihil. Si iusta esset tamen inter eos consuetudo exorarent Martem ut sua causa magnas, merito gratias agerent Arturio, qui mystarum chorum eruditum in Legionum vrbe, si vera referunt Galfredus, Ioannes Burgensis, & Rossus Verouicensis, aut restauravit, aut instituit. Hoc interim constat ex Anonymi historia Amphibalum, Iulium, & Aarona martyres Christum, atque adeo literas in vrbe Legionum coluisse, à quibus & alios easdem per manus accepisse credibile est. Est in Archiuis etiam Grantæ Giruorum tabula diplomatis ab Arturio aliquando erogati in gratiam studiosorum. Fidem tamen facti non dum satis excussi. Iderus olim cultor Arturianæ aulae maximus ad pugilum numerum accedit. Hic Arturio sanguine coniunctus virtutis fortia exempla multa exhibuit: & lateri Principis sui perpetuo adhesit, ac demum,
nescio

nescio quo casu, moriens maximum sui desiderium Arturii reliquit, qui & eius sollicitè funus Avalonia curavit. Legi Glessoburgi libellum de antiquitate eiusdem, à monacho quodam illius loci diligentissimè collectum, in quo de officiis Arturii erga hunc mortuum, & munificentia eiusdem ob cognati causam in Eremitas monachos ibidem incolentes, multa explicat. Appendebat nuper tabula columnę Glessoburgensis ecclesię, quę Iderum inter patronos, & restauratores Glessoburgensis ecclesię numerabat. Lancelotus fama notissimus locum inter Pugiles vel clarissimos sibi dari postulat: cui ego voto facile annuo, hoc in eius dicturus præconium, quod insigni quodam candore erga Arturium adfectus sit. Virtus eius abunde enituit eo prælio, quod inter Mordredum proditorem, & Arturium gestum est. Superfuit verò pugnae, & ut semel, atque iterum legi transtulit Guenhera, à morte Arturii velata, corpus ab Ambrosii curia ad Glessoburgum. Ceterum Giraldus vno, aut altero loco videtur integrè eius sepulturam, ut in Speculo ecclesiastico, & in opere de Institutione Principis, Glessoburgo attribuere. Quanquam magis mihi arridet, ut primum Ambrosiæ tumulum acceperit. Caradocus nobilæ virtutis bellicæ nomen Gallicana expeditione Arturium secutus est, & domum rediens in ora Rurupina bello ut videtur civili interfectus est. Annales Durensis portus opus antiquitatem redolens meminere Caradoci. Castellani ibidem vel hodie Caradoci memoriam refricant iactantes penes se esse nescio quas eius exuvias. Nec sic contenti Arturii aulam, & Guenhera cubiculum deprædicant. Iam illustrium bellato-

ASSERTIO

rum Arturianaē turmaē numerus se ingerit: sed ego, modo id fiat sine eorum offensa, quia praestantissimos tantum nominandos, & collaudandos suscepi, reliquos, laudatos alioqui, praeterire studiū, ac postremum adiungere Cadorum Corinianum illum. Is fuit de nobilissimo stemmate regum Britāniā, & genti ad Corinum promontorium imperabat. Titulorum sui Principis defensor sanē acerrimus fuit, perpetuamq; necessitudinem cum Britannis continentis habuit. Postremum moriens filium reliquit Constantinum, qui mortuo Arturio Britanniaē praeficitur. Is ne Mordredi proditoris filij alumni, et nepotes Gallouini aliquando, paternum imitati exemplum, regno aspirarent, gladio iugulandos curauit. Factum verò aut hoc, aut simile narrat Gildas Britannus his verbis. Cuius tam nefandi piaculi non ignarus est immundae leenae Damoniae tyrannicus catulus Constantinus, qui hoc anno post horribile iuramenti sacramentum, quo se deiunxit, nequaquā dolos ciuibus Deo primum, iureque iurando sacrorum demū choris, & genitrice comitantibus, facturum, in duarum venerādis matrum sinibus, ecclesiaeq; carnalis sub sancto abbate Amphibalo latera regionū tenerrima puerorum, vel praecordia crudeliter durum, totidemq; nutritorum, inter ipsa, vt dixi sacrosancta altaria nefando ense, hastaq; pro dentibus lacerauit, quorum brachia nequaquam armis, quae nullus penē hominū fortius hoc eis tempore tractabat, sed Deo, altariq; portenta in die iudicij ad tuae ciuitatis portas Christe veneranda patientiae, ac fidei suae vexilla suspendent. Hactenus de pugilibus.

Orbicularis Arturij mensa.

Vnc locus est peropportunus pauca
sed electa, splendida, deniq; magni-
fica de orbiculari mensa, & epulis
Arturij in medium adferre. Non
hæc patebat omnibus nobilibus, sed
illis tantum,

Lucida quos ardens euexit ad æthera virtus,
Virtus sola virens nullis moritura diebus.

Hanc vt ferunt pompam frequentiusculè celebrauit
præcipuè verò in vrbe Legionum, quem locum insi-
gniter coluit. Idem fecit Ventæ Simenorum, & Ca-
maleti Murotrigum. Vulgus scriptorum indoctum
illud arbitratur Ventam alio nomine Camaletū dici.
Quin vulgi iudicium non moror. Fama publica Mu-
rotrigum radices Camaletici montis incolentium præ-
dicat, attollit, cantitat nomen Arturij incolæ aliquan-
do castrî, quod idem olim, & magnificentissimum, &
munitissimum, atq; in æditissima specula, vbi mons cõ-
surgit, situm est. Dñj boni quantum hîc profundissi-
marum fossarum? Quot hîc egestæ terræ valla? Quæ
demum præcipitia? Atq; vt paucis finia, videtur mihi
quidem esse & artis, & naturæ miraculum.

At seges est vbi Troia fuit stabulatur in vrbe,
Et fossis pecudes altis, valloq; tumentî,
Taxus, & astutæ posuere cubilia vulpes.

Atque hæc quidem humanarum vicissitudo rerū est.
Hanc calamitatem hinc Iscalis vrbs antiqua: hinc Cla-
rus fons frequens emporium mœstis inspiciunt ocu-
lis, lachrimisq; indulgent. Incolæ interealoci solum a-

D ii ratro

ASSERTIO

ratro vertunt, & annis singulis numismata aurea, argentea, area Romanorum imagines tantum non viuas exprimentia, quærentes inueniunt, ex quibus & ego pauca dono ab eis accepi. Franciscus Hastingius Comes Venantodunensis nobilium iuuenum regiæ Britannicæ ornamentum egregium, & alumnus olim in bonis literis meus Camaleti rudera una cum latifundijs vicinis, vt pote hæres Piperellorum, Boterellorū, & Hungrefordorum possidet. Ioannes Anneuillanus in Architrénio sphæricam pro dignitate sua colaudat mensam. Idem facit & Volateranus libro tertio Geographie his verbis. Domi quoq; luculentus mensa inter procures utebatur rotunda, ne quod his discrimen ex ambitione foret. Ventæ Simenorum in castro fama notissimo appendet muro aulae regiæ mensa, quam & rotundam à maiestate Arturiana vocant. Quid? qd' nec memoria, nec societas Orbicularis chori recētiōribus sæculis ex animis nobiliū, excidit. Eadueardus Longus, vt fama refert, Orbicularē illā societate plurimi fecit, fabricata in eos vsus, si credere dignū est, tabula sphærica, & tripodibus ex auro solido. Sunt qui scribant Mortimarium quendam hos thesauros decoxisse. Illud interim certissimum ex historia Thomæ Vicanij, Rogerum Mortimarium celebrasse cōuiuiū maximum Keneluorti, quo pugiles præstantissimos, tanquam chorum Artutianum ad sphæricum illud insigne magnanimus euocauit: hinc virtutis signa equestris plurima quidē ædita, quæ sedula posteritas charis commissa auidè leget. Sed nunc tantisper ab armis ad pietatem transeo.

Pietas Arturij.

Vanta, & quam syncera religione adfectus sit erga rem publicam Christianam Arturii, autoritate veterum scriptorum liquet. Vfus est Dubritij episcopi vrbs Legionum, viri cum eruditione, tum vite continentia singularis, familiaritate, vsq; adeo vt in bello Badonico eius preces victor vtileis persenserit. David preterea Meneuensis homo sanctitatis plane infinitae Arturij tum gratia, tum munificentiam sensijt, vsq; adeo, vt Meneuenses translatam ad se ab vrbe Legionum episcopalem sedem Arturio acceptam referant. Horum æqualis Illutus vir vite incomparabilis, audita eius singulari illa magnificentia, & in Deum pietate, ausus est, vt eius vite illustrator scribit, præsens præsentem nō modo inuisere, verum etiam salutare, atque adeo conuenire Arturium, qua pia plane audacia tantum abest, vt Principem offenderit, vt gratias abunde magnas præmium me hercule candidum retulerit. Deiparam virginem assidue coluit, cuius & imaginem, si vera antiqui scriptores, et fama constans referunt, depictam habuit Martio illo clypeo, quo multis in prelijs, & maxime in Badonico vfus est. In eiusmodi minutis non admodum laboro. Illud interim pijs non indignum auribus quod Samuel scriptor Britannus, & Elbodi episcopi discipulus, qui annis ab hinc pene nongētis floruit, expeditionis, aut peregrinationis potius Arturij sic meminerit. Arturius Hierosolimam petijt, vnde & crucis signum ex ligno secum tulit instar salutiferæ, cuius ad huc fragmenta seruantur in wedale uilla Lodoneiæ sex milli-

ASSERTIO

bus passum à Mailros. Denique Glessoburgenses monachos heremitas illos infinitis excoluit modis, ut partim superius in Ildero, & hic fusius ostendam. Syluester Giraldus in Principis institutione sic scribit. Præ cunctis enim ecclesijs regni sui S. Dei genitricis Marie Glesconiensis ecclesiam plus dilexit, & præ ceteris longè maiori deuotione promouit. Polydorus pro suo iure, atque adeò autoritate pronunciat nō fuisse monasterium Aualoniæ tempore Arturij: tam exquilitus censor est antiquitatis & maxime Britannicæ. Contendit etiā vel orbem vniuersum hac lege, sed planè iniquissima, constringere, ut quod ab eo de antiquitate, tanquam è tripode dictum amplectantur, foueāt, ac suspiciant. Vt vera dicat, ac scribat ego facilè assurgam ense leuis nudo, parmaq; inglorius alba, illius & autoritati, & iudicio utpote veterani. At ut falsa pronuntiet, id quod frequentiusculè per omneis historiarum suarum partes facit, non feram, nō sinam, non patiar, quin veritatem, rumpantur ut ilia Codris omnibus, suo nitori, famè, gloriæ alacer, & intrepidus, quantum per me steterit, restituam. Nam me huic sententiæ in hac partæ honestissime ut fortiter inheream gesta ab ipsis Britannorum apostolis Fugatio, & Damiano, & epistola Patricij Magni, quæ penes me est eadem confirmans, ut multorum aliorum testimonia breuitatis causa omittā, iubent, aut potius imperant. Henricus Plantagenista Henrici Belloclerici regis Angliæ ex Mathilde filia nepos præscriptis, & liquidis verbis adfirmat in donatione quadam se vidisse, atque, ne quid ad fidem desit integram, legisse tabulas cuiusdam munificentiae Arturij erga monachos heremitas Aualoniam

inco-

incolenteis. Quin ipsa Henricianæ donationis verba ex archetypo subscribam. Quæcunque etiam à prædecessoribus meis Gulielmo primo, Gulielmo secundo, & Henrico auo meo. Sed ab antiquioribus videlicet Eadgaro patre S. Eadueardi, ab Eadmundo, & patre ipsius Eadueardo, & Ealfredo auo eiusdem. Brinwalchio. Kenwino, Baldredo, Ina, Cuthredo, & Arturio, & multis alijs regibus Christianis. Sed & à Kenwalchio rege pagano, quorum priuilegia, & chartas diligenter feci inquiri, & coram me presentari, & legi. Hactenus diploma. Hi tam certæ fidei testes si non satis ad excussissimā veritatis cognitionem faciunt, nihil profectò vnquam faciet. Nam his auditis, & percognitis nō adquiescere, nec sani capitis, sed neq; iudicij erit.

Sigillum Arturij.

T quoniam in sacrosanctæ antiquitatis penetralia, recessus, ac viscera curiosus indagator descendit, lubet in lucem aliud proferre, videlicet sigillum Arturij monumentum faberrimè insculptum, antiquum, & venerandum, de quo Caxodunus, sed obiter, & leuiter in præfatione historiæ Arturianæ, quæ vulgus lingua Anglica impressam legit, mentionem facit. Motus qualicunque Caxoduni testimonio Visimonasterium me contuli, vt, quæ auritus testis audieram, oculatus tandem cernerē, illud animo expendens meo. Pluris valet oculatus testis vnus, quàm auriti decem. Rogatus Mystagogus, vt ostenderet monumentum

ASSERTIO

numentum, statim uidendum, & contingendum exhibuit. Perplacuit spectaculum antiquitatis, & aliquandiu sua maiestate non modo mihi attraxit, uerum etiā detinuit oculos. Tanti momenti est cōmodè incidisse in rem studio desideratam magno. Materia quæ ipsissimam sigilli formam impressam accepit, & ad huc fideliter retinet, cæra coloris rubri est, quæ uiolentia aliqua, uel temporis iniuria longi comminuta, in partes hinc inde diffinditur; ita tamen ut nulla prorsum desideretur. Nam fragmenta casu aliquo prius concussa, sic argentea lamina, quæ orbicularis figuræ, qualis & sigilli facies, est, undique concluduntur, ut eorum pars recidat nulla. Inscríbitor enim his titulis in speciē breuibus, sed re ipsa splendidissimis, amplissimis, magnificentissimis. PATRICIVS ARTVRIVS BRITANNIAE, GALLIAE, GERMANIAE, DACIAE IMPERATOR. . Atque hæc quidē inscriptio sigilli orbem extimū circinat. Anterior eius pars per circulum crySTALLINUM pellucida est, quo remoto, tangi se patitur cæra iam præ antiquitate durissima. Effigies verò Arturij impressa refert nescio quam heroicam maiestatem. Purpura enim regaliter indutus Princeps sedet super hemicirculum, qualem uidemus pluvium arcum. Capite coronato fulget. In dextera consurgit sceptrum ipso liliatum vertice. Sinistra vero orbem cruce insignitum complectitur. Barba quoque prominet, & illud etiā maiestatis est. Pars altera orbiculari lamina argenti tota obducitur: unde & incertum cuius forme sit. Appendet catenulæ ex argentea intortæ. Dispereā lector nisi vidisse velis: tanta est rei antiquitas, tum maiestas. Rogatus tandem à me
mystr

mythagogus, vt mihi significaret, si quid præterea didicisset de appenso sigillo, nam inter ornamenta, quæ plurima auro, & gemmis micantia Eadueardi Simpli-
cis regis Angliæ sepulchrum exornabant, & hoc quoque memorabile fuit. Ille autem ad hæc nihil, præterquam quod à rege aliquo putaret eo repositum loco in perpetuam Arturij terque, quaterque magni memoriam. Certè si fas esset cōiecturis vllis collineare verū, tantum non crederem, sigillum à Glessoburgo translatum fuisse, cui monasterio casu per ignem foedissimè deturpato talia munificentissimus præmia contulit, qualia ille pietate sua insigni facilius dare, quàm monachi sperare, potuit. Henricus ipse, vt supra retuli, fecit mentionem Arturianæ donationis, atque adeo eā vidisse, & legisse se. Vnde & fieri quidem potuit, vt ex ea membrana à blattis, & tinea lōgo temporis cursu, repertum tam illustre antiquitatis monumētum, monasterio primi nominis conseruandum, & à nobilitate perpetuo videndum tradiderit. Vt mea me fallat cōiectura dispendium quidem leue, immo planè nullum. Hoc interim blanditur mihi, quod cum de Arturio agitur, & de rebus ab eo gestis, Glessoburgus semper instat, & operam ad certam cognitionem candidissimè pollicetur suam. Vnde quidem & nostri in præsentia laboris fructus omnis, tanquam è fonte profluentissimo deriuandus. Nec certè, quod ego scia, extat quicquam quod luculentius ipso sigillo comprobet Arturium fuisse: id quod, si dijs placet, impudenter pernegare aliqui non dubitant, opinione, voluntate; temeritate denique, potius quàm ratione vlla iusta nixi. Sed inferius deligemus locum, quo iustis argumentorum

ASSERTIO

copijs hanc violentam calumniatorum turbam pro-
sternamus. Interea sigilli inscriptio subtilius excuti-
enda. Habet enim sua mysteria, quę, ubi lucem recepe-
rint, maiori cum voluptate, tum gratia aures candido-
rum lectorum imbuant, & imbutas mirifice delectent:
id quod operis precium & quidem amplum est. Patri-
cius nomen à maiestate Romana desumptum. Dicti
sunt eo nomine Romani nobiles, qui à primis senato-
ribus oriundi. Id videtur Tacitus his verbis significa-
re. Iisdem diebus in numerum patriciorū asciuit Cæ-
sar vetustissimum quemque ex senatu, aut quibus cla-
ri parentes fuerant. Liuius hæc refert. Romulus cen-
tū creat senatores, qui patres ab honore, patricij quo-
que progenie eorum appellati. Liquet igitur Arturiū
hanc nominis famam insignem illam à parentibus, &
maioribus suis accepisse. Vnde etiam apparet, non dū
id temporis Romanę maiestatis gloriam ad Britan-
nos translata in titulis refrixisse. Crediderim Artu-
rii etiam nomen originem ab Arturijs Romanis ac-
cepisse. Iuuenalis poeta satyra tercia ita scribit.
Cedamus patriā, viuant Arturius istic,
Et Catulus.

Quamquam, redacta in prouinciam à Claudio Bri-
tannia, familiarissimum erat Britannis nobilioribus
Romanorum nomina sibi partim desumere, & filijs
frequentissimè indere, hoc, vt ego planè arbitror, cō-
silio non inepto ductis, quod hinc & sibi, suisq; hono-
rem, simul & à Romanis gratiam facile cōpararent.
Lucius, cui Britanni cognomen Magni attribuerunt,
Constantinus, & ille quoque Magnus. Aurelius Am-
brosius, & his Arturius non inferior meam vehemen-
ter

rer comprobant sententiam. Idem quoque in nobiliū nomenclatura foeminarum factum est. Exemplo sunt Claudia Rufina, teste Martiali poeta, eruditissima, Helena sanctissima, & Vrsula Cynosura illa. Quod autem inscriptio sigilli serie quadam eum Britannia, Gallia, Germania, Dacia denique imperatorem vocet, consuetudine, & diligentia hoc quoque factum Romana, ut una cum triumphis, & tituli deuictarū gentium victori accrescerent. Inditio sunt arcus triumphales Romae, & numismata Caesarum cura simili inscripta. Imperatoris verò nomen antiquitus, ut ex Caesare, Cicerone, & Liuiο manifestum est, ad Duces pertinebat legionū: vnde est Arturius imperator dictus est vocabulo apto, significanti, & purè putè Latino. Illud verò quod inscriptio non Arturius, sed Arturus amissa i litera habet, sculptoris tantum vel errori, vel incuriae imputo. Propria Romanorum nomina compositione, & natura quadam sua mollius, & consociantius defluunt, & terminantur in ius quam us, ut Aemilius, Manilius, Claudius, Corneliū, Terentius, Vergilius, Horatius, Ouidius. Dixi superius de triumphis Arturij ob feliciter gesta contra Saxones, & Gallos bella. Superest ut inscriptione sigilli admonitus de Germania, & Dacia aliquid loquar. Sed hic expeditum me ad tam honestum munus historiographorum veterum autoritas non satis ex voto scripturienti mihi materiam subministrat. Causam verò interim susceptam non defendere, religio planè esset. Audebo igitur hoc tam certo, & manifesto inscriptionis testimonio confirmatus fidē lectori facere, Arturium, fuisse memorabili aliqua clade Gallis, cum Germanis,

ASSERTIO

atq; Dacis manus cōseruisse. Nisi quis uictoriam huc pertinere contendat, quod domestico bello Saxones, & Cimbros gentes Germanicas, & Dacicas acriter castigauerit. Cimbrorum Chersonesus ea Germaniæ pars olim fuit, quæ nunc Dania, & Noruegia recentioribus uocabulis. Harum gentium reges antiquiores in suis diplomatibus, ut ego accepi, non se Danorum, sed Dacorum gubernatores scribebant. Sunt tamen inter eruditos, qui adfirmant Dacos inhabitasse eam regionem, quæ nunc Moldauia, & Valachia dicitur. Volateranus libro 3. Geographiæ adfirmat Arturium partem Galliæ, Noruegiæ, & Daciæ ab Arturio deuictam fuisse. Trittemius quoq; hæc scribit. Quod cum reges Daciæ, Noruegiæq; audissent, ultro uenientes eius se dominio subdiderunt. Hic mihi lector admonendus est non solum Saxones, Anglos, & Iutas, aliàs Vitas soles uenisse in Britanniam, uerum etiam totius littoris Germanici accolæ. Alioqui tot bellis, & cædibus impares fuissent. Sigillum iam una cum inscriptione suis utcumque depinxi coloribus. Proxima cura erit Arturij reditum e Galliæ, & cruentos conflictus inter eum, & Mordredum chartis committere.

Arturij ex Gallia reditus.

Ntellexerat Arturius cum per literas, tum etiam per nuntios optimæ fidei Mordredum nimium familiarē absente ipso apud Guēheram fuisse: tum preterea foedus contra fidei sacramentum cum Cerdicio rege, & Saxo-

Saxonibus inijſſe, ditione penè omni, quâ Britannia meridiem ſpectat, illis, damno rei publicæ infinito, tradita. Acceſſerat & aliud malum, quo non pernicioſius vllum. Ruptis ille omnibus amicitia, ſanguinis, ac fidei vinculis, defertor peſſimus, ac domini, & patriæ proditor ſceleſtiſſimus, purpuram non illis aptam humeris induit, ac regiam conſcendit ſedem tyrannide noua fretus. Non tulit vltra Arturius tam vndecunq; inſignem ſibi factam à perfido cõtumeliam, quanquã & ante aliquot annos iuſtam decreuerat, ſed impeditus bello Gallico, vindictã, quin totis viribus tam horrendum, ingens, crudele monſtrum protereret. Claſſe igitur comparata à Geſſoriaco Morinorum ad Rutupinum littus, teſte vnà cum alijs, Mattheo Florilego, ſecundis velis contendit, Præſenſerat aduentum optimi Domini ſeruus longè omnium peſſimus, & iuſto exercitu conſcripto, non ſine conſilio, & auxilio Pictorum, Scottorum, & Viſiſaxonum, redeunti confidentiſſimus occurrit. Cantianum littus omne armorum perſonabat ſtrepitu, & iam Duces pro ſignis ſtabant, & chorus Pugilum victores orbis alacri impetu tela vibrabant, pars gladios fulminantes exeruere, pars haſtas validis manibus criſpabãt. Vox omnibus vna, bella Martia bella. Lætiffimus hac expedita alacritate, & militum magnis animis Arturius miraculũ omnis cum fortitudinis, tum maturæ per experientiam prudentiæ, huiusmodi oratione, oculis à terra ad cœlum, & ſuos leuatis, vultuſq; ſerenitate cū ſeueritate, & maiestate quadam mixta, uſus eſt. Vos Pugiles, illuſtriſſima virtutis martiæ lumina, & vos cetera notiſſimæ fortitudinis turba videtis quò nos deduxerit fortuna.

ASSERTIO

& tantarum victoriarum comes, ut quæ foris fortissima peperimus manu, non modo integra conseruamus, verum etiam nouo aliquo, & luculento incremento maiora comparemus, id quod ut in præsentia, & facilius fiat talis occasio opportunè me hercle oblata iam est, ut si vellent bonæ fortunæ omnes in gratiam amicæ coniurare nostram non equidem possent, vel fusius vel felicius obtulisse. Eamus igitur maximis animis quò fortuna, quò virtus, quò denique victoria vocat. Adest Mordredus confidentissimus, & mihi sanguine coniunctissimus, quem adolescentem in spem magni nominis foui, amaui, atque adeò tam magni feci, erogatis prædijs quidē bene multis, nec minus fertilibus, ut in Galliam vindex profecturus, consilio, ut tum videbatur planè sano, vni illi & uxorem meam, & fortunas, & quod multo maximum patriam conseruandam, ac vicaria opera regendam, à Saxonum, Scottorum, & Pictorū deniq; assiduo impetu fortissimè defendendam crediderim. Ille interim oblitus profusissimæ liberalitatis erga se meæ, & necessitudinis, quæ plerunque in rebus humanis maximum planè momentū habet, ac sacramenti militaris, quo mihi est deuinctissimus, perfidus, & contemptor magnus, adulter etiam, ut fama prædicat, me regem, & gentium cum domino, tum dominatorem ad penates redeuntem, aperto, si dijs placet, Marte accipit, Pictis cognatis suis, Scottis eorundem vicinis, denique & Saxonibus in præsidium comparatis. Neq; enim hæc me solum tangit insigne flagitium, vestra certè omniū interest. Quare vos Pugiles mea vnica cura inuictissimi, & vos commilitones strenuissimi agite præsentissimis viribus

viribus cōmunem causam, eluceatq; nunc virtus, quā ego hactenus in vobis expeditam, validam, admirabilem semper esse persensi. Tu Gallouine militiæ decus laudatissimum, cuius gloria, multis nominibus, & hoc maxime, orbi commendatissima est, quod Mordredū hostem communem nostrum, germanum fratrem tuū æquitati, & sacramēto fidei postposueris, cōcede hinc ad dextrum cornu robore militum instructissimum: nā primæ certaminis, & gloriæ partes hac turma tuæ erunt. Augusellus exploratissimæ fortitudinis vallum hostibus se ad sinistram alam obijciat. Ipse in medio pugnator assiduus bonis aurbus adero, vobis præsidium vnicum, hostibus verò terror, flagellum, crux merita. Sed quid verbis opus est, quæ virtutē nec certē dant, nec adimunt. Vestra virtus ex consuetudine, exercitatione, patientia, laboris, vigiliarum, & inedia, denique ex fuso sanguine, & spolijs enata est: quibus nominibus & vos mihi, & ego rursus vobis, superis tam iustæ causæ fauētibus, uictoriam polliceor. Agite, facite immortalia uestrarum uirium pericula, & proditores punctim occidite. Dixerat. Vniuersi imperio Ducis adsonabant, & alacri procursu, collatis signis, fortia uirtutis indicia longē, latēq; adebant. Sic tandē partim interfectis, partim etiam fugatis hostibus, uictoria potitus est cruenta Arturius. Cecidēre eo prælio ad portum Durensem commissso Gallouinus, & Augusellus belli fulmina, ut refert Graius in Scalæchronicis, atque alij non contemnendæ notæ autores. Mordredus inclinationem fortunæ accusans, recuperata classe, cum reliquijs exercitus Tamarinum inglorius portum limitem Coriniæ petijt. Gallouini nobile
funus

ASSERTIO

fumus in quodam facello Durenſis caſtri tumultu eſt.
 Ingemuit Arturius, percognita cede duorum virorū
 tam eximie illuſtrium, & eorum manibus frequenti
 prece, alto corde dolorem premens, generoſus, idemq;
 pius parentauit. Deinde verò, iuſto exercitu incredi-
 bili cum celeritate reſecto, ſtatuit magnis itineribus
 hoſtem improbum perſequi, & quaſi ex improviſo fu-
 gitium opprimere. Callidior erat Mordredus, quàm
 fortior. Hinc illi methodus ad artes non inſuetas. Co-
 gnouit liquido per exploratores aduentare Arturiū
 ad bellum inſtructiſſimum. Quare militem in terram
 vtpote feſſum, tum ſalis tædio, tum annonæ penuria,
 deſcendere iuſſit, ac reparatis induſtia, labore, diligen-
 tia, quanta potuit maxima, armis, per montana Cori-
 niæ, quæ ſpectat littora Sabrinaica non longè diſſi-
 ta, exercitum lentis itineribus ducit, & in loco qui à
 vulgo ſcriptorum Camblan appellatur, vbi vaſta, ac
 partim etiam vliginoſa planities, & colliculus in ſpe-
 culæ conſurgens uſum, caſtra metatus eſt. Hic meū
 cogor interponere iudicium de loco in quo depugna-
 tum eſt, & eius nomine, non quod hinc me in mediū
 allaturum putem aliquid, tanquam è Iouis cerebro, ſed
 vt bona cum eruditorum gratia, coniecturam meam
 citra fumum, faſtumq; omnem, veluti in tranſcurſu,
 paucis explicem. Qua parte ingenuè fateor ægrè ſen-
 tire me cū Hectore Boethio Scotto, qui pro more ſuo
 illuſtriſſima quæq; in Britannia antiquitus facta præ-
 ter modum, & menſuram omnem in patrios deducit
 agros, atq; hic audacter pronūciat extremis Arturiū
 depugnaffe ſignis nō præcul ab Abro æſtuario maxi-
 mo, quod ille Humbrū barbarè, ignota vocabuli no-
 tatione,

tatione, appellat. At aliter sentit Britannica historia, & in Cornubia supremo conflixisse bello, adfirmat: ita tamen, vt meminerit Mordredi secundo ab Arturio victi, & fugati Ventæ Simenorum. Graius hoc idem sentit egregius profecto satelles, & Arturianæ assertor gloriæ rigidus. Nec aliter literatorū argutus chorus concinit. At nostra non est equidem de loco, sed de loci nomine coniectura. Ego certè penè adducor vt credam Alaunum fluuium facile degenerasse vicio indoctorum librariorum in Camblan. Oritur hic fluuius in Corinia paucis passuū millibus supra Athelstouam alias Padeftow oppidum piscatorium, non adeo procul à Sabrino æstu positū, per quod, sed falsis mixtus aquis, delabitur. Circa fontes eius originis in campestri, & vasta quadam planitie est locus fama celeberrimus, graminis, quàm frumenti aliquanto feracior. Fama tot sæculis apud incolas conseruata prædicat hoc loco insignem olim pugnando stragem fuisse factā, sed historiæ veritas interim ignota vulgo. Multa quidem vel hac nostra ætate ibidem ab aratoribus, & fossoribus ad ripam eruuntur: qualia sunt numismata antiquorum imperium ostendantia, annuli, fragmenta armorum, & ænea ornamenta inaurata ex frenis, phalerisq; & ephippijs equorum. Hæc mea est coniectura, tum propter loci situm, tum Alauni fluminis vicini nomen, non admodum, si quis penitus inspiciat, à Camblan dissonum. Arturius instat, & traiecto per vada cognita Tamaro fluuio multis alioqui in locis & rapidissimo, & profundissimo, contempto hoste fugituo, castra castris opponit. Ecce desperatio, vt fere fit, insolitam victis audaciam retulit: vnde & pars vtraq;

F

martem

ASSERTIO

martem prouocat, ardens, spe prædæ, & victoriæ, & nihil minus quàm mortem metuens.

Quis cladem illius pugnæ, quis funera fando
Explicet? aut possit lachrimis æquare labores?

Mordredus commissâ pugna malorum præcentor
omnium gladio confossus perfidiæ iustum tulit præ-
cium. Exemplo sit ille, & perpetuo fidem violantibus
ob imperij cupiditatem. Cecidit vnâ cum tyranno in-
gens nobilium, & veteranorum militum numerus.

Sed neque victoriâ Arturio incruenta fuit. Nam in il-
lo strepitu, & furore aut interfectus, aut ad desperati-
onem vulneratus paulò post publico totius Britaniæ
luctu, sed præcipue Pugilum mœrentium ob tam in-
clyti Principis casum elatus est. Atque hæc quidem
Arturij ter maximi finis erat.

Laus Arturij

Arturius mortuus est, si modò is
rectè mortuus dicendus, cuius fa-
ma, memoria, laudes toto viuunt,
& prænitent orbè. Fuerunt ma-
iores nostri cum poetæ, tum hi-
storiographi adeò erga Arturiũ
faciles, candidi, grati, vt illius &
nomen, & facta celebrauerint, &
æternitate quoq; donauerint. Theliesinus, Melchius
qui & Meuius, Ambrosius Maridunensis, ac Merli-
nus Caledonius clarissima Britanicæ sidera antiquita-
tis hoc præstiterunt. Nennius, & Samuel Britani histo-
riographi non minorem exhibuere memoriã, colla-
tis

tis laudum niueis calculis. De quibus, atque alijs superioribus oportunè, & suis locis diximus, freti autoritate Galfredi, Aluredi, Henrici Venantodunensis, Ioannis Chrylistoriographi, Gulielmi à Meildulphi curia, Graij, & Boccatij. At si nunc quem iuuat maius & luculentius ad huc aliquid cognoscere, nō recusabo pauca ex probatissimis desumpta autoribus luci, diligentia qua possū optima, restituere. Iosephus Iscæ Domnioniorum alumnus, & aureum suo sæculo vtriusque eloquentiæ flumen, sic Arturium in Antiocheide ab eximia fortitudine tantum non ad sidera ipsa attollit, vt ex his versibus cum antiquitate Romana de palma contendentibus liquer.

Hinc celebri fato felici claruit ortu
Flos regum Arturus: cuius cum facta stupori,
Non micuere minus, quod totus in aure voluptas,
Et populo narrante fauus, Quæcunque priorum
Inspice. Pelleum commendat fama tyrannum.
Pagina Cæsareos loquitur Romana triumphos,
Alciden domitis attollit gloria monstris.
Sed nec pinetum coryli, nec sidera solem
Aequant. Annales Latios, Graiosq; reuolue.
Prisca parem nescit, æqualem postera nullum
Exhibitura dies. Reges supereminet omnes
Solut, præteritis melior, maiorq; futuris.

Libellus rerum antiquarum Glesfoburgi nuper cōparuit, collectus à quodam eiusdem cœnobij monacho studiosissimo, qui per occupationem colorē rhetoricum, tanquā aliud agens Arturium his verbis celebrat. Prætermitto, & de inclyto Arturio rege Britannorū loqui in cœmeterio monachorum inter duas

ASSERTIO

pyramides cum sua coniuge tumulato, & multis etiam Britonum Principibus. Sylueſter Giraldus Meneuēſis cultor antiquitatis ſummus hac oratione, in libro cui Principis inſtitutio titulus, eius famam illuſtrat. Arturij quoque Britonum regis inclyti memoria non eſt ſupprimenda, quem monaſterij Gleſconienſis egregij, cuius & ipſe patronus ſuis diebus fuerat præcipuus, & largitor, ac ſubleuator magnificus, hiſtoriæ multum extollunt. Ioannes Annæuillanus poeta ſuis temporibus planè ingenioſus, nec minus elegans carmina hæc cecinit in laudem Arturij, quæ vel nunc in eius Architrenio comparent.

Alter Achilles

Arturus, teretis menſæ genitiua venuſtas,

A ramo Phrygius, dandi non vnda, ſed æquor.

Hic verò ſi præterea ſtuderem Arturium à multitudine autorum rectiſſimè de eo & ſcribentium, & conſentientium cumulatè exornare: facilius me copia eloquentiæ, quàm materiæ vnde cūque luculentæ magnificentiæ deſereret. Sit ſatis in præſentia paucis ſcriptorum, ſed illuſtribus ſuffragijs, vti. Quid obſecro in cauſa, quòd Trittemius in Compendio annalium tam egregiam de Arturio mentionem faciat? Cauſa quidè ſatis aperta eſt. Nam quòd ab alijs bona fide didicit, eàdem gratus poſteritati tradidit, id quod planè feciſſet nunquam, ſi de cauſæ veritate dubitaſſet. Quin præſens nunc loquatur ipſe. Qui Arturus multa probitate morum, prudentia, manſuetudine, ſimul & humanitate pollens, ſe cunctis amabilem venerandumq; cunctis præſtare omni ſtudio curabat: quia cum virtute animi etiam mira liberalitate affluebat in omnes, & maxime

maximè in ecclesiasticos, quibus pro Christi amore
plura conferebat munuscula, simul & donaria. Saxo-
nes, & Pictos de Britannia expulit. Scottos Hiberni-
cos, & Orcades suo regno potenter subiecit. Volater-
nus libro tertio Geographiæ assurgit famæ Arturij,
& eius facta fortia accuratè celebrat. Porro & Iaco-
bus Philippus Bergomas nono Chronicorum libro
Arturij virtutem præconijs vel iustissimis attollit.
Sed nec minora vlla Naclerus eidem in sua contulit
historia. Hæc planè fecissent nunquā viri cum doctis-
simi, tum in antiquitate exercitatissimi, nisi prius sibi
persuasissent Arturium aliquando fuisse omnibus vir-
tutum ornamentis abundè insignem. Sed quæ multo-
rum est iniquitas, & animus contemptor, quæ statim
ignorantia toti, & crassa quidem, obducti non liquidò
perspiciunt, stupidè negligunt, contemnūt, ac prorsus
reijciunt. Valeāt eiusmodi antiquæ censores historiæ,
& sua perfruantur stultitia, ne dicam insania. Quid si
nunc Hectoris Boethij scriptoris nostræ ætatis testi-
monium conspicuum de Arturij gloria immortalī in
medium protulero? Certè nihil hoc calculo eius digni-
tati decedet, accedet verò plurimū, hoc nomine, quòd
Scottus instinctu nescio quo naturæ Britannū odio,
vt est in prouerbio, Vatiniano prosequatur. Vnde ab
aduersario, inimico, vel hoste laudari palmarij loco est
Hæc itaque sunt eius verba. Fuit rex Arturius rerum
egregiè gestarum gloria, & amplitudine non minus
quàm Britannia reges, qui ante eum vixere insignis:
vnde opes, & vires Britannis, eo regnante, plurimum
creuere. Hactenus Boethius. Quam hîc vellem dari
mihi occasionem à Polydoro Italo iustam, vt Arturio

ASSERTIO

Britanno cristas erigerem eius quoque suffragio memorabili aliquo. Agit ille causam Arturij, sed patronus interim tam languens, tepidus, & remissus, ut mihi non risum modo, verum etiam stomachum, dum salsus, & Italo perfusus aceto nescio an rideat, an stomachetur. Torquet enim se miserè in historię cōcinnatione, quā, ut interim aliquam faciat, cogitur velit, nolit in gratiā redire cum Galfredo Monæmuthensi, quem ante, ut sibi videbatur, verbis multis ex felle potius, quā sple ne natis magnificè, & pro imperio castigauerat. Quē quia interpretem tantum semel, atque iterum defendē rim in causa planè iustissima periculū & quidē magni meo etiam capiti, cum sim ultra montanus, imminet. Cauebo igitur, & rei veritate confisus vna, eam pro vallo, & fossa mecū vel perpetuò circumferam. Ut si leat Polydorus. Non statim necesse est, ut orbis sileat vniuersus. Quanquam & Italia Arturium in precio olim habuit, atque adeò iam habet: quando libri de eius cum fortitudine, tum victorijs, impressi, ut ego didici, Italicè legantur, Hispanicè etiam, & Gallicè. Vnde & collectio Anglica, autore Thoma Mailerio, prodijt. Dixerit aduersarius in illos mendacia irrepsisse multa Pernoui. Quare hoc aliud nihil quā edoctū docere. Ut fabulas contemno, ita historiæ veritatē amplector, & suauior. Nec hanc patiar, nisi cum vita, à me unquā distrahi amicam. Ingratos refugio, & ad rupes, & saxa testes nominis, & maiestatis Arturianæ confugio. Hac quoque parte venientem me Syluester Giraldus Meneuensis his verbis ex Itinerario desumptis accepit. Motibus excelsis præterquā à borea hæc vndiq; terra, Brechaniam intelligit concluditus. A zephyro
monta-

montana de Canter Vehan: ab austro montes habet meridionaleis, quorū principalis Cair Arture Britan-
nicē dicitur, id est castrū Arturiī propter gemina pro-
montoriī cacumina in castrī modum se præferentia.
Et quoniam in alto cathedra, & in arduo loco sita est,
sūmo, & maximo Britonū regi Arturio vulgari nū-
cupatione est assignata. Hæc ille. A montibus Brecha-
nicis ad Balduinum nunc mihi commigrandum, urbē
olim celebrem, quæ quadringētis ab hinc annis & am-
plius à Rogero Montis Gomerici alumno, & Salo-
piæ comite Mons Gomericus dicta est. Hic inter col-
lapsa mœniorum rudera locus est fama cognitus, quē
ciuium reliquiæ Portā Arturianā appellant. Fuit pro-
fectò semper, atque adeò nunc est, gens Cambrorum
generoso quodam impetu erga Principum suotū lau-
des, quo titulo vel hodiē elucet nomen vnā cum laude
non vulgari Arturiī cognomento Magni, qui & Bri-
tannicē Arture vaur dicitur. Maur Britānicē magnū
significat. At linguę Cambricę idiotismus in Maure
coniugato vertit. M. in V. quemadmodum & in alijs
vocalibus propter euphoniā B. subinde in V. ver-
titur.

Aualoniæ antiquitas.

Eries orationis hīc me admonet, vt
de Arturiī sepultura verba faciam,
cuius vt satis iam memini, ita lucido,
ordini in primis conuenire iudico,
vt loci prius antiquitatē, quo funus
perlatum est, exquisita cura posteri-
tati consecrem. Aual Britannicē ma-
lum

ASSERTIO

lum, vel ut communiori vocabulo interprete pomū,
significat, Aualon verò pomarium: vnde & à Merli-
no Caledonio his versibus interprete Galfredo Artu-
rio Monæmuthensi insula pomorum dicta est.

Insula pomorum quæ fortunata vocatur
Ex re nomen habet, quia per se singula profert.

Non opus est illi sulcantibus arua colonis.

Omnis abest cultus, nisi quem natura ministrat.

Vltro foecundas segetes producit, & vuas,

Nataq; poma suis prætonso germine syluis.

Melchinus Britannus Aualonia, & sacri ibidem
cœmeterij meminit. Sylvester Giraldus in libro de In-
stitutione Principis sic loquitur. Quæ nunc autē Gles-
conia dicitur antiquitus insula Aualonia dicebatur.
Est enim quasi insula tota paludibus obsita, vnde di-
cta est Britannicè Aualon, id est insula pomifera. Po-
mis enim quæ Aual Britannica lingua dicuntur locus
abundat. Patricius Hiberorum apostolus in quadam
Epistola mentionem huius loci facit, sed alio nomine,
cuius & verba subiiciam. Hiberniam ad viam verita-
tis conuerti, & cum eos in fide solidassem catholica,
tandem in Britanniam sum reuersus, ac, vt credo, duce
Deo, qui vita est, & via incidi in insulam Iniswitrine,
in qua inueni locum sanctum, & vetustum à Deo ele-
ctum, & sanctificatum Mariæ: ibiq; quosdam fratres
rudimentis catholicæ fidei imbutos, qui successerunt
discipulis sanctorum Fugatii, & Damiani. Hactenus
Patricius, qui & ibidem nomina recenset duodecim re-
ligiosorum, quorum & duo nobiles, quibus omnibus
ipse præfuit, vt ex his verbis liquet. Sic me licet inuitū
sibi prætulerunt. Et rursus in eadem epistola, osten-
derunt

derunt mihi fratres scripta sanctorum Fugatii, & Damiani, in quibus continebatur quod duodecim discipuli sanctorum Philippi, & Iacobi ipsam vetustam ecclesiam construxerant, & quod tres reges pagani ipsis duodecim, totidem terrarum possessiones dederant. Postremo, ut Fugatius, & Damianus sacellum in Turrito monte non procul ab Aualonia D. Michaeli posuerint. Satis est in presentia vel leuiter degustasse Patricij venerandi epistolam. Gulielmus Meildunensis in libro de antiquitate Glessoburgensis monasterij ad Henricum Blesensem alias Soliacensem episcopum Ventæ Simenorum, & libro de regibus primo non dissimilia scribit. Vnde & coniectura iusta Gulielmum sua transtulisse ex Patricij epistola. Syluester Giraldus in libro de Principis institutione etymon nominis non infeliciter aperit. Dicta quoque quondam Britannicè Iniswitrin fuerat: ex quo vocabulo superuenientes postea Saxones locum illum Glessenbury vocabant. Gles enim eorum lingua vitrum sonat & bury castrum, vel ciuitas appellatur. Hæc ille. Mihi quidem mendum esse videtur librariorum, quod hinc scribant byri pro burg, aut berg. Byri saxonice curia: Vnde Aldermanbyri id est seniorum curia, Litlebyri parua curia. Canonbyri, vulgo Canbyri canonicorum curia. Burg aliàs borow montem denotat, & egestæ terræ tumulos. Berg denique castrum Latine dicitur. Vnde sentio rectius legendum Berg, aut Burg, ut castro, quo Giraldus vocabulo utitur, aut oppido subseruiat. Quanquam, ut ingenuè fatear, nomen variè apud antiquos scriptum reperio, ut Glessenbyri, Glestonbyri, & Glessenburg. Sunt qui & pronuntient Glas pro

G

Gles:

ASSERTIO

Gles: quanquā Gles purius, & antiquius, ut ex Gles-
sariarum insularum nomine liquido apparet.

Funus Arturij.

Ec possum, nec uolo pronunciare
num Arturius totus in bello Alau-
nico, quod uulgò Camblan, concide-
rit, an Aualoniæ inter curationem
vulnerū. Britannici scriptores om-
nes contendunt vno ore eum Aua-
loniæ ex dolore eorundem perisse.
De loco autem sepulturæ conueniunt yniuersi. Vnū
hoc ausim adfirmare tam sollicitos fuisse Britannos de
nece Domini sui, ut eam modis omnibus studuerint
claram reddere, & nomen Ducis sui Saxonibus vel
perpetuò tremendum relinquere: vsque adeo, ut plau-
sibili, & nouo quodam commento sparserint rumores
de eo cum redituro, tum iterum regnaturo. De Artu-
rij vulnerati aduentu in Aualoniam scripsere aliquot
Britanni. At nullus vel fusiùs, vel lucidiùs, quàm Mer-
linus Caledonius à Theliesino vate, ut quidam volūt,
edoctus, cuius & hīc versus ex prophetico libello, in-
terprete Galfrido Arturio, delectos adfigam.
Illuc post bellum Camblani vulnere læsum
Duximus Arturum, nos conducente Barincho,
Aequora cui fuerant, & cœli sidera nota.
Hoc rectore ratīs cum Prīncepe venimus illuc,
Et nos quo decuit Morgan suscepit honore,
Inq̃ suis thalamis posuit super aurea regem
Fulcra, manuq̃ sibi detexit vulnus honesta,
Inspexit

Inspexitq; diu: tandemq; redire salutem
 Posse sibi dixit, si secum tempore longo
 Esset, & ipsius vellet medicamine fungi.
 Gaudentes igitur regem commissimus illi,
 Et dedimus ventis redeundo vela secundis.

Syluester Giraldus in Speculo ecclesiastico scribit Morganen illustrem foeminam curauisse funus Arturij. Et rursus in libro de institutione Principis hæc refert. Vnde & Morganis nobilis matrona, & partium illarum dominatrix, & patrona, nec non & Arturio sanguine propinqua post bellum de Kemelen, Arturium ad sanandum eius vulnera in insulam, quæ nunc Glasconia dicitur, deportauit. Britannicæ interpretes historiæ libro sexto talia de morte Arturij scribit. Arturius letaliter vulneratus in pugna ad Camblan contulit se Aualoniam, relicto imperio Constantino Cadorij ducis Coriniæ filio. Ioannes Burgensis abba in suis Annalibus hæc fidis commisit chartis. Occuluit se rex Arturius moriturus, ne casui tanto insultarēt inimici, amiciq; confusi molestarentur. Hactenus ille.

Nunc de sacrosancto cœmeterio Aualoniæ, in quo Arturius sepultus est, dicendū. Melchinus in primis huius meminit, & Arturij ibidem sepulti. Gulielmus à Meildulphi curia cum alibi, tum præcipuè in libro de antiquitate Glessoburgensi sacrum hoc cœmeteriū religiosè celebrat. Idem facit & Giraldus Meneuensis in speculo ecclesiastico, & libro de institutione Principis. Non erant eo sæculo in Britannia tam frequentia, quam nunc sunt cœmeteria. Saxones nobiles gens Christi ignara in hortis amœnis si domi forte ægroti moriebantur, si foris, & bello occisi in egestis per cam-

ASSERTIO

pos terræ tumulis, quos burgos appellabant, iuxta castra sepulti sunt: vulgus autem promiscuum etiam in pratis, & apertis campis. Erat tunc temporis sacrum cœmeterium iuxta ueterem ecclesiam in precio maximo, quo titulo & à tota nobilitate occidentalium Britanniae regiuncularum in sepulchri sortem cooptatū. Idem postea à Saxonibus Seruatorem agnoscentibus factitatū est: vt Durouerni Cantiorum, Eboraci Brigantum, Lindissarnæ, atque adeo alibi. De loco sepulturæ iam satis constat. Superest, vt & ritum, & sepulchri formam demonstrem. Adfuit, sed secretò, nobiliū chorus Domini tam iniquo fato sublato funus perhugens. Curauit vna funus Morganis fœmina pietatis planè incomparabilis, & iuxta sepulchro, lachrimarū flumine irriguo, omnia anxie persoluebat. Mos eius sæculi fuit alnorum ingenteis truncos, quarum, partes Aualoniæ vicinæ feracissimæ erant, incauare, & in vsus sepulchrorū dedolare. Habet enim alnus nescio quid commune cum vliginoso solo, quale cœmeteriū est: vsque adeo, vt eius materia in terra huiusmodi altius posita, tantum non æterna censeatur. Corpus Arturni deplorati, fossa bene alta facta, robore alneo excavato conditum est. Et quoniam fama, factis, ditione magnificentissimus vixit: symbolum æternæ memoriæ Christianorum in hoc sedulo tum cōsuetudinem, tum candorem imitati, crucem uidelicet perpetuæ vitæ Mnemosynen sepulchro mortui intulerunt. Erat ex lamina plumbea confecta, longa plus minus pedem vnum, quam & ego curiosissimis contemplatus sum oculis, & sollicitis contrectaui articulis, motus & antiquitate rei, & dignitate. Literis Romanis maiusculis
illis,

illis, sed parū dexterē insculptis hæc verba cōtinet.
 HIC IACET SEPVLTVS INCLYTVS REX
 ARTVRIVS IN INSVLA AVALONIA. Sed
 hīc forsitan curiosus aliquis exquiret, quo consilio in-
 scriptio laminæ plumbeæ cōmendata sit. Mos eius æta-
 tis erat receptissimus, & duravit vsq; ad recentiora se-
 cula, vt sepulchris nobilium laminas plumbeas inscri-
 ptas includerent. Quarum non paucas vidi passim per
 vniuersam Britanniam. Plumbum sua natura facile re-
 cipit sculpturam, & acceptam cum longissimè, tum fi-
 delissimè, teste experientia, conseruat. Montes Mine-
 rarij plumbi admodum fertiles, vix quinq; passuum
 millibus ab Aualonia distant. Non puduit Romanos
 rerum Dominos trophæum ex oblonga plumbi tabu-
 la in ipsis penè eorundem montium radicibus ad fon-
 tes Ochidis fluuioli fabulosi ditionis episcopi Fontani
 Claudio Cæsari sic inscriptum erigere. T I. C L A V D.
 C A E S A R. A V G. P. M. T R. P. V I I I. I M P. X V I. D E
 B R I T A N. Hoc trophæum annis ab hinc paucis ara-
 tro erutum, & ad ædes Thomæ Houerti Icenorum
 Ducis Londinum translatum.

Pyramides sancti cœmeterij.

IN sepulchreto, quod Aualoniæ sa-
 cro sanctum est, stant duæ pyrami-
 des antiquissimæ structure, imagines,
 & literas præ se ferentes, sed venti,
 procellæ, tempus edax rerum, postre-
 mō inuidiosa vetustas ita operū exi-
 mias olim figuras, & inscriptiones deuenustauerunt,

ASSERTIO

ut vix vlllo labore deprehendi vel à lynceo possint. Has frequens scriptorum pagina cōmemorat, & præcipuè Gulielmi Meildunensis antiquarij cura magni, quem & Silvester Giraldus, amator & ipse rerum veterum subsequitur. Vterq; equidem doctè: Ille quòd labore exquisito imagines, & titulos ante quadringentos annos tantū non oblitos, luci in pulcherrimo, iuxta ac elegantissimo libello de antiquitate Glessoburgensi restituerit: Hic quod iustis fretus argumentis, & veterum relatione sepulchrum Arturij, vel inter pyramides, aut loco ab eis non longè dissito, aliquando positum fuisse, probet. Plura de Giraldo in sepulchro Arturij inuento dicemus. Interea descriptionem pyramidum ab ipsis Gulielmi penicillis graphicè depictam, velut in luculenta tabula, spectatorum oculis subiiciam. Illud quòd clam planè omnibus est libenter prædicarem, si veritatem exculpere possem: quid illæ pyramides sibi velint, quæ aliquantis pedibus ab ecclesia vetusta posite cœmeterium monachorū prætexūt. Procerior sanè, & propinquior ecclesiæ habet quinque tabulatus, & altitudinem viginti sex pedum. Hæc præ nimia vetustate, & si ruinam minetur, habet tamē antiquitatis non nulla spectacula, quæ planè possunt legi, licet non possint plenè intelligi. In superiori enim tabulatu est imago pontificali schemate facta. In secundo imago regiam prætendens pompā, & literæ. Her. Sexi, et Bliswerh. In tertio nihilominus nomina. wem creste. Bantōp. winewegn. In quarto Hate. wulfrede, & Eanfleda. In quinto, qui & inferior est imago, & hæc scriptura. Logwor. weslielas, & Bregdene. Swel wes Hwingendes berne. Altera verò pyramis habet

octode

octodecim pedes, & quatuor tabulatus, in quibus hæc leguntur. Hedde episcopus, & Bregorred, & Beorwalde. Quid hæc significant non temerè definitio, sed ex suspitione colligo eorum interius in cauatis lapidibus contineri ossa, quorum exterius leguntur nomina. Certè Logwor is pro certo asseritur esse, de cuius nomine quondam Logweresbeorh dicebatur, qui nunc Mons acutus dicitur. Beorwalde nihilominus abbas post Hemgiselum. Hæc Meildunensis, cui docti illustratas pyramides omninò acceptas ferre debent. Nunc Guenhera se offert marito Arturio comitem.

Qualis Guenhera.

Venheram ex progenie regulorum Coriniæ ortam facile crediderim, cum alijs argumentis innixus, tum hoc præcipue, quod Britannica referat historia eam in palatio Cadori Coriniani educatam fuisse, atque hinc ab Arturio in coniugem acceptam. Coniectura est, nec ea omnino incerta, nomen id Britan-
nicè sonare, quod bella dona Italicè & Gallicè belle dame, Indubiè à fama nomen inditum, ut Guenllea id est alba Leonora, vel à coniectura Helena: ita ut albe vocabulum pulchram, bellam, venustam exprimat. At ut de eius venustate satis constat, ita de pudicitia dubitatum est. Parcerem ipse quidem pro meo candore heroinarum laeso honori, & fame: historiae tamen veritas aurem vellit mihi, iubetq, & tantum non imperat, ut referam quid veteres de ea senserint. Tanto re-
luctari

ASSERTIO

luctari imperio mihi quidem religio, & magna. Britannica historia adfirmat eam non modo rem cū Morredo Picto habuisse, verum etiam coniugio illi fuisse adiunctam. O scelera : ô mores : ô corrupta tempora. Vitæ scriptor Gildaicæ, autor quidem antiquus, sed in meo exemplari anonymus, hæc de Guenhera adultera prædicat. Arturius obselsit paludes vicinas Glesconia in odium Melux reguli, qui eo Guenheram raptam, & perductam vitiauerat. Est hoc testimoniū de regina quanuis raptam dicat, parum honorificum. Rapiuntur subindē eiusmodi formæ sua sponte. Vt cuncq; fuerit, hoc certissimum non longo superfuisset illam tēpore à nece coniugis, & adulteri. At an morbo corporis aliquo, an animi iusto, quod ego facilius credo, mœrore obierit, non apertē constat. Scriptores referunt poenitudine ductam eam velum sacrum Ambrosiæ induisse, ibidemq; mortuam, ac sepultam, donec humanissimi Lanceloti Pugilis inuictissimi cum cura, tum pietas reliquias postea Aualoniam transtulisset. Scrupulus hīc contra adulteri suspicionem suboritur. An commisisset tam insignis Arturij amator, atque idem cultor, vt adulterā in sacratissimo cœmeterio propter illius sepulchrum terræ committeret? Historia Glessoburgensis cœnobij accuratē collecta perdocet Guenheram in sacro cœmeterio fuisse sepultam ad coniugis tumulum, & eius reliquias eodem tempore inuentas, quo & mariti. Confirmat hoc Syluester Giraldus Merneuēsis in Institutiōe Principis his verbis de Arturio loquens. Habuerat enim vxores duas, quarum vltima scilicet cum ipso sepulta fuerat, & ossa ipsius cum ossibus viri simul inuenta, sic distincta tamen, vt duæ partes

tes sepulchri versus caput, scilicet ossibus viri continendis, deputatæ fuissent: tertia verò ad pedes ossa seorsum muliebria contineret. Vbi & trica comæ muliebris flaua cum integritate pristina, & colore reperta fuit, quam vt monachus quidam auidè manu arripuit, & subleuauit, tota statim in puluerem decidit. Idem Giraldus similia refert in Speculo ecclesiastico. Potuit ille quidem cum autoritate aliqua de hac re loqui, quandoquidem tum temporis in flagranti Richardi Leonij regis Angliæ gratia confirmatus, venit ipso tempore inuenti sepulchri Glessoburgum, & oculatus testis, duce Henrico de Soliaco Henrici regis ex Adela nepote, & Richardi regis consanguineo, tunc Præsides Glessoburgensi, postea episcopo Ventæ Simenorum, omnia, quæ ad Arturium attinebant perdidicit. Attamen si hîc mihi liceret liberè quæ sentio dicere, adfirmarem profectò longè certioris esse fidei ea, quæ de Arturij quam Guenheræ, sepultura traduntur. Nec tamen interim facio vim autoritati veterum scriptorum, vt & meam aliquando non deteriori tractet posteritas modo. Leguntur Glessoburgi in tumulo Lydij marmoris fabrè exculpto, & Arturio, iuxta ac Guenheræ posito, hîj duo versiculi suum redolentes sæculū

Hic iacet Arturi coniunx tumulata secunda,
 Quæ meruit cœlos virtutum prole secunda.

Sunt qui dicant Henricum Suinesium abbatem Glessoburgensem fuisse autorem versiculorum: nisi quis putet Henricum Blesensem aliàs Soliacensem in Suinesij degenerasse nomen, cuius tempore inuentæ & Arturij, & Guenheræ reliquiæ. Quid autem sibi velint Giraldus, & Henricus nomine vxoris secundæ

H non

A S S E R T I O

non satis hercle intelligo, quando non alterius hactenus, quod meminerim quàm Guenheræ nomen, aut memoriam audiuerim. Sed sit fides penes autores. Ex secundi versiculi hemistichio: virtutum prole secunda, meliorem fuisse Guenheram, quam fœcundiores apparet, Neque hîc me latet Boethium scribere, acriter aliquando depugnatum fuisse inter Arturiũ, & Mordredum ad Humbrum flumiũ, & Guenheram à Pictis in castris ibidem captam, ac postea mortuam, ac sepultam Horestiæ vico Angusiæ. Relinquo Hectorẽ Veremundi, & Turgoti obscurorum scriptorum fidei. Et fieri potuit vt illic alteri Guenheræ tumulus, non regine poneretur.

Inuentum Arturij Sepulchrum.

LNualescite Saxonum, à cæde Arturij potentia, & mox Pictis, ac Scottis strenuissimè profligatis, ac ultra vallũ Seuerianum abactis, cœperunt Saxones deuictorum Britannorum reliquias non adeò timere, & multo minus magnifacere, contemnere apertè potius. Quare illorum gloria florere cœpit, Britannorum verò deflorescere: Ita tamen vt nec Saxones amissi quicquam penè de rebus inter ipsos, & Britannos eo tempore gestis scriptum posteritati reliquerint, nam quæ post Christum cognitũ, de primis Saxonũ victorijs scripta sunt, ex historia per ora vulgi, & accepta, et chartis tradita sunt, aut Britanni tot bellis attriti, operam scribendi iustam vllum historiæ impederint. Tantum extant
fragmen

fragmenta quædam Gildæ monachi Bannochorensis Britannos potius vellicantis, exagitantis, lancinantis, quàm vllò virtutum calculo adprobantis, vsque adeò vt conductus ad male dicendum thetor videatur. Hoc pacto res Britannica obscura per calamitatem bellorū relicta est. Bardi soli musicis numeris, & illustri nobilium memoriæ conseruandæ studebant. Canebant illi ad lyram heroum facta inclyta. Profuit hoc studium mirificè cognitioni, tanquā per manus posteritati traditæ. Vnde equidem factū est vt Arturij quoq; maximi nomen, fama, gloria vtcunq; conseruarentur. O factum bene.

Si quid mea carmina possunt,
Aonio statuam sublimis vertice Bardos,
Bardos Pieridum cultores, atque canentis
Phœbi delicias, quibus est data cura perennis,
Dicere nobilium clarissima facta virorum,
Aurea q; excelsam famam super astra locare.

Deuicerat Anglorum gentem, superis id permittentibus, Gulielmus Nortomannus, & iam imperium Angliæ peruenerat ad Henricum eius appellationis secundum nepotem ex Matildæ filia Henrici Bellocle rici, filium verò Galfredi Plantageniste Andegauen sis. Hic fines imperij prorogare modis omnibus studens ad Hiberniæ quoq; regnum animum adiecerat. Richardus Claranus Comes Striguliensis propter Vagam fluuiū, vir & natalibus, fortunis, ac virtute splendidissimus petierat, ante à Deronutio Lageniæ regulo rogatus, Hiberniam : qua expeditione tam fortiter se gessit, vt, proturbatis, fuis, ac victis regulo obaudientibus, famam, & gloriam immortalem, ac, si hoc quicquam

A S S E R T I O

quam ad rem pertinet, opes etiam sibi comparauerit, accepta in vxorem Eua Deronicij filia, & ex asse hærede. Senferat Henricus rex Richardi Strigulienfis successus, & siue eius inuidebat gloriæ, seu, quod verifimilius est, prædam tam opimi regni ambiebat, interdixit, proposito interim non contemnendo præmio, Richardū Hiberniæ imperio. Prudens ille, percognito Principis cōsilio, iuri suo cedere. Interea Henricus comparata exercitus parte non minima in Cambriam peruenit reliquam conscripturus, & inde recta à Menuia in Hiberniam, cuius spe potiundæ totus conflagrabat, nauigare. Hæc dum agit, à Cambriæ regulis pro dignitate acceptus, in conuiujs Bardos ad lyram concinenteis non sine voluptate, interprete vsus, audit. Erat quidem vnus inter reliquos cognitione antiquitatis doctissimus. Is laudes, & inclyta Arturij facta, Henricum victorem futurum cum eo multis nominibus conferens, ita cecinit, vt aures regis mirificè & demulceret, & delectaret: Quo etiam tempore rex hoc præcipuè à Bardo didicit sepultum fuisse Arturium Aualoniæ in sacro cœmeterio. Vnde munificentissimè dimisso Bardo tanti monumenti indice, egit cū Henrico Blesensi alias Soliacensi nepote suo, qui tū, aut paulo post ex abbate Bermundianæ insulæ Præfectus Glessoburgensis designatus est, vt diligentia exquisitissima sepulchrum in septo sacri cœmeterij perquireret. Tentatum est aliquoties: & tandem magna difficultate inuentum, vltimis, vt quidam volunt annis Henrici secundi regis Angliæ, vt autem alij, quibus ego faciliè assentio, principio imperij Richardi primi eius filij. De hac reliquiarum cum indagatione, tum inuentione

uentione scripsere inter ceteros multos duo præcipuè,
 quorum vnus erat monachus Glessoburgensis, sed no-
 mine mihi ignotus: alter verò Syluester Giraldus. Ac-
 cessisset porro & Gulielmus Meildunensis testis ter-
 tius vtrisque conferendus, nisi mors eum de medio
 ante inuentionem sepulchri senem abstulisset. Horum
 in primis testimonio vtar, & in præsentia monachi a-
 nonymi verba huc adducam. Conditus fuit rex Artu-
 rius sicut per regem Henricum secundum abbas Hen-
 ricus didicerat, cuius consanguineus, & dudum fami-
 liaris extiterat. Rex autem hoc ex gestis Britonum, &
 eorum cantoribus historicis frequenter audiuerat Ar-
 turium sepultum fuisse iuxta vetustam ecclesiam in sa-
 cro cœmeterio inter duas pyramides quondam nobi-
 liter sculptas, ac in eius memoriam, vt dicitur, erectas.
 Fuit autē rex Arturius sepultus valde profundè pro-
 pter metum Saxonum, quos ipse frequenter expugna-
 uerat, & quos ab insula Britannica prorsus eiecerat,
 & quos Mordredus eius nepos pessimus, contra ip-
 sum primo reuocauerat, ne in mortuum etiam vindi-
 cis animi vitio desequirent, qui totam iam insulam post
 mortem ipsius iterum occupare contenderāt. Propter
 eundem etiam metum, in lapide quodam lato, tanquā
 ad sepulchrum, à fodientibus inuento quasi pedum sep-
 tem sub terra: cum tamen sepulchrum Arturij nouem
 pedum inferius inuentum fuerit. Reperta est etiam
 crux plumbea non superiori, sed potius inferiori par-
 ti lapidis inserta literas has inscriptas habens. HIC IA-
 CET SEPULTVS INCLYTVS REX ARTV-
 RIVS IN INSVLA AVALONIA. Crucem autē
 extractam à lapide, dicto abbate Henrico ostendente,

ASSERTIO

prospeximus, & has literas legimus: Sicut autem crux inferius lapidi inserta fuit: sic crucis literata pars, ut oculior esset, versus lapidem versa erat. Mira quidem industria, & hominum tempestatis illius exquisita prudentia, qui corpus tanti viri, Dominiq; sui, præcipue loci illius patroni ratione turbationis instantis, totis nitiis tunc occultare volebant. Et tamen, ut aliquo in posterum tempore, tribulatione cessante, per literarum saltem cruci insertarum, & quandoque repertarum indicia propalari posset, procurarunt. Sicut autem prædictus rex totum abbatem prædixerat: sic Arturij corpus inuentum fuit, non in sepulchro marmoreo, ut regem decebat tam eximium, non in saxeo, aut Paris lapidibus exciso, sed potius in ligneo ad hoc cauato, & sexdecim pedibus in terra profundo, propter festinam magis quam festiuam tanti principis humationem, tempore turbationis id exigente.

Anno Domini. 1189. Quadam die locum cortinis circundans fodere præcepit. De hinc profunditate nimia à fossoribus exquisita, iam penè desperatis sarcophagum ligneum miræ magnitudinis inuenerunt vndique clausum. Quo leuato, ac aperto, regia inuenerunt ossa, quantitatis incredibilis, ita ut os tibie à terra usque ad medium crus in magno viro attingeret. Inuenerunt & crucem plumbeam altera parte sic inscripta.
HIC IACET SEPULTVS INCLYTVS REX
ARTVRIVS IN INSVLA AVALONIA. De hinc tumbam reginæ Arturio consepultæ aperientes, tricam mulieris flauam, & formosam miroq; artificio consertam inueniunt, quæ tacta ab illis in nihilum est comminuta. Abbas igitur, & conuentus suscipientes
eorum

eorum exuias cum gaudio in maiorem transtulerunt
ecclesiam in mausoleo nobiliter exculpto intrinsecus
bipertito collocantes: regium videlicet corpus per se
ad caput tumbæ: reginam ad pedes scilicet in orientali
parte: vbi vsq; in hodiernum diem magnificè requies-
cunt. Hoc autem epitaphium tumbæ inscribitur.

Hic iacet Arturus flos regum, gloria regni,
Quem mores, probitas commendant laude perenni.
Hucusque diligentissimè, simul & fidelissimè ex Gles-
soburgensi codice in præsentē hanc cōuertimus vsū.
Sed quoniam videtur mihi epitaphiū nescio quid stri-
dulum petsonare, & vitium sæculi parum eloquentis
secum trahere, ac postremo breuius, & humilius esse,
quàm vt tanto conueniat Imperatori, nos aliud sacro-
sanctæ doctorum memoriæ, & posteritati in eius lau-
dem dedicauius.

Saxonicas toties qui fudit marte cruento
Turmas, & peperit spolijs sibi nomen opimis.
Fulmineo toties Pictos qui condidit ense,
Imposuitq; iugum Scotti ceruicibus ingens:
Qui tumidos Gallos, Germanos quicq; feroceis
Perculit, & Dacos bello confregit aperto:
Denique Mordredum è medio qui sustulit illud
Monstrum, horrendū ingens, dirū, seuumq; tyrannū,
Hoc iacet extinctus monumento Arturius alto
Militiæ clarum decus, & virtutis alumnus:
Gloria nunc cuius terram circumuolat omnem,
Athereñq; petit sublimia tecta Tonantis.
Vos igitur gentis proles generosa Britannæ
Induperatori ter magno assurgite vestro,
Et tumulo sacro roseas inferte corollas,

Officij

ASSERTIO

Officij testes redolentia munera vestri.

Nunc oportunè prodit Syluester Giraldus ille oculatus inuentaram reliquiarum Arturij testis, & calculum his verbis suum commodè apponit. Huius autem corpus, quod quasi phantasticum in fine, & tanquam per spiritus ad longinqua translatum, neque morti obnoxium fabulæ confinxerant, his nostris diebus apud Glasconiam inter pyramides duas in cœmeterio sacro quōdam erectas, profundius in terra quercu concava reconditum, & signatum miris indiejs, & quasi miraculosis est inuentum, & in ecclesiam cū honore translatum, marmoreoq; decenter tumulo commendatum. Vnde & crux plumbea lapide superposito, non superius, vt assolet, sed inferiori potius ex parte infixa, quā nos quoque vidimus, namque tractauimus, literas has insculptas, & non eminenteis & extanteis, sed magis interius ad lapidem versas continebat. HIC IACET SEPULTVS INCLYTVS REX ARTVRIVS IN INSVLA AVALONIA. Sequuntur & hæc ibidem. Cum autem & aliqua indicia corporis ibi inueniendi ex scripturis suis, aliqua ex pyramidibus impressis, quanquam nimia vt plurimum antiquitate deletis; maximè tamē & euidentissimè rex Angliæ Henricus secundus, sicut ab historico cantore Britone audiuerat antiquo, totum monachis indicauit: scilicet quod profundè in terra per sexdecim pedes ad minus inuenirent, & non lapideo in tumulo, sed in quercu caua. Ideoq; tam profundè situm corpus, & quasi absconditum fuerat, ne à Saxonibus post necem illius insulam occupantibus, quos viuens tantopere debellaue rat, & ferè deleuerat, posset vllatenus inueniri. Et ob hoc

hoc literæ veritatis indices cruci impressæ interius ad lapidem versæ fuerunt, vt & tunc temporis, quod cōtinebāt, occultarēt, & quandoq; pro locis, & temporibus id propalarent. Preterea & hæc quoque ibidem scribit. Sciendū etiam quod ossa reperta corporis Ar-
turi tam grandia fuerunt, vt & illud poetæ completū in his uideri posset

Grandiaq; effossis mirabitur ossa sepulchris.

Os enim tibiæ ipsius appositum tibiæ longissimi viri, quem & nobis abbas ostendit, & iuxta pedem terræ illius adfixum largè tribus digitis trans genu ipsius se porrexit. Os etiam capitis tanquam ad prodigium, vel ostentum capax erat, & grossum, adeo, vt inter ciliū, & oculos palmalem amplitudinem largè contineret.

Apparebant in hoc decē, aut plura vulnera, quæ cūcta præter vnum, maius cæteris, quod hiatum grandem fecerat, quodq; solum letale videretur, in solidam concreuerant cicatricem. Nunc si quem iuuabit vel ipsa eadē, quæ modo recitauī ex Giraldo, vel his non admodum dissimilia repetere, legat eius librum Speculum videlicet ecclesiasticum, vbi duo huius materiæ capita elucet. Interim hīc habeo quod me tenet dubium. Nam Giraldus adfirmat sepulchrū quercinum fuisse, quod vt falsum esse non statim pronūcio: ita insinuabo ea, quæ mihi contrarium vehementer suadeant. Primum alnorum ingentiū numerus ibidem soli propicia quadam natura excrecentium. Tum præterea Aualonianos tam ignaros rerum naturalium non fuisse puto, vt quercum crederent diuturniorem futuram in subhumida terra, quā alnum aquaticam, & loci incolam.

Qui de arboribus scripsere humidiuscula loca alnis,

ASSERTIO

& vlmis producendis lubenter attribuunt. Superest
& scrupulus alter, qui, si ego quicquam rectè iudico,
excussus semel error potius, quam scrupulus planè vi-
debitur. Confirmat Giraldus inuentum fuisse Artu-
rij sepulchrum inter duas pyramides in sacro Aualo-
niæ cœmeterio, in qua opinione, vtpote testimonio
antiquorum scriptorum confirmatus, et ego quoque
sum. At tantum abest vt credam quicquam in illis ex-
culptum, quod sepulchrū Arturij, id quod agit Giral-
dus, indicet, exprimat, illustret, vt mihi nihil fiat minus
verisimile. Si quicquā fuisset, quis illud quæso rectius,
aut plenius Gulielmo Meildunēsi, cui vni elucubratas
eorundē tū imagines, tū inscriptiones debet posteritas
omnis, explicuisset? At ille ibi ne Gry quidē de Artu-
rio aliās ab eo accuratè collaudato. Est equidē cōiectu-
ra probabilis Giraldū penitus ignorasse quid inscripti-
onum pyramides continuerint, cum dicat literas præ
antiquitate deletas. Quin Giraldum virum alioqui sa-
nè doctum, & magnum vetustæ cognitionis helluo-
nem, omitto, alia, nec inutili prouocatus cura: nempe
vt inuentum Arturij sepulchrum non modò duorū,
quos supra nominaui, suffragio, verum numero scri-
ptorum iusto confirmem, stabiliem, denique tanquam
raturum persuadeā. Quoq; id cōmodius fiat, puto con-
uenire causæ, vt singula illustrium virorum, serie qua-
dam expedita, & lucida, testimonia altius repetam.
Qua parte Claudius homo Gallus, vt lector intelligat
fidem inuenti sepulchri vel ad externos integram per-
uenisse, abundē magnus testis erit.

Anno D. 1217. Corpus incyti regis Britannia Ar-
turij quod sexcentis, & amplius annis delituerat inue-
tum

tum est in ecclesia D. Mariæ Glessenburia. Hic in annorum computatione aut autoris, aut, vt candidius interpretor, librarij incuria irrepsit mendum. Nam obiit Henricus secundus rex Angliæ circa annum à Christo nato millesimum centesimum nonagesimum, & inuentum est sepulchrum primis annis imperij Richardi eius filij. Chronica Perforana hæc referunt. Anno D. 1191. Sepulchrum inclyti regis Arturij apud Glasconiam, cruce plumbea super pectus nomen eius inscriptum declarante, repertum est. Ioannes Fiberius, qui & vulgo Beuer dictus, hæc breuissimè, & in transcurso scribit. Anno D. 1191. Inuenta sunt ossa Arturij Glesconia. Matthæus Parisius monachus Fani Albani ad ruinas Verolamij vrbis antiquissimæ Catieuchlanorum, sepulchri sic meminit. Inuenta sunt apud Glasconiam ossa famosissimi regis Arturij in quodam vetustissimo recondita sarcophago circa quod duæ antiquissimæ pyramides stabant erectæ, in quibus literæ exaratæ erant, sed ob nimiam barbariem, & deformitatem, legi non potuerunt. Inuenta autem sunt hac occasione. Dum enim ibi effoderent vt quendam monachum sepelirent, qui huuc locum sepulturæ vehementi in vita desiderio præoptauerat, quoddam reperiunt sarcophagum, cui crux plumbea superposita fuerat in qua exaratum erat. HIC IACET INCLYTUS BRITONVM REX ARTVRIVS IN INSULA AVALONIA SEPVLTVS. Locus autem ille paludibus vndiq; inclusus, olim insula Aualonis, id est pomorum insula est vocatus. Vt meritò autoritati Matthæi plurimum faueo, sic dolet aliquot voculas redundantes eius accessisse orationi in inscriptione. Illud

I ii certè

ASSERTIO

certè quod de monacho refert audiui ante planè numquam, nec vsq; adeò mihi fidem facit. Ranulphus Higdenus Castrensis meminit etiam Arturiani sepulchri. Alios data opera omitto ne numerum testium in re tam liquido cognita, & recepta adfectasse videar.

Translatio reliquiarum Arturij.

Emini me in epistola dedicatoria de exuijs Arturij ter translatis locutū. Quarum quæ prima fuit, quia non satis perspicue per maius templum, quo scribunt principio traductas fuisse, apparet, aliquid apertius, & lucidius lectori significabo. Didici à Glessoburgensibus monachis observatoribus antiquitatis sui cœnobij planè studiosissimis reliquias in magnam basilicam, quod opus in immensum beneficio Henrici Plantagenistæ excreuit, fuisse à sacro cœmeterio translatas: at non eo tunc loco, quo nunc sunt positas. Porticus ad meridiem est, & sacellum, quo itur in gazophylacium. Hic adfirmabant ossa aliquādiu quieuisse. Deinde iterum translata fuisse in presbyterij sinus medios: qua temporis intercapidine, nouum, sublime, magnificū sepulchrum ex marmore nigro, quale Lydium esse videmus, insolita quidem arte, & ingenio tum excisum, tum compactum est, de quo vnā cum translatione iā scribere superuacaneū sanè esset, quando capite præcedenti de Inuento Arturij tumulo, ea comparent suo ordine omnia. Ad tertiā igitur nostra se cōuentat oratio, quæ tempore Eadueardi Longi regis

gis Angliæ non modò maximi laudatoris, verum etiã admiratoris, penèq; cultoris Arturianæ famæ, facta est, relictis in sepulchro magnificentissimo, in quò prius conquiescebant, exuvijs omnibus præter Regis, & Reginae cranea, quæ iussit foris seruari, gratum profectò nobilitati eo confluenti antiquitatis spectaculũ. Vtq; nunc tam nobile Eadueardi nunquam satis laudati facinus æternitate gaudeat, referã singula huc pertinentia ex archiuis Glessoburgensis monasterij fidelissimè desumpta, quorum & autor fuit idem monachus Glessoburgensis, cui cura ardētissima inerat Arturium iustis celebrare præconijs, & res ab eo gestas fide integra posteritati commendare. Non defuit scriptori ordo lucidus, aut ingeniũ. Sed etas illa nec Græcam, nec Romanam familiarem habebant eloquentiã. Qualiacunq; ea sunt, vt ipse scripsit, ita ego ordine recitabo, illud interim oportune expendens, non quàm elegantia, sed quàm digna, & quàm vera referat.

Anno D. 1276. Eadueardus rex Henrici tertij filius venit cum regina sua Glesconiam. Die verò Martis proxima sequēte fuit rex, & tota curia acceptus sūptibus monasterij. Quo die in crepusculo fecit aperiri sepulchrũ inclyti regis Arturij, vbi in duabus cistis imaginibus, & armis eorum depictis, ossa dicti regis mire grossitudinis separata inuenit. Imago quidem reginae coronata, Imaginis reginae corona fuit prostrata cū abscissione sinistrae auriculæ, & vestigijs plagæ, vnde moriebatur. Inuenta est scriptura super his singulis manifesta. In crastino videlicet die Mercurij Rex ossa regis. Regina ossa reginae in singulis palleijs preciosis reuoluta in suis cistis recludentes, & sigilla sua appo-

Illi nentes

ASSERTIO

nentes præceperunt idem sepulchrum ante maius altare celeriter collocari, retentis exterius capitibus utriusque propter populi deuotionem, apposita interius scriptura eiusmodi: Hæc sunt ossa nobilissimi regis Arturij, quæ anno dominicæ incarnationis. 1278. decimo tertio Calend. Maij, per Dominum Eadueardum regem Angliæ illustrem hîc fuerunt sic collocata, præsentibus Leonora serenissima eiusdem Regis consorte, & filia domini Ferrandi regis Hispaniæ, magistro Gulielmo de Middleton tunc Norwicensi electo, magistro Thoma de Becke archidiacono Dorsetensi, & prædicti regis thesaurario, Domino Henrico de Lascey Comite Lincolnie, Domino Amadio Comite Sabaudia, & multis magnatibus Angliæ. Hactenus monachus Glessoburgensis, cuius diligentia, memoria tam præclari facti immortalis facta est. Inunc Gulielme Parue, vnâ cum Succenturione tuo, & fortiter pernega Arturium aliquando aut vixisse, aut vicisse. Me certè opinionis, immo erroris tui, nec participem, nec fautorem, sed neque riualem habebis vnquam. Flagitium me hercle non modò flagris, sed grauissimo quoque supplicio dignum, vt quis gloriæ patriæ suæ derogat, Principibus de re publica rectissimè meritis suam inuideat famam, virtuti denique, & factis vndecumque illustribus non assurgat. Spero equidem lectores candidissimi futurum, vt vos adiutores, cognita causæ tum equitate, tum veritate facileis habeam, & gratiam pro officio erga rem publicam meo, quæ vestra est beneuolentiâ, humanitas, candor, magnam libenter relatuos. Hoc ego interim fretus omine omnem planè mouebo lapidem, vt noua comparata fortitudine, eaque
confir

confirmatissima in harenam descendam debellaturus calumniatorum turbam laudibus Arturij importunè, molestè, inuidè obstrepētium. Sic etenim operi veluti colophonem addere omnino apud me constitui.

*Conuulsio calumniarum temere adfirmantium
Arturinm non fuisse.*

Istorici certant, & ad huc sub iudice lis est, quo tempore Arturius floruerit. Atque hoc certamen ita excreuit, & inualuit, vt scrupuli de vniuersa historiae fide, quæ eius res gestas prædicat, lectorum fibræ nunc hæreant.

Quin hæc tam imbecillis est calumnia, vt accurata non egeat responsione vlla. Valerius eum floruisse dicit tempore Zenonis imperatoris. Hector verò Boethius Iustiniani tempore, barbaris Italiâ occupantibus. Denique alij, alia scribunt, De tempore non admodum laboro, fuerit modò. Quamquam vel hinc tempus facile colligitur videlicet ab imperio Aureliani Ambrosij, cuius et Paulus Diaconus mentionem facit. Dixerit forsitan aduersariorum aliquis. Qui factum est, vt Arturij non meminerit Paulus? Respondeo aliud egisse Paulum, quàm vt Britanos à Romanis tantum non derelictos anxie celebraret. Nihil interim detrahit dignitati Arturij, aut historiae, quòd ab eo non nominetur: cū interim bona pars nobilium orbis totius silentio præmatur ab eodem. Illud magnum planè videtur habere momentū, quod

Gildas

ASSERTIO

Gildas scriptor Britannus nihil prorsus de Arturio scribat. Sunt qui citent Gildæ testimonium in eius tū gratiam, tum laudem. Sed ille quidem ficticius est Gildas, & blattis, & tineis ad līdis vadum in bibliotheca Maridunensi prædæ expositus. Gildas à Polidoro editus, fragmentum indubie Gildæ veteris, sed mancum, luxatum, & mutilum, vsque adeò, vt, si iam vitæ restitueretur, vix fœrum agnosceret parens. Scripsisse eū libros constat titulo Cambreidos, inuentos octuaginta, & amplius ab hinc annis in Hibernicis insulis, & in Italiam traductos. Vt sit hystoria Gildæ integra: qui potuit de Arturio quicquam rectè tanquam oculatus testis pronunciare, cum ipsemet dicat se natum fuisse anno Badonici belli, quod Arturij victoria, & quidē clarissima, teste Nennio, fuit. Hostis colligit. Gildas nullam prorsus Arturij mentionē facit: ergo non fuit. Arguta planè collectio, qualis & hæc. Gildas nō meminī Aruiragi, Lucij, aut Cōstantini Magni, proinde non fuerunt. O nouum dialectices acumen. Et tamen hoc tam infirmo corroboratus, vt sibi quidē videtur, argumento, palmarium facile se adeptum arbitratur. Hoccine est Italicum acumen? Profectò iam ægre vterius non patiar dici Ultramontanus. Et planè. Cœlum non animum mutant, qui trans mare currūt. Scio interim quid Cambrici scriptores de Gildæ silentio, quantum ad Arturium pertineat, sentiant: videlicet Hoelum Gildæ consanguineum ab Arturio occisum causam neglecti eius nominis fuisse. Sed nolo huic inniti præsidio: bellum potius cū eo gesturus, quod hac labe suos Britānos ingratus, ac idem parum prudens, ne dicam impius, asperferit. Britannī nec in bello
fortes

fortes, nec in pace fideles. Nisi profectò viderer adfectui, aut stomacho indulgere, ipse in Britannomastigem ferrum, & quidem acutum animosè stringerem. Sed impetum temperabo meum, aliunde propugnatores in medium fortissimos adducturus, ne adfectus vim fecisse meus alicui videatur. Sylvester Giraldus in topographia Cambriæ promittit responsurum se huic Gildæ calumniæ in Britannica topographia, quæ librum eum olim scripsisse non dubito, sed nostris temporibus nullo, quod ego sciam, loco extat. Quid interim scribat secundo libro de Cambriæ descriptione in medium proferam. Sed quando Iulius Cæsar, qui tantus erat, quantus & orbis, sub Cassiuallano duce, Territa quæsitis ostendit terga Britannis.

Nunquid non fortes fuere? Quid etiam quando Bellinus, & Brennus Romanum imperium suis addidèrè victorijs? Quid Helenæ nostræ filij Imperatoris tempore Constantini? Quid Aurelij Ambrosij regno, quem & laudibus Paulus Diaconus effert? Et Arturij nostri famosi tempore quanti fuere?

Iosephus Iscæ Domnoniorum alumnus in Antiocheide sic canit.

Inclita fulsit

Posteritas ducibus tantis, tot diues alumnis,

Tot fœcunda viris, premerent qui viribus orbem,

Et fama veteres. Hinc Constantinus adeptus

Imperium, Romam tenuit, Byzantion auxit.

Hinc Senonum ductor captiua Brennius vrbe,

Romuleas domuit flammis victricibus arces.

Hinc & Sæua satus, pars non obscura tumultus

Ciuilis, magnum solus qui mole soluta

K

Obsedit

ASSERTIO

Obsedit, meliorq̃ stetit pro Cæsare murus.
 Hinc celebri fato felici floruit ortu
 Flos regum Arturus, cuius cum facta stupori,
 Non micuere minus, totus quod in aure voluptas,
 Et populo plaudente fauus. Quæcunque priorum
 Inspice. Pellæum commendat fama tyrannum.
 Pagina Cæsareos loquitur famosa triumphos.
 Alciden domitis attollit gloria monstris.
 Sed nec pinetum coryli, nec sidera solem
 Aequant. Annales Latios, Graiosq̃ reuolue.
 Prisca parem nescit, æqualem postera nullum
 Exhibitura dies. Reges supereminet omneis
 Solus, præteritis melior, maiorq̃ futuris.

Quàm hæc non respondeant Gildæ titulis prudens
 lector abundè videt, & sentit laudes Arturij prius in
 medium adductas, huic loco tam bene conuenire, vt
 necesse penè habeam eas repetere, nullo, vt spero, meo
 vitio, vestra, si verè iudico lectores, voluptate pluri-
 ma. Habent enim versus præcedentes suum genium
 victurum quidem illum. Tum prætereà concinnitate
 quadam apta, elegantia pura, maiestate iusta, ita tersis
 adblandiuntur auribus, vt decies repetiti nisi me vehe-
 menter fallit meus adfectus, perplacebunt. Ponticus
 Virunnius homo Italus, philobritannus tamen, Poly-
 doro Italo meritò iratus hæc intonat. O admirabile tunc
 genus Britonum, qui eum, Cæsarem intelligit, bis in
 fugam expulerunt, qui totum orbem submiserat occi-
 dentis: cui quasi totus mundus postea nequiuit resi-
 stere, illi etiam fugati resistunt, parati mortem pro pa-
 tria, & libertate subire. Hinc ad laudem eorum canit
 Lucanus de Cæsare.

Territa

Territa quæsitis ostendit terga Britannis.

Hic si multitudine testimoniorum potius, quam solida rei veritate niterer, possem & Ioannis Annæuilani versiculos ex Architrenio libello argute canoro de fortitudine Britannorum desumere. Sic enim importune in Britannorum iustas laudes obstrepentium os præstructo occluderem uallo. Sed videor mihi pluris, quam conuenit, oblocutores istos facere. Dispereant, & inuidia rumpantur sua: quando Britannicus honor per huiusmodi tenebriones nec stat, nec cadit. At interim, ne non satis promissi memor videar, rursus repeto harenam, vim argumentorum ab aduersariis comparatam infirmaturus. Scriptores, inquiunt, Romani non fecerunt mentionem Arturij, quare verisimile est eum non fuisse. Si nihil sit verum, nisi quod ex Romana constet autoritate, male consultum esset historiae vniuersi orbis. Infinita vis rerum memorabilium, & nobilitatis pendet potius ab incolis oculatis domi testibus, quam ex incerta exterorum relatione. Romani autem vniuersum penè orbem seruum reddiderunt, & scriptores apud eos nati, & educati sua facta vel admirabilia eloquentiae innixi studio fecerunt. Cæterorum verò facta vel ita obscurabant, vel eleuabant, ut nulla penè facerent. Agebatur enim ut elegantissimè, non autè verissimè causam diceret. Talia pingebant in chartis, qualia sperare potius à prudentissimis Ducibus, quam facta videre liceat. Nec mirum planè est quod de Arturio nihil memoriae prodiderint. Gotthi eo tempore Italiam inuaserant, & barbaries pro eloquentia inuecta, usque adeò, ut literis honor rarus, præmia rarissima decernerentur. Et res non per scriptores, sed

ASSERTIO

per bellatores agebatur. Quare si quid certi de Artur-
rio, illud potius à Britannicis scriptoribus qualibus-
cunq;, quam ab infantia, & ignorantia Romanorū eo
tempore nō modo à scribendi functione declinantiū,
verum etiam de sua, relictis alijs rebus omnibus, cala-
mitate multis quotidie modis irruente cogitantium.
Subinfert alius vaniora esse in historia Arturij, quā
vt à maturo, & sapiente facile admittantur. Si de illa
sentit, quæ à vulgo Italicè, Hispanicè, Gallicè, & An-
glicè legitur non admodum contendo. Quanquam me-
minerit æquus lector idem factitatum, & in historia
circumforanea Caroli, Rolandi, Gotthofridi, Guido-
nis, & Bellouesi, vt alios omittam multos. Nec inde ta-
men eorum nomina, aut veræ fides historiæ, sublata.
Non est nouum fabulosa veris miscere, studio certè
hoc quodam factum, vt scriptores plebem simplicem
admiratione quadam detinerent, auditis rerum mira-
culis. Sic Hercules, sic Alexander, sic Arturius, sic Ca-
rolus laudati. At alia longè ratio est Arturiana, quā
ego complector, historiæ. Nam quæ non constant ra-
tione temporum, quæ non sunt probabilia, quæ non
subsidiaria autorum fide coherent, quæ non longo se-
culorum vsu, & doctorum suffragio sunt recepta, &
comprobata, non temerè admitto. Fuit multis ab hinc
annis magna contentio Graio auctori, vt opinor, Scale-
chronicorum cum hac calumniatorum turba. Illi ob-
iectus Beda qui silentio magno Arturium præterijt.
Cui ille sic argutè, seuerè, prudenter respondet. Forsi-
tan repudiavit homo sanctulus Principem ex adulte-
rio natum. Fieri etiam potuit, vt auditis aliquot Bardo-
rum de eo vaticinijs, animum ab vniuersa deflexerit histo-

historia. Sed illa nec fidem addunt, nec adimunt. Illud verissimū Bedam virū alioqui bonū, & doctū gloriā Britannici nominis non solum leuem facere, sed & conēnere quoque. Nam inter illos, & Saxones de imperio Britāniæ agebatur. Romanus pōtifex Anglo-saxones in imperio pessimē parto cōseruare studebat. Britanni hoc nomine male eius capiti precari. Ille Saxones odio quodam rursus in eos armare. Quas igitur laudes potuerūt Britanni à Saxonibus sperare scriptoribus; Frigidæ planè, aut nullas. Adde huc, quod & Beda rerum ante tempora Gildæ Britannicarū ignarus vt plurimum erat: adeo vt nec coronarij operis trophæum spectabile ad Ambrosiam vel de fama noverit. Credibile est calamitatem bellicam, quæ ecclesias vna cum bibliothecis exhauferat infinitis clara vetustatis monumenta abrasisse. Vnde scripturienti de antiquitate Britannica occultissima pleraq; omnia. Sunt qui putent multa in Armoricam translata, quam & ab illa paucissima hac ætate speranda, præterquam quod in exemplaribus vetustissimis de vitis sanctorum ē Britannia eò cōmigrantium pauca extent, sed quæ lucem obscuris adferant. Gulielmus Paruus Brillendunensis in prologo historiæ suæ sic fulminat. Galfredus hic dictus est, cognomen habens Arturij, qui diuinationum illarum nenias ex Britannica lingua transtulit, quibus, vt non frustra creditur, ex proprio figmento multa adiecit. Hæc ille per stcmachum, & cōtemptum. At ego illi frustra creditur, occinam vel perpetuò, nisi id rationibus potius, quam nudis prober verbis. Satis superq; scio multas fabulas, & vanitates per vniuersam sparsas esse Britannicam historiam.

ASSERTIO

Sunt ibi tamen, si quis penitius inspiciat, talia, qualia magno desiderarentur antiquæ cognitionis incōmodo, & quæ à Gulielmo lecta, potius quàm intellecta, nullum præ se tulerunt cōmodum, Rursus apponam & aliud eiusdem honorificū scilicet, non modò de hystoriæ interprete, verū etiam de Arturio ipso testimonium, Liquet à mendacibus esse conficta, quæcunque de Arturio, & Merlino ad pascendum minus prudentium curiositatem homo ille scribendo vulgauit. Vt sexcenties obganniat: fuit quidem Merlinus vir in rerum naturalium cognitione, & præcipuè in Mathesi vel ad miraculum vsque eruditus: quo nomine Principibus eius ætatis meritò gratissimus erat, longèq; alius, quàm vt se putaret subiiciendum iudicio alicuius cucullati, & desidii monachi. Sed Arturiū, & Merlinum, illum fortiorem, hunc eruditorem, quàm vt plebis vel dicacitatem, vel importunitatem curent, omit-
tam. Illud, quod monachus monacho etiam mortuo inuidet mihi iniquissimum videtur. Poterat Gulielmus Paruus maiorem à viuis, quàm mortuis sperasse victoriā. Hoc interim in lucro esse deputabat ferire non reperiens. At si quicquam manes de humanis rebus sciunt, persenserit adeò se non reportasse victoriā à Galfredo præter æquum, & honestum exagito, vt eius de vulnere sibi perpetuum vulnus contraxerit, & sanguinem. Nec est quod Vrbinatem medicum adfuturum speret, cum & ipse interim languidus periti cura vehementer indigeat. Superest & aliud vulnus, quo Gulielmus putauit se Galfridum uel iugulasse. Sic enim insurgit. Nec unum quidem archiepiscopū unquā habuere Britones. Hoc cine apud Bri-
gantes

gantes didicisti: Asserius Meneuensis, olim Alfredi Magni regis Angliæ præceptor aliud me docuit his uerbis in libro Annalium suorum. Qui sepe depredabatur, Hemeidum regulum intelligit, illud monasterium, & parœciam S. Degwi id est Dauidis, aliquando expulsiōe antistitum, qui in eo præessent, sicut & nobis archiepiscopum propinquum meum, & me aliquando expulit sub ipsis. Giraldus refert, & fide optima, Dubricium Iscanum archiepiscopum fuisse. Est enim Isca Demetarum vrbs nobilissima, & antiquissima propter ripas fluminis eiusdem nominis sita, quæ & Legionum ciuitas à Romanis dicebatur. Translata idem Meneuiam dignitas, ubi sanctissimus, atq; idem doctissimus Dauid archiepiscopi enituit dignitate. Sampson clarissimæ vir memoriæ archiepiscopus Meneuensis. Ictericiam pestem fugiens, Armoricam petijt: vnde origo Dolensis archiepiscopatus. A tempore autem Sampsonis, vsque ad Nortomannorum de Cambria victorias, episcopi Transabrinii omnes tanquam à suffragijs consecrati sunt à Meneuensi primate suo, qui mordicus ius omne suum, cessante pallio, retinuit. Apparet etiam ex Dialogo Syluestri Giraldi Canonicos Meneuenses tempore Dauidis episcopi, qui Bernhardō successit egisse cum Richardo Magno Cantiorum archiepiscopo, coram Hugutio-
ne Cardinale, de Metropolitano suæ ecclesie iure, de quo & ipse Giraldus postea electus in episcopum Meneuensem Romæ sollicitè tractabat. Atq; vt antiquiora repetam, Ptolemæus Lucensis, qui vitas Romanorum pontificum scripsit, in Eleutherio narrat vt tres Britanniae Protoflamines conuersi sint in totidem archiepiscopis

ASSERTIO.

chiepiscopos Londinum Trenouantum, & Eboracū
 Brigantum hac indubiè splendebant dignitate. Vbi
 igitur sedes tertiā? ubi? nisi in Cambria. Qua parte, vt
 ego sileam, testis & quidem luculentus est Trittemius
 in Compendio annalium. An non pudeat Gulielmū
 Paruum præceptorem tam vana Polydoro discipulo
 longè eo eruditiori inculcasse? Ecce autem aliud ex a-
 lio malum. Acceptus error vsque adeò multos iam in
 fecit, vt vix vllō helleboro, etiam si Anticyrā peterēt,
 malum medicabile. Et tamen interim coguntur, nescio
 qua violenta autoritate, de præceptore bene sentire.
 Duras esse has partes ego prædico. Præceptoribus
 profectò meis omnia felicia opto. At cum de veritate,
 & fide causæ agitur adfectus erga illos planè nullus,
 non certè si mox scirem eos capiundos esse mihi vel
 hostes omneis.

Peroratio.

Actenus lectores humanissimi Ar-
 turium suis expressi coloribus, non
 sine diligētia, labore, ac studio deniq̃
 propenso: at interim an pari eloquē-
 tia, gratia, & felicitate, candidorum,
 iuxta ac eruditorum sit iudiciū: Nam
 ego probè noui, quā mihi sit curta
 domi supellex: quo nomīne nihil quicquam mihi ven-
 dico, temerariū planè, & parum prudens si id cōmit-
 terem. Tantum uolui in re honesta periculum ingenij
 facere, historiæ laboranti opem ferre, gloriam patriæ,
 inuidia interceptam, & seruam insidijs maleuolorum,
 libertati

libertati candidè restituere. Scio futurum, vt insultent
aduersarij potentissimi. Vincant potentia, modo veri-
tas nostra sit. Imitabor generosam palmam, quæ oneri
pressa cedit nunquam. Sed neque in præsentia pro mu-
nere quicquam ambio. Adsit vestra humanitas, bene-
uolentia, gratia: certè omnia adesse meritò crediderim.
Accedet vnà quoque ad cumulum dextera prompti-
tudo, expedita alacritas, ignescens etiam per virtutem
impetus non solum ad similia, verum ad maiora quo-
que exhibēda, quæ doctas excitent aures, excitatas lon-
gum detineant, detentas veluti torrente quodam vo-
luptatis secum ad amœna deducant. Et hæc mihi om-
nia, vestro fretus candore, auxilioq̃, in spem planè e-
rectissimus facilè polliceor. Vestra quidem mea tota
quanta est Musa: nec alio vsquā quā ad vos, & publi-
cā rendit vtilitatem. Absurdum plebi seruire, at vobis
perpetuam præstare operam, non procul à regno est,
quale meritò vel Alexandrino præferam. Quid enim
ille amplius ex tantis opibus, fortunis, ditionibus sibi
moriens integrum conseruauit, præter famam. Hanc,
licet multis calculis exemplo inferiorem, per vos par-
tam tamen ita sollicitè promouebo, vt noctes, atque di-
es vestræ inuigilet commoditati, ac tandem ex-
cussis tenebris ignorantia crassissimis qui-
dem illis, lumen antiquitatis Britannicæ
diffusis latè radijs eluceat. Viuete,
& valete bonarum litera-
rum fautores can-
didissimi.

L

ARTURIUS REDIVIIVS.

O *P*tima spes rerum mixtos solata Britānos
 Sorte reuicturum promisit, & omine laeto
Arturum, obscuro lucem qui redderet orbi.
 Tempus adest. Victor prodit rediuius in auras,
 Festa triumphali redimitus tempora lauro.
 Hoc quoque ueridici uates cecinere futurum.
 Martia cæruleos repetit sic palma Britannos.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.

O *n*tulit Hectoreis arguta uoce triumphis
 Eduerdū Viduus doctissimus ille Nigellū,
 Et facti pretium tulit immortale poeta.
 Impetus hinc crescens animi generosus honesti,
 Me iubet Henrici titulos extollere magni,
 Et conferre quidem multis uictoribus unum.
 Inter quos præstans Arturius eminet heros,
 Sæpe Caledonios qui Scottos, quiq; superbos
 Perdomuit Gallos indicti fulmine belli.
 Præstitit hæc eadem, longè & maiora supremus
 Henricus, felix Octau nomine uictor.
 Castra puellarum cecidere. Bononia fracta est
 Adque suos redijt patriæ pater almus, & idem
 Commissi sceleris uindex Arturius alter.
 Nunc superest uictis tristissima mortis imago,
 Et sua fata uocant Scotti, Moriniq; sinistra.

Elenchus antiquorum nominum.

Brinus ab Abro Britānico vocabu-
lo, quod ostiorum in fluminibus no-
men est. Ab hac appellatione nomē
duobus æstuarijs totius Britanniae
maximis inditum est, quorum vul-
gus scriptorum unum Sabrinam, al-
terum uerò Humbrum barbarè, et corruptè uocant.

Alaunus frequens fluuiorum nomen, Britannicè
Alaun, Saxonice Aile, cuius & appellationis tres sunt
in Corinia.

Ambrosia vicus nō incelebris Vilugianæ prouin-
ciæ propter trophæū coronarij operis sepultura nobi-
liū illustre, Aurelianus Ambrosius originē loco dedit.
Nostra ætas vicum Saxonice Ambresbyri appellat.

Armorica nunc Britannia continentis sic dicta
quòd littoralis. Sonat enim super mare.

Aualonia. Britannicè Inis Aualon, Latine insula
pomifera. Dicitur præterea Britannicè Inis witrin à
vitreo aquarum vicinarum colore.

Badonicus mons, Britānicè Cair badon. Ptolomeo
Græco Thermæ, Antonino Latino Aquæ solis, alijs
quoq; Balnea. At illud parū appositè, cū balnea huma-
na caleant industria. Badonicus mons miserè à Poly-
doro quæsitus, at non inuentus, apud Brigantes inter
montes Blachemorinos.

Brigātes qui nūc Eboracēses, & à Saxonibus partim
Deiri. Boethius Scottus strenuè dormitat in hac parte

Brillendunū, vulgò Bridlington, oppidulū, et portus
Isurouicanæ aliàs Eboracēsis prouinciæ. Locus quidē
olim illustratus à Gualterio Gisbrithi Gādauiensis filio.

Caledo-

ELENCHVS

Caledoniꝝ dicti à Romanis Britāni Caledoniæ syl-
uæ incolæ, quæ magnā Scotiæ partē olim penetrauit.

Clarus fons, Saxonice Shirburne, nomine quidem
apposito, vocatus. Aldelmus doctissimus episcopus
sedem ibi posuit Inæ regis Visifaxonum liberalitate.

Camaletum castrum olim magnificentissimum in
ipsis Murotrigum limitibus, Britannicè Camalete, a-
liàs Cairmalet.

Catyeuchlani celebres Ptolomeo, quorum ciuitas
prima Verolamiū Romanis nota scriptoribus. Erāt
in primis Chiltrenicorum montium cultores.

Corinia vulgò Cornewalle à Corino palestrita sic
dicta

Domnoniꝝ, vnde & nunc corruptè Deuonia regio
occidentalis. Hæc & a quibusdam Damonía dicitur.

Doris, Britannicè Dour, corruptè Douer, portus
olim celebris.

Duria à Duro flumine præterlabente, vulgò Dor-
setshire.

Durouernum Cantiorum metropolis, Saxonice
Cantewarbyri.

Fontanus à fonte derivatum. Fontes numero mul-
titudinis vrbs clara in ipsis Minerariorum montium
radicibus sita, quæ Saxonice welles appellatur. Ab
Ina autē rege loci illustratore Fontanetum, at antiqui-
tus à Theodoro regulo Theodorodunū dicta est.

Gessoriacum, nunc mutato nomine Bononia. Non
defuerunt qui Icium portum, qui Schlusam, qui Graue
linum pro Gessoriacō posuerint. At frequens recen-
tiorum imperatorum, addo hoc etiam & veterum tra-
iectus à Bononia in Britanniam brevis, vt nihil inte-
rim

rim de Ammiano Marcellino, charta Militari, Peutingero, aut Beato Rhenano loquar, aliud mihi planè persuadent.

Glessoburgus, Saxonice Gleffenburgh à paludum aquis cæruleum referentibus colorem nomen retinet; vnde & Dugles nigrocæruleus.

Girun, qui & Fennicolæ partim Grantaniam, partim Venantoduniam, partim etiam Hollandiam Lindisfinam, & limites orientalium Anglorum incolebant.

Granta vrbs olim notissima, & à scriptoribus tum Britannicis, tum Saxonice celebrata, videlicet Felice, & Beda. Britanni hanc sua lingua Cairgrant à fluuio vicino vocabant, Saxones verò à ponte constructo Grantebridge, nunc corruptè Camebrige.

Isca, Britannicæ Cairwiske, quæ & ciuitas Legionum propter Iscam fluuium à Nigro Cambriæ monte in Ventaniam inferiorem illam defluentem.

Iscalis vrbs antiqua Murotrigū, quæ Saxonice ab Iuelo fluuio Iuelcestre, cōtractè verò Ilcester dicitur.

Ifidis vadū, Saxonice Ouseford, corruptè Oxford.

Lindocollinum à Lindo fluuio, & colle edito nomen traxit, vnde aliàs & Lindispharos à specula. Lindum nomen vrbs antiquum.

Lindisfarna Saxonice Halig Eilande propter litus orientale.

Morini quasi maritimi dicti gens Galliæ Belgicæ.

Murotriges, qui & Somurotriges vulgò Somersetshire menne. Moridunum vulgò Somerton vrbs olim clara Murotrigum.

Meildulphi curia nomen à Meildulpho Scotto literatissimo accepit. Ante enim Britannicæ Cairbla-

ELENCHVS

don vrbs dicta est.

Minerarij, montes altissimi Somariæ, vulgò Minedepehilles.

Nouus burgus vicus Brigantum disparatus ab Eboraco plus minus decem passuum millibus, notoq; illustribus Molbreiorum monumento.

Ochis Anglicè Oukey amniculus in fabuloso specu Minerarij montis oriens.

Strigulia nunc Chepestow. Antiquum nomen, vt ego colligo, à fluminis Vagæ alueo vicino inditum.

Simeni, meo iudicio, olim fuerunt, qui nunc Auniani ad meridiem.

Tamar flumen determinans Corinios à Domnonijs.

Vaga fluuius Limonio oriens in monte, Britanicè Gowy.

Venta Simenorum ad differentiam Ventæ Belgarum, Ventæ Icenorum, Ventæ Sylurum. Crediderim Sylures à syluarū vmbreis, quas frequentabant, fuisse dictos.

Vilugia, Anglicè wilugshire, corruptè wileshire.

Verouicum, Saxonice werenwike, vulgò werenwike.

Verolamium à fluuiò vicino indubiè nomen sumpsit. Saxones hanc dixere à publica via Veteliniana wethelingcestre. Nunc emporiò nomē Fanū Albani.

Venantodunum id est venatorum mons Saxonice Huntendune.

ERRATA.

Typographus frequentiusculè errauit tum in vocalationibus, tum notulis incisionum, quas vel temerè subduxit, vel præfixit. Hic reliqua suis detorta locis in ordinem accuratè rediguntur.

In epistola nuncupatoria linea. 16. lege collaudant, Addenda & hæc nomina catalogo externorum autorum. Ptolemaus Lucensis, Tritemius, Volateranus, Philippus Bergomas.

Folio primo facie. 2. linea. 15. lege repetere. Folio 4 facie 2 linea 16, lege pressisset. Fol. 7 facie prima linea 5, lege & te tua. Ibidem versa pagella linea 13, lege comminus. Folio. 10. prima facie linea 23, lege stabulantur. Ibidem facie secunda, linea 16, lege maiestate. Folio 12 vltimi tres versus terminandi, argento, tum, me. Folio 14 facie prima, linea 13, lege & pro est. Ibidem linea 19 lege cōsonantius. Fol. 18 facie prima, linea 13, lege liquet. Folio 19 facie secunda, linea 12 lege magnum. Ibidem linea 29 lege accipit, & linea 30, lege montibus, linea 31 lege concluditur. Folio 25 facie secunda, linea vltima, lege vllam. Folio 27 facie prima, linea 8 lege, Conditus hic fuit. Fol. 28 facie prima, linea 12 lege personare, & ibidem linea 19 lege pro condidit contudit. Fol 29 prima facie linea 26, lege propitia. Fol 31 facie prima, linea 30, lege pallijs. Fol. 35 facie prima, linea 4 lege contemnere. Fol. 36 facie prima, linea 13 lege inde pro idem. Et ibidem, linea 14 lege pro dignitate, autoritate.

Impressum Londini apud
Ioannem Herford.

Anni 1544.

1. The first of these is the fact that the
 2. second of these is the fact that the
 3. third of these is the fact that the

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

τῆς εἰρήνης.

Laudatio pacis.

*Ioanne Lelando Antio
quario autore.*

AD INGENVOS PACIS
CVLTORES.

*Candida sincere colitis qui munera Pacis,
Concinit hæc melicis carmina leta sonis.
Festa dies nobis quæ Pacem reddidit aliam
Sublatis tenebris rettulit omne iubar.
Concordes igitur ueneremur pectore Christum
Autorem lucis, præsidiumq; ratum.*

Londini anno
M.D.XLVI.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.

Prima rosis sedes picto debetur in horto,
Proximam & à prima lilia cana tenent.
Illæ Sidoniæ tinguntur murice gentis:
Hæc sunt Sithonia candidiora niue.
Illas noster amat tanquam sua stēmata Princeps:
Hæc etiam summo Gallus honore colit.
Lilia purpureis Dij seruent iuncta rosetis,
Vernet ut in ferris Pacis amica Quies.

Encomium pacis

Ioanne Lelando Antiquario

autore.

*Artia bella canant alij, glaz
diósque cruentos.*

*Meiuiuat eximiæ felicia numina
Pacis*

*Carminē conspicuo uel ad astra
extollere pura.*

*Aspirate mihi radiantia lumina cœli,
Inceptis que meis iustas extendite uires.
Tu quoq; clare Pater Patriæ, qui gloria Regum
Prima Henrice nites uotis nunc annue nostris.
Sic mea Musa suas præstabit candida partes,
Atque manu facili roseam bene læta coronam
Contextet, niue æ quæ tempora festa serenet
Pacis, prætereà titulos & conferat amplos.*

*I*uppiter omnipotens celsi qui rector olympi
Iudicio quodam maturo prospicit orbi,
Arbitrioque uices rerum sic temperat æquo,
Ut se perpetuum monstret Dominumq; Deumq;
Et genus humanum contractet mitius omne :
Hac ratione tamen Pater ut compareat esse
Communis populi, leges quoque sanciat almas,

a ij

Illius

Illius imperium per quas grex candidus usque
Suspiceret, coleret meritósque referret honores.
Quóque uel intentos animos ut redderet ille
Officiúmque suum præstarent pectore læto
Talia sponte tulit, mortales qualia nulli
Dona sibi que suisque ausi sperare futura.
Auricomum solem fecit lunámq; serenam,
Sedibus inq; suis fulgentia sidera certis.
Aequora constituit uastas cingentia terras.
Aëra diffudit, tum, qui supereminet, ignem.
Terra suos fructus parit admirabile munus
Et natura uirens pictis colludit in hortis.
Hinc pascunt oculos flores uarióq; nitore.
Nec sic contenti tales emittere formas
Spirant ambrosium quid nescio, nectar et illud.
Spiritus exhalat, suauem quoque reddit odorem,
Et bifores refouet confragens gratia nares.
Quid nunc commemorem syluas, saltusq; ferarum,
In sinuémue choros auium quæ carmina fundunt?
Ista canet querulis modulis philomela canora,
Cuius in arguto sic adsonat ore camœna
Mulceat ut syluas resonas, coelumque supremum.
Ecquid pontus habet salis qui perfluit undis.
Squamigeros pisces fouet arduus inter & illos
Corpora lunantem delphinum lubrica primum
Constituit, meritò, refluís quòd concitus undis

Altius

Altius insultet, uiuasque exhauriat auras,
 Et sit præterea puerorum notus amator,
 Denique quod melicos concentus diligat omneis.
 Forsitan Henricus tulit hinc Vale sius ille
 Dulce decus Galli præclaræ insignia famæ,
 Egregijq; sui titulum cognominis altum.
 Aër me repetit liquido qui candet in orbe,
 Atque potens ignis qui uitam, qui que calorem
 Subsidio quodam confert sua munera largus.
 Hic mea non patitur iam longum causa recessum.
 Et quæ præcedunt æterni dona Tonantis
 Magna fuere quidem, recteq; monentia plebem,
 Ut memores illi complerent iussa Magistri,
 Ne maiestatis læsæ per crimina nota
 Supplicium ingrueret, meriti quoque poena flagelli.
 At collata nouis, quæ fulgent, quæque sequuntur
 Exemplis solidis, adsit modo censor acutus,
 Parua uidebuntur. Diuinus spiritus ultrò
 Obtulit ingenium uiuum, fontesq; perennes,
 Vnde & defluerent rationis commoda magna,
 Auxilio quorum uirtus constaret amica.
 Ad cumulum redijt Diui indulgentia Patris
 Promittitq; suis amplissima munera Pacis,
 Dum recolunt terras, coelumq; deinde coruscum
 Hac lege indicta acri, ut quilibet illius alma
 Mandata obseruet noctesq;, diesq; fidelis.

Quare tanta Dei cum sit clementia nostri.
O memores niueo reddamus pectore grates.
Omneq; sidereum pulset uox consona coelum.
Et quoniam Pax nunc, post tristia fulmina belli
Post tonitru horrisonū, quale ante hac audiit orbis
Nullum, post miseræ cædes, clademq; frequentem
Per mare, per terras factam, collucet abunde,
Aureus ac tenebras ueluti sol pellit iniquas,
Conspicuumq; refert diuino numine lumen
Optatum toties uotis, & supplice mente,
At uix speratum, contraria Marte parante.
Mars perijt uictus, discedite tela cruenta.
Fulminei uomitus sileant, strepitusq; sonori.
In lucem redijt tandem Pax optima rerum.
Salue festa dies, qua non illustrior ulla
Splenduit à Christo nato, quo tempore fausto
Angelicus cecinit chorus ille suauia planè
Carmina, synceram bene constituentia Pacem.
Quæis ego iam niueis signem de more lapillis
Nomina clara tui generis Virgo inclyta Virgo?
Aut quibus eximiè uernis tua tempora sertis
Festa modis multis iusta cum laude coronem?
Purpureæ, mea cura, rosæ lucere serena
Fronte tua cupiunt, & lætos addere honores.
Palladius ramus uehementer poscit id ipsum.
Signa ferax præ se fert tutæ Pacis oliua.

*Illa triumphalis laurus uictoribus olim
Cognitarite tuum caput exornabit amœnum,
Conuicit rigidum tua sic præsentia Martem
Vt profugus tandem, spe nulla parte fauente,
Sarmaticam gentem, Geticamq; reuiseret ille.
Quam uellem nitidis tua pingere facta tabellis.
In medio Dea celsa foro uel tota niteres,
Vt conuecta suis pulcherrima Cynthia plaustreis.
Artificem sed me pictorem nulla uenustas
Constituit felix, uel docta Camœna poëtam.
Mellifluum ista petunt Nasonem, gloria cuius
Sidereis totum radijs dispersa per orbem.
Hæc eadem poscunt Pontani lumina clari,
Qui decus omne nitet Musarum dulce canentium.
Hic ego nunc inter positus saxumq; sacrumq;
Distineor, mea mens & pendula fluctuat usq;
Vt desint iustæ uires, tamen ipsa uoluntas
Me iubet, hortatur, monitisq; impellit amicis,
Ne piger officij uidear desertor honesti,
Accumulare tuas deducto carmine laudes.
Non subterfugiam, lapis atq; mouebitur omnis,
Vt tua laus uireat latæ per climata terræ
Pax syncera parens, & nutrix clara Quietis.
Commendo interea zephyris mea uela secundis
Nauiget ut tuto nunc læta carinula portu.
Principio referam genus immortale beatæ*

Pacis

*Pacis, & insignem, spectatumq; illius ortum.
Aetherei summus cœli qui Rector & unus
Cuncta uidens solide quæ fecerat esse corusca
Progeniuit nitidam diuino numine Pacem,
Quæ cœlo exorients ueluti noua stella, micaret
In terris etiam, radijs speciosa serenis
Lenis & humanas mentes componeret ipsa.
Virgo sui patris complet pia iussa renidens,
Conspicuumq; auro conscendit splendida currum,
Et comites secum ducit Virtutis alumnas
Inter quas micuit felix Astræaq; uirgo.
Cuius concinuit laudes hoc carmen Arati:
Non dum uesanos rabies nudauerat enses,
Nec consanguineis fuerat discordia nota.
Hæc ille eximius uates qui sidera pinxit.
Pluraq; personuit, nempe ut crescentibus inter
Mortales uitijs sphæram conscenderit altam
Et cœli sortita locum, quâ proximus illi
Tardus in occasum sequitur sua plaustra Bootes
Proxima colluxit læto Concordia uultu
A Græcis toties, & decantata Latinis.
Subsequiturq; Quies cœlestis & illa propago.
Aduenêre simul Pietas, Probitasq; decora,
Mitis & eximio Clementia nomine dicta.
Defuit officio ne casta Modestia sacro.
Nec bene grata Charis munus neglexit honestū,
Quæ*

Quæ se indiuiduam comitem quoq; præstitit ultro
Vidit amicitia hæc, & festum circinat orbem,
Filiolumq; suum secum deduxit Amorem.

Denique candidulæ, redolentiaserta ferentes,
Palladiósque manu quassantes undique ramos,
Lilia & insignis candoris munera nota,
Nymphæ omnes comites ^{summe} uenerantur ouantem
In terris Pacem, resonantq; præcantia uerba.

Talia conspiciens læto Deus enitet ore,
Prospicit humano & generi mitissimus ipse,
Admonet atq; pius per leges perque prophetas
Seruandam Pacem, quæ lucida præmia confert.
Quid quod & æterni patris quoq; filius ille
Æternus Christus nostræ spes unica uitæ:
Horrida non uenit sparsurus bella per orbem,
Semina sparsurus potius felicia Pacis,
Vnde alacer populus fructum desumeret amplum?
Sed nec Apostolici quicquam docuere ministri
Quod niueam Pacem conuelleret, atq; quietem,
Rectius instabant ut latè cresceret illa.

Paulus præco Dei sic Pacis numina laudat,
Prædicat, extollit reliquis cordatior unus,
Collocet ut rarum supremo munus olympo.

Splendida ut hic mittā scripturæ lumina sacræ.
Non desunt ueterum monumenta illustria multa
Græcorum, celebrant quæ sic pia munera Pacis

Laurigeræ, ut solam resonis concentibus illam
 Certantes sublimè ferant ad sidera dignam.
 Euripides tragicæ qui gloria prima camœnæ
 Pacem describens opulentam, tūmq; beatam
 Nominat, hæc addens: Inter pulcherrima Divas.
 Atque alibi: Quantum bello pctiōrque serena
 Sit pax in primis quæ Musas promouet almas,
 Luctibus ac aduersatur, sobolisq; suāui
 Dexteritate, hinc atq; opibus congaudet opimis.
 Huius Aristophanes quoq; uates cōprobat omne
 Iudicium, laudes Pacis prædiuitis augens.
 Bacchylides cecinit sacer in Pœanil'us ista:
 Maxima quæque refert mortalibus aurea Pacis
 Progenies. Pacē cōmēdat docti qq; musa Philonis;
 Hæc et cōmemorat: Nunc id, quod perplacet, ipsa
 Inueni. Confer quæ sunt tua munera largē
 Nuptiolas, prolem, cognatos, diuitiās q;
 Corporis & sani uires, uinumq; suāue.
 Hactenus Aōnij celel rarunt carmine Pacem
 Sideream uates. Succedent moxq; Latini
 Officij memores, alinæ & præconia Pacis
 Candida mellifluis resonabunt uocibus aptē.
 Sulmonense decus Naso, qui floruit illo
 Tempore, quo uasti felix Octauius orbis
 Imperium tenuit tranquilla pace quietum.
 Hæc cecinit planē dignissima carmina cedro.

Illic

Illic tersa dies ubi fastos Musa celebrat:
 Frondibus Attiacis comptos redimita capillos
 Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
 Dum desunt hostes, desit quoque causa triumphī.
 Tu Ducibus bello gloria maior eris.
 Insuper hos uersus uates meditatur ibidem:
 Sub iuga bos ueniat, sub terras semen aratas.
 Pax cererem nutrit, Pacis alumna Ceres.
 Rursus & in libris de arte hæc conscribit amādi:
 Candida Pax homines, trux decet ira feras.
 Ingerit & se nunc facunda Camæna Tibulli:
 Interea Pax arua colat Pax candida primum.
 Duxit ad aratros sub iuga curua boues.
 Pax aluit uites, & succos condidit uinæ,
 Funderet ut nato testa paterna merum.
 Pace bidens, uomerq; uigent, at tristia duri
 Militis in tenebris occupat arma situs.
 Silius Italicus canit hæc: Pax optima rerum
 Quas homini nouisse datum. Pax una triumphis
 Innumeris potior. Pax custodire salutem
 Et ciues æquare potens. Sic Silius ille.
 Sunt oratorum etiam monumenta, uenustant
 Quæ uel compositæ sublimia nomina Pacis.
 Isocrates rhetor, cum dulcis, tum bonus, acri
 Concussit bellum sceleratum fulmine linguæ.
 Causa quidem nota est. Pacis fuit ille patronus

Innocuæ, didicit pius & seruire clienti,
Quam sic à teneris dilexit gratior annis
Virginis ut coleret præsentia numina diuæ.
Alter & orator scripsit, fuit ille Latinus,
Talia uir totus prudens de pace togata:
Paruæ res crescunt, modo sit concordia præsens.
Dissipat infelix discordia maxima quæque.
Nil aliud uerbis docuit concordibus istis,
Munera quàm Pacis medijs complectitur ulnis.
Prætereà & numerus doctorū applaudit amicæ
Paci, sed longo deducere singula filo
Tempus non patitur breue nunc. Succinctius ergo
Musa suas partes præstabit, nec tamen illa
Transiliet temerè synceræ pacis honores.
Bellum tristis hyems, sit fas mihi dicere uerum,
Omnia corrumpit, ueluti populator iniquus.
Nec sperare sinit quicquam, quod dulce futurum
Vtile quòdque fiet. tanta indignatio creuit.
Veris at effigies. Pax est ipsissima læti,
Ac sperare iubet felix felicia semper,
Rebus & humanis affulget ut Hesperus illa.
Cultores repetunt agros, hortiq; renident
Floribus eximie pictis. Pecudes & opime
Pascuntur. Villæ passim ædificantur in agris.
Oppida mox instaurantur collapsa, suisq;
Hinc extructa locis ornantur, & aucta profuse
Insolitum

Insolitum ostentant per lumina clara nitorem,
Visq; salutiferæ legis uiget undique tota.
Cognitione ualens uera res publica floret,
Religioque suis innititur alta columnis.
Urbibus in medijs ipsis æquumque, bonumque
Præualeat, ac morum candor generosior omnis.
Porroque artificum prudens industria latè
Incalet, & tenuis paupertas sentit amicum
Subsidium. Viduas defendit cura patroni,
Splendidior solito & collucet diuitis aula.
Ocia felicem reddent tranquilla senectam,
Vilis & annonæ precium non comprimet ullum.
Gloria uera pios ornabit laudibus omnes
Emeritis, poenasq; licentia praua malorum
Sentiet illa graueis, scelera & deflebit amare.
Amisus iuuenum bello grex restituetur.
Virgo frequens nubet delecto chara marito,
Et numerosa cohors reparabit damna cadentium,
Pacatusq; maris reflui furor improbus ille
Mercatoris opes domino sua fœnora reddet.
Denique sedulitas studiorum clara bonorum
Eloquijq; decus fama super æthera notum,
Ingenium quotquot felix ostendit & artes,
Nunc depressa modis multis, magnisq; ruinis
Ad libertatem niueam spe freta redibunt.
Annuat his uotis Pax officiosa, benigna,

Candida, & extollat nitidæ Virtutis alumnos.

*Hæc ego concinui diuinæ Pacis amator
Qualiacunque mei commonstrans gaudia cordis.
Te superi faciles conseruent maxime Regum
Henrice, Eaductardumq; tuum. Flos inclytus ille
Nobilium decus & puerorum gloria prima.
Conseruent etiam Dij magni fœdera longum
Pacis oliui feræ, ut tu clarissime Victor
In terris uigeas Francisco iunctus amico
Gallorum Domino summo, Regique potenti.
Sic utriusq; suis florebit fama nitelis,
Lætus & applausum populus dabit ore canoro.*

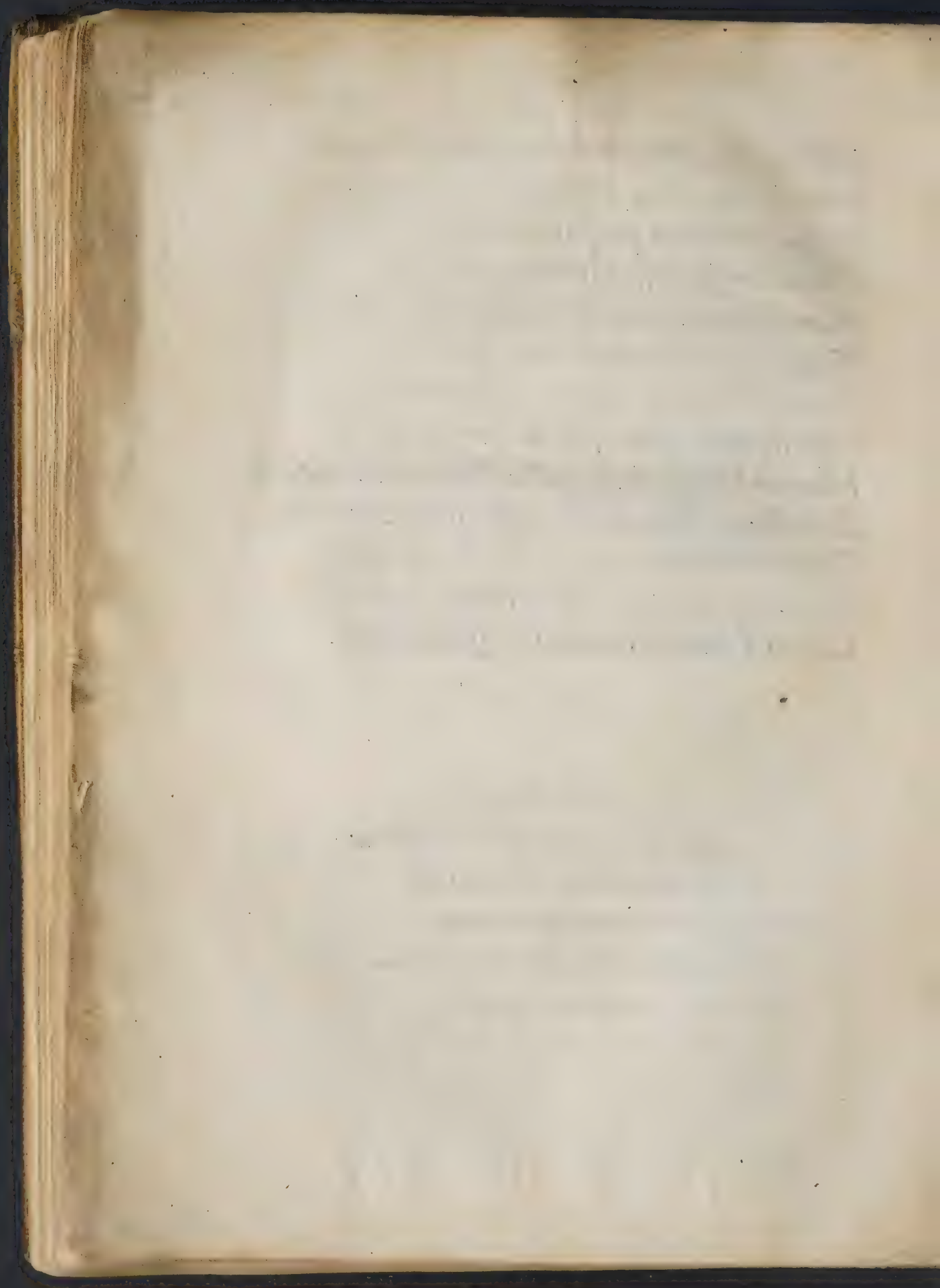
FINIS.

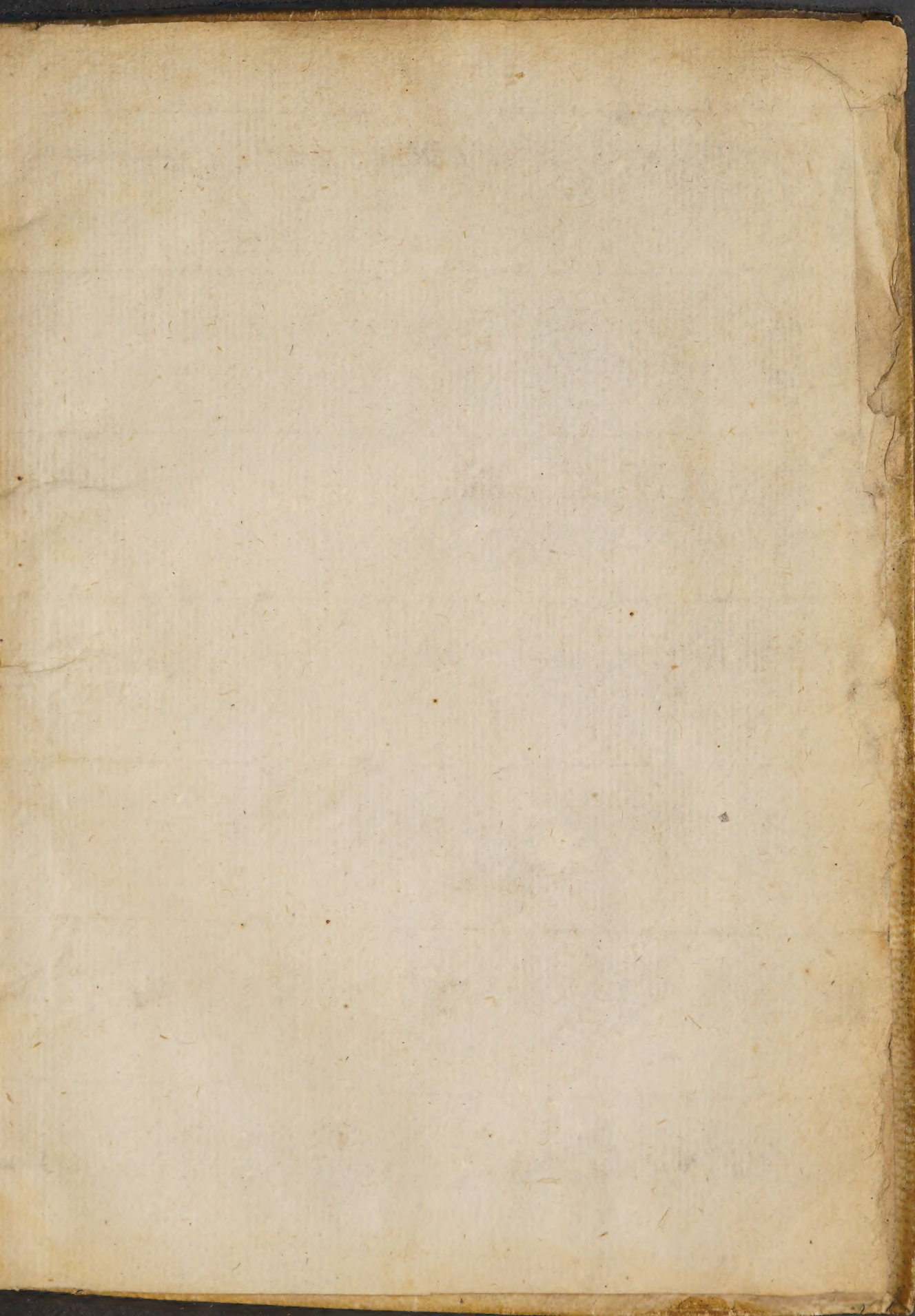
APPLAVSVS.

*V*ictor iô uiuat felix Henricius annos
Nestoreos, magnus solidæ uirtutis amator,
Christi adûmq; fidem defendat fortiter aliam,
Pergat & amplecti pulcherrima munera Pacis.
Viuat iô uiuat Gallorum maximus heros
Franciscus, niueam qui Pacem prætulit atro
Bello discutiens tenebras, solemq; reposcens.
Viuat iô Princeps Eduardus, Phosphorus ille

Exprimat, & patrem uultu, factisq; serenum.
Viuat iō Henricus Delphini nomine splendens
Prima iuuentutis qui gloria dicitur esse.
Viuat iō reflui Neptuni notus alumnus,
Nereidūque decus Dudlēgus festa reuinctus
Tempora Apollineis ramis, quem Regia Galli
Nunc rectè medijs genuina amplectitur ulnis,
Officijꝑ; uices generosior usq; rependit.
Viuat iō Hanbaultus, quē Gallica littora cantant,
Extollunt, celebrant, quòd præsit nauibus altis,
Oceani tumidas compeſcat Rector & undas:
Quem nunc prætereà præsentem Regia diui
Celsior Henrici collaudat, suspicit, ornat.

LONDINI.
Apud Reynerum WOLFium in
cœmiterio Paulino, ad
æneum serpentem.
Anno M. D. XLVI.
mense Augusto.

12246

721/

5826

12/86

ASSOD
(M₂)

